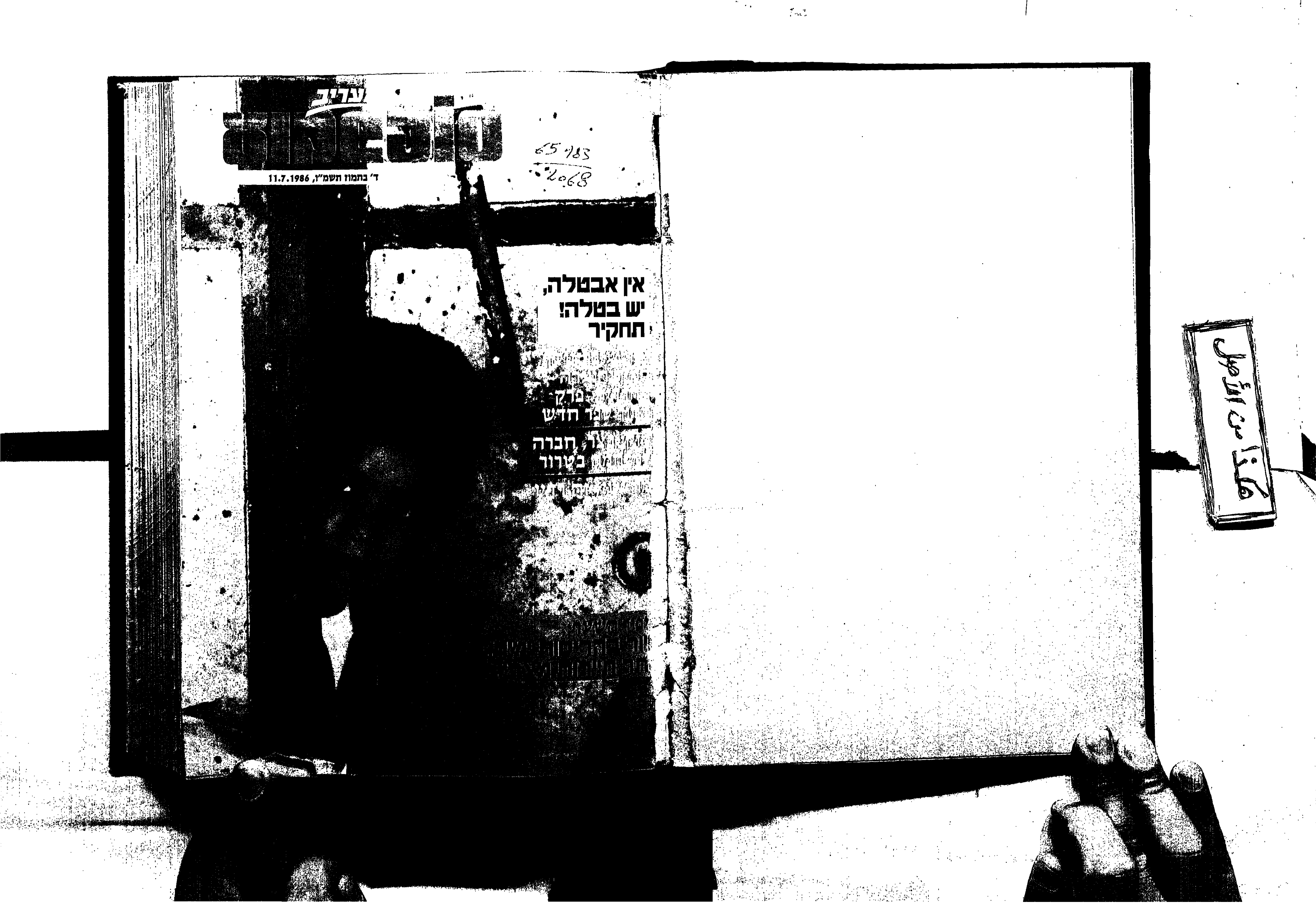

עריב
ד' בתמוז תשמ"ו, 11.7.1986
65483
2068
אין אבטלה,
יש בטלה!
תחקיר
חדש
חברה
בשרור

TUBORG BEER
טובורג - הבירה שמעדיפים באירופה

כבר פתחת עו"ש משופר?
אני כבר פתחתי.
זה נוח מאוד כשיש משיכת יתר מאושרת של 1,500 ש"ח* בחשבון הפרטי.
זה נוח מאוד כשבנק נשאר פתוח עד 7 בערב.
זה משתלם כשלא צריך לשלם דמי ניהול חשבון חוץ ממשיכת שיקים.
אתה פתחת?
* מתן האשראי כפוף לקבלת בטוחות כנהוג בבנק.
פתחתי חשבון גם בבינלאומי

סופשבוע

ד' בתמוז תשמ"ו, 11.7.1986

עורך: צבי לביא
עריכה: תמר גיא
עיצוב ועריכה גרפית: ערן נאמן
גרפיקה: נטע גרינשפן

קוראי יקר,

נושא תחקיר השבוע זה האבטלה. ליתר דיוק – האין־אבטלה. כמו במיתוס המנופח מהשבוע שעבר על "דירות החינם" שמחלקת הממשלה ביהודה ושומרון, כך גם זעקות האבטלה הסוחפות שרי ממשלה, ראשי ערים ומזכירי הסתדרות. יעל פז־מלמד בדקה ומצאה הרבה רוח. במקרה הטוב הצעקות מוגזמות בלשון המעטה. במקרה הגרוע – מופרכות מהיסוד. מצד אחד אלפי דורשי עבודה. מצד שני, מפעלים המשוועים לאלפי ידיים עובדות. יש כמה הסברים רשמיים לסתירה הזאת. הקורא הפשוט לא משוכנע שמשקיעים מאמץ רציני ליישב אותה. מבין שורות תגובתו של שר העבודה והרווחה משה קצב, מבצבצת הבטלנות של הממשלה והכנסת.

לפני יותר משנה, כשנשמעו הציוצים הראשונים, יצאה מיכל קפרא ללשכת העבודה בקרית־שמונה, העמידה פני מובטלת, וקלטה את שיחות הממתינים בתור ליד האשנב. רובם כבולם השתוקקו לקבל את מענק האבטלה, לא עבודה. בעיירה הגיבו אז שמדובר בתופעת שוליים. מומחים לכוח־אדם, עמהם שוחחה עכשיו יעל פז־מלמד, פורשים את השערוריה הזאת בגדול. טענתם: אין אבטלה, יש בטלה. הלשכות גדושות במובטלים במרכאות כפולות שאינם אלא ציבור של מפונקים. מוכנים לקבל עבודה רק בתנאים הנוחים להם. קרוב לבית, לא במשמרות, רק במיזוג אויר ועוד כתנה וכהנה צ'ופרים. נכון, פה ושם יש כיסי אבטלה, ואין חוק לשכר מינימום. אבל יש גם תקנות מטופשות המעניקות דמי אבטלה למי שלא מצא עבודה במקצועו ובטווח של 40 ק"מ ממקום מגוריו. לפני שהיה כאן משרד עבודה וקופת מדינה, חיפשו מפרנסים כל עבודה במרחקים גדולים יותר, בתחבורה ציבורית מפגרת.

מיכל קפרא והצלם ראובן (רובי) קסטרו נסעו בשבוע שעבר לצפון סיני. יומיים סיירו בין חבל ימית ז"ל למרחב אל־עריש. הסיור נערך בסיוע שגרירות מצרים בתל־אביב. פמליה של שמונה פקידים ממשרד ההסברה המצרי ליוו אותם. גם לפני הרצח בראס־בורקה, כשסיני ומצריים ריתקו הרבה תיירים ישראלים, האיזור הצפוני היה מחוץ לתחום. לא סגור רשמית כמו שלא מעניין. עכשיו, בפרוס השנה החמישית לפינוי, הוא עלה לחדשות עקב סיפור העברת הפליטים הפלסטינאים ממחנה "קנדה" שברפיח המצרית לרצועת עזה.

אבל לא זה העיקר. בציר הכתבה הראשונה מתמודדת מיכל פנים אל פנים עם חורבות ימית ומה שעשו המצרים לישובים אחרים בחבל אחרי הנטישה. לא קל היה לה להעלות את הרשמים על הכתב. את ימית ההרוסה משמרים, לא משקמים. ממשלת מצריים הפכה את העיר לאתר תיירות עם מסר פוליטי סמוי. המצרים מעודדים את אזרחיהם לתייר ולהינפש בסביבה. יותר מפעם אחת שמעו שם מיכל ורובי, לא רק מפי דוברים רשמיים, שמדינה הרוצה באמת בשלום לא יכולה כך סתם להרוס עיר ואפילו לעקור את הפרחים. לא פלא מדוע ישראל, הנמצאת מכאן בהישג ידם, רחוקה מליבם מרחק שנות אור.

צבי לביא

תמונת השער: ימית, אתר תיירות מצרי.
כתבה בעמ' 12–15. צילום: ראובן קסטרו

צוחק מי שצוחק ראשון

„לירוי נמצא עכשיו בשלב הקשה שבין אינפנטיליות לסניליות."

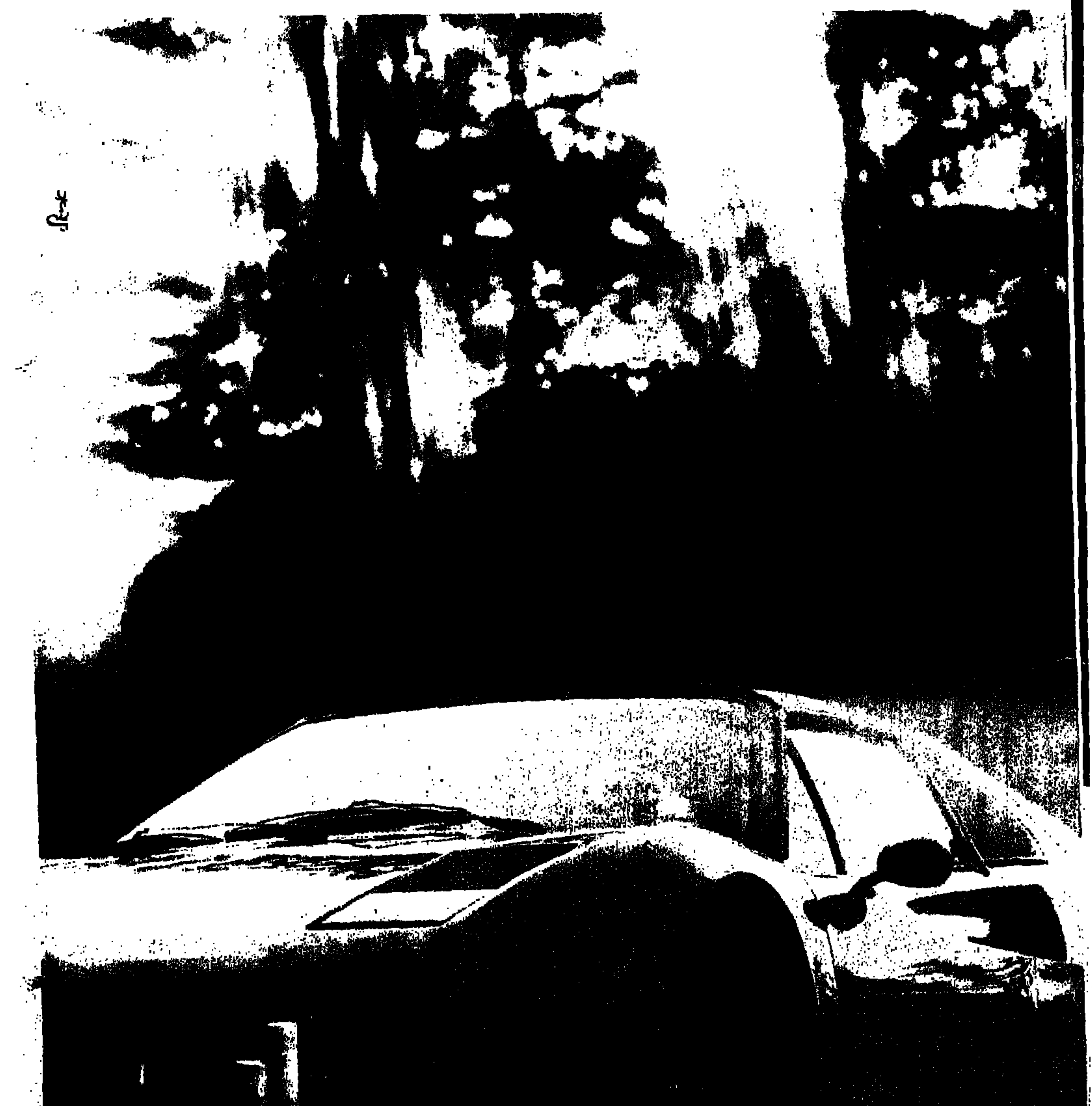
„אני נשבע לך שאין אף אחד בבית.."

„הוא פשוט אוהב מאד אנשים.."

„לדעתי, תשדיר שירות לטלוויזיה.."

„איזה שלג נהדר, נכון, אבא?"

„דונאלד, כשאמרת שנראה ... תארתי לעצמי ..."

בטלנים, לא מובטלים

תחקיר

בעלי מפעלים ומנהלי כוח־אדם הופכים עולמות, ולא מוצאים עובדים בארץ ■ הם נאלצים לייבא אותם מחו"ל, ומוקיעים את "השקר הגדול": בישראל אין אבטלה, יש בטלה ■ הבטלנות – גם בממשלה ובכנסת ■ „בשביל צמיחה כלכלית צריך לעבוד בשלוש משמרות, היום מאיישים בקושי משמרת אחת" ■ אלפי מובטלים מפונקים מעדיפים את דמי האבטלה, רבים בעורמה ובתחבולות, ובורחים ממקומות עבודה רעבים לכוח־אדם ■ הזמנות גדולות וחוזי יצוא שמנים הולכים לאיבוד.

מאת יעל פז־מלמד צילומים: ראובן קסטרו

גבי קמין, מנהל כוח־אדם במפעל "עץ־ל־בור", ויניך מהכורסה. „איזה שקרים! על מי הם מנסים לעבוד?", צרח לעבר אש־תו. באותו זמן הוקרנה בטלוויזיה כתבה קורעת־לב על תופעה חברתית חדשה: גירושין במשפחות שבהן הבעל מובטל זמן רב. בכתבה רואיינו שלושה שסיפרו על הטרגדיה הפוקדת את משפחתם, כשהבעל נאלץ להישאר בבית או לכתת רגליו ללשכת התעסוקה בחיפוש נואש אחר עבודה. „שניים מהמרואיינים באותה כתבה היו עובדים של 'עץ־לבור', ואחד אחר פרש לפנסיה חודשיים קודם־לכן. הרגשתי שאני מתפוצץ. רתחתי מזעם".

בזמן ששודרה הכתבה בה רואיינו בין השאר אנשים מראש־העין, חיפש גבי קמין, נואשות, חמישים עובדים למפעלו שבאיזור פתח־תקווה. בכל יום היה פונה ללשכות התעסוקה באיזור, כולל אל הלשכה בראש־העין, מתחנן שיספקו לו לפחות חלק מן ההזמנה ושב בידיים ריקות. „אין לנו את מי לשלוח", היתה התשובה.

אקי פרידמן, מנכ"ל "מנפאואר", הציע באותה עת חמישים עד שבעים דולר בונוס לכל מי שיביא לו גבר או אשה שמוכנים לעבוד. מדי יום זרמו למשרדו עשרות הזמנות לעובדים ממפעלים וחברות. עובדי "מנפאואר" ניסו לענות על הדרישות בכל דרך אפשרית, שברו את הראש בניסוח מודעות שימשכו את העין, חרשו את הארץ בנסיון למצוא עובדים.

גם גבי סבג, מנכ"ל "או.אר.אס", חברה נוספת המספקת שירותי כוח־אדם, פירסם אז עשרות מודעות "דרושים" בעתונים והציע תנאים מפתים לכל מי שמוכן לעבוד. חדרי הקבלה במשרדיו המפוארים בכיכר אתרים בתל־אביב, נותרו שוממים. בורדים הגיעו, והוא נותר תקוע עם הזמנות לאלפי עובדים בכל רחבי הארץ. „כל גדולי המדינה צעקו אבטלה־אבטלה, ואני לא ישנתי בלילה כי ידעתי שאני לא יכול לספק עובדים. בעלי מפעלים התחננו בפני להשיג להם עובדים, סיפרו שהם לא יכולים לעמוד בהזמנות־ענק לייצוא, ומסביב סירטטו כולם את

השקרים שלהם על אבטלה. טירוף אחד גדול. יש מחסור עצום, אדיר, בכוח־אדם מיומן ובלתי־מיומן בכל רחבי הארץ, ומנהלי המדינה מהלכים על הציבור אימים עם נושא האבטלה. שקר וכזבו".

באפריל השנה, בשיאה של הפניקה הלאומית סביב נושא האבטלה, כתב גבי סבג מכתב לראש־הממשלה, שמעון פרס: „אני ממשיך לעקוב בדאגה אחרי הכותרות על האבטלה בעתונים, ברדיו ובטלוויזיה, שנעשות בתמיכת שרים מסויימים. אני תמה ומשתומם, האם כל אלה המכריזים על אבטלה נמצאים יחד אתנו בשטחי מדינת ישראל. מאז ינואר 86' חלה עלייה גדולה בביקוש לעובדים בכל מיגזרי המשק ובכל רחבי הארץ, למעט כיסי אבטלה מבנית במספר קטן של עיירות פיתוח בצפון ובדרום. מודעות 'דרושים' בימי שישי מדגישות את הביקוש ההולך וגואה לכוח אדם בכל הארץ, כולל חיפה".

כשנכתב המכתב זעקו העתונים, הרדיו, ובעיקר הטלוויזיה את כאבם של המובטלים. "מבט שני" בטלוויזיה הוקדש למובטלי איזור חיפה והקריות שנותרו מחוסרי פרנסה. גבי סבג חיפש אז למעלה מאלף עובדים באיזור חיפה והקריות, הפעיל מודיעים מיוחדים שיאתרו לו מחפשי עבודה, מרט שערות בייאוש. בעלי מפעלים לחצו עליו לייבא מספרים אדירים של עובדים בעלי מקצועות טכניים מחוץ־לארץ, טענו שעיכובים במשלוח הזמנות כתוצאה ממחסור בכוח־אדם יפגעו בהתקשרויות הייצוא שלהם. בנו של גבי, דורון, משוטט בעולם כבר כמה חודשים, מייבא מאות עובדים, ועוד לא די לו, למשק הישראלי, אותו משק שמספרים לנו שהוא שרוי באבטלה.

וזה מה שמחפשים, בין השאר, ב"או.אר.אס": אלף מהנדסי מכונות, תעופה, אלקטרוניקה; למעלה משלושת־אלפים כרסמים, חרטים, מבלטנים, משחזנים, רתכים, מכונאים; מאות פועלים בלתי־מקצועיים לענפי הטקסטיל; שומרים למתקנים בטחוניים.

בלשכות התעסוקה באיזור המרכז תלויה ועומדת כבר כמה חודשים הזמנה של גבי קמין לשישים איש במקצועות הבאים: מנהלי עבודה, נהגי סמיטריילר, לבורנטים, פועלים מקצועיים ובלתי־מקצועיים, מזכירות, מדפיסות.

> „חוץ מלנשק את רגלי הפקידים בלשכות התעסוקה עשיתי הכל כדי לקבל מהם עובדים"

ב"מנפאואר" מחפשים בנרות בכל חלקי הארץ כמאה וחמישים מעבדות־תמלילים, מזכירות ומדפיסות; כשבעים שרטטים, טכנאים, הנדסאים, מהנדסים; כמאה חרטים, כרסמים, רתכים; כשמונים מנהלי חשבונות. ואקי: „מדובר רק על יום אחד נתון, ועל הזמנות בוערות. אילו היו מגיעים היום למשרדינו אלף עובדים במקצועות טכניים, היינו יכולים לספק להם עבודה בטווח של ימים. אותו הדין חל על קלדניות, מעבדות־תמלילים, מדפיסות ועוד. המצוקה בכוח־אדם במשק היא עצומה. אין גבול למספרי העובדים שהמשק יכול ורוצה לקלוט". מולי דור, מנהל המחלקה למשאבי אנוש בחברת העובדים: „כור מזרימה אלינו כל הזמן נתונים על מאות בקשות לעובדים בקשת שלמה של מקצועות. מדובר במסגרים, רתכים, כרסמים ועוד. רק ברשת הקו־אופ חסרים, נכון להיום מאה קופאים/ות".

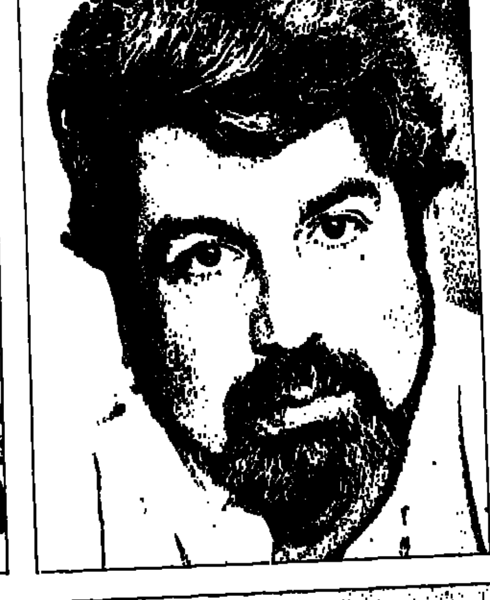
בעל מפעל גדול, המעסיק למעלה מאלף עובדים:

(המשך בעמוד הבא)

בלשכת העבודה:
ציפיה לתעסוקה או למענק

אצלנו לא בושה לא לעבוד

ארבעת חודשים התייצב א. פעמיים בשבוע בלשכת העבודה באחת הערים בצפון. בסוף כל חודש היה יוצא משם עם צ'ק על־סך 580 שקל חדש. „אצלנו זו לא בושה לא לעבוד ולקבל 'אבטלה'. כל פעם היו מציעים לי עבודה במפעל אחר. הייתי צריך לקום מוקדם, לפני שש, ובחורף לא מתחשק לי. גם הכסף ששילמו לא היה טוב. רצו לתת 500 שקל בשביל עבודה עם שעות נוספות. מה אני, פראייר? הרבה חברים שלי לא עובדים. היינו באים ללשכה, וקודם כל היינו בודקים אם יש עבודה שיכולה להתאים לנו. אם יש, היינו נעלמים עד שכבר היו שולחים לשם אנשים, ואז היינו חוזרים. או שהייתי הולך למקום, מספר שאני אדם חולני שלפעמים מאבד את העצבים, והיו שולחים אותי חזרה. או שהייתי עושה את עצמי חולה כמה ימים אחרי שהתקבלתי לעבודה, ואז המנהל היה אומר לי: 'אתה יכול לחזור ללשכה, אני לא רוצה עובד כמוך'. בסוף מצאתי עבודה לא קשה, והם משלמים טוב, אז בינתיים אני פה. נראה, עד שיימאס. הילדים? קצת כואב לי שהם רואים את אבא שלהם לא עובד, אבל במילא מה שנותנים לא מספיק. אז אני אומר להם, עדיף 'אבטלה'".

ברוך קמין ואקי פרידמן (למעלה מימין) וגבי סבג (למטה): כל יום צעקה גדולה.

(המשך מהעמוד הקודם)

"כשאני שומע שרים או פונקציונרים בהסתדרות מרברים על אבטלה, בא לי לחנוק אותם. המשק הישראלי אינו יכול היום לצמוח לא כתוצאה ממדיניות התוכנית הכלכלית, אלא כתוצאה ממחסור בכוח־אדם. כשאני מסכם היום הזמנות ייצוא, וכאלה – תתפלאי – יש כשפע, אני יודע שיהיה רבר אחר שיוכל למנוע ממני לעמוד בלוח־זמנים – מחסור בכוח־אדם. ואני מרבר על כוח אדם בכל הדמות, החל ממדפיסות וכלה במהנדסים בכירים ומנהלי עבודה. איך זה ייתכן שבמשך חודשים יטרטרו עם שלם עם בלופים על אבטלה? אני נפגש עם קולגים שלי בתעשייה, וכולם מדווחים על אותו מצב: מצוקה בלתי־אפשרית בכוח־אדם".

"ברוך־השם, עכשיו יש פרשת השב"כ, אז ירדו קצת מעניין האבטלה. עד לפני מספר שבועות, כל שר שהרגיש שכבר שבוע לא הזכירו את שמו בכלי התקשורת, השפריץ איזה משפט בענייני אבטלה, ועם ישראל ישב בבית, נענע בראשו וחשב: 'באמת, איזו טרגדיה'. כן, יש טרגדיה, יש מצוקה, אבל הפוכה – אין מי שיעבוד. חוץ מאשר לנשק את הרגליים של אנשי לשכות התעסוקה, כבר עשיתי הכל בנסיוני להשיג מהם כוח־אדם. התשובה היחידה שלהם: אין לנו מה להציע לך. ואחרי־כן אני רואה את אותם אנשים מתראיינים בטלוויזיה או בעתונות, מספרים איך הם מופגזים בדורשי־עבודה, מוסרים על העמקה באבטלה".

„עדיף להם לקבל מענק אבטלה ולשבת על שפת הים מלקבל שכר גבוה יותר ליד מכונה במפעל"

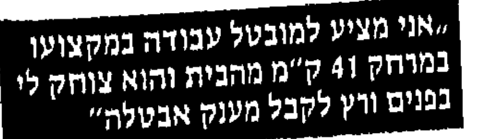
בנתונים שמסר ברוך חקלאי, מנכ"ל שירות התעסוקה העומד עתה לפני פרישה, יש אולי כדי לפתור חלק מן התעלומה סביב נושא האבטלה. („איזו תעלומה?", מתרעם גבי סבג. „שקרים. למה לייפות דברים?"). חקלאי אומר: „קיימת אבטלה, והיא נובעת מכך שמדי חודש יש לנו כארבעים אלף דורשי עבודה לעומת היצע של כעשרים אלף מקומות עבודה". ובאותה נשימה הוא מוסיף: „בחודש האחרון לא הצלחנו לספק כארבעת אלפים הזמנות עבודה ממפעלים שונים ברחבי הארץ. מדובר בפועלים לענף ההלבשה, במחסור בעובדי בניין, שרברבים, חשמלאים, זבנים, טכנאים, פקידים, לבורנטים, נגרים, עובדים בחקלאות ועוד ועוד. יש באמת לחץ גדול מצד מפעלים לקבל עובדים, ואנחנו לא יכולים לספק את הדרישה. בחודש האחרון, מתוך ששת־אלפים דרישות עבודה, לא הצלחנו לספק 1219 – ומדובר בכל הענפים".

מצד אחד – עודף של עשרים אלף מחפשי עבודה; מצד שני – מחסור של ארבעת־אלפים עובדים. מה קורה כאן? איך אפשר להסביר את הסתירה בין שני הנתונים הרשמיים הללו?

גבי סבג: „אין אבטלה. יש בטלה, ובטלה קשה. אנשים פשוט לא רוצים לעבוד. כל אחד מתפנק לו. זה לא רוצה לעבוד במשמרות, ההוא רוצה רק שני מטר מהבית, השלישי רוצה רק מקום שקט עם מיזוג־אוויר. אני מודיע חד־משמעית שכל מי שרוצה לעבוד, ימצא עבודה – ובלי בעיות. אבל לא כדאי היום לאנשים לצאת לעבודה. עדיף להם לקבל מענק אבטלה. הם לא צריכים להתאמץ, יכולים לשבת כל היום על שפת הים ולקבל שכר גבוה יותר מאשר אילו היו עומדים שמונה שעות ליד מכונה במיפעל. זו תכרשה הגדולה, זה שורש הבעיה: העובדה שאין היום חוק שכר מינימום, ושדמי האבטלה כל־כך גבוהים. אני זקוק היום לאלפיים איש כדי לספק הזמנות שיש לי לעובדים, ואני לא מצליח לעמוד בכך כי אנשים לא רוצים לעבוד. אני מכריז שמי שיבוא ולא ימצא אצלי עבודה, יקבל עשרה דולר ליום. תאמיני לי, אף אחד לא ירוויח את הכסף הזה. שרק ירצו לעבוד, למען השם. נהפכנו לחברה של אנשים שלא רוצים לעבוד. והם צוחקים. למה להם להתאמץ, הרי בין כה וכה יקבלו דמי אבטלה. הם יכולים להתפנק".

גבי קמין: „בשעה שאני וחברים שלי בתעשייה מחפשים עובדים בנרות, מלאה שפת־הים בבחורים צעירים, כשירים לעבודה, המפהופים להנאתם, רשומים כמובטלים ומקבלים מענק אבטלה שמן. בחודש האחרון נשלחו אלי מלשכות התעסוקה באיזור 64 עובדים. את כולם ריאיינתי וקיבלתי לעבודה. 26 מהם נעלמו מיד לאחר השיחה, ולא הגיעו לעבודה. חלק טענו שמנהל העבודה לא מוצא חן בעיניהם, אחרים היו נגד רעש המכונות, רובם לא הופיע פתם כך, ללא כל סיבה. אותם אנשים חוזרים ללשכת התעסוקה, אומרים שהעבודה ב'עץ־לבנון' לא התאימה להם או טוענים שלא התקבלו, וממשיכים לקבל דמי אבטלה. היום אני מכין רישומים מדוייקים ללשכת התעסוקה, שידעו במה מדובר".

„השאלה היא לא רק שאלה של שכר, למרות שכולם טוענים כך. פועל בלתי־מקצועי, אחרי חצי שנה של עבודה שבה הוא בעיקר לומד את המקצוע, מקבל במפעל שלנו מינימום שמונה־מאות שקל בחודש. בנוסף לכך יש לו הסעות, ארוחה חמה בכל יום ובונוסים. פועלים מנוסים קצת יותר משתכרים למעלה מאלף שקל בחודש. לכל פועל יש קרן השתלמות, ספרות מקצועית וכל התנאים הסוציאליים הנדרשים, כולל פנסיה מקיפה. חברים שלי, מנהלי כוח־אדם במפעלים אחרים, משלמים סכומים דומים. וזה ברור, הבעיה היא לא בשכר אלא בכך שלא רוצים לעבוד. לא מחנכים היום יותר לערכים של עבודה, והתוצאה היא שמפעלים אינם מסוגלים להגדיל את הייצוא. ואחרי־כן עוד מדברים איתנו על עצמאות כלכלית. אם המצב יימשך כך לא רק שלא תהיה צמיחה, תהיה במשק נסיגה".

מענק האבטלה מעלה את לחץ־הדם של תעשיינים רבים הרואים בו את הגורם לאי־יכולתם להשיג היום כוח־אדם למפעליהם. אותה הטבה סוציאלית שנולדה בימי מצוקה אמיתיים במשק, שבאה להגן על העובד מפני חרפת רעב, נהפכה היום לגורם הבטלה מספר אחד. מנהלי כוח־אדם במפעלים מספרים על לחצים שמפעילים עליהם „מחפשי עבודה", כולל איומים ברצח (!!), אם לא יחתמו להם על פתק ללשכת התעסוקה בו נטען שהם אינם מתאימים לעבודה. הפתק הזה מעניק להם את מענק האבטלה לעוד חודש־חודשיים. ברוך חקלאי, דרך־אגב, מכיר מציאות זו. אלא שחוק הוא חוק, והחוק קובע שפתק הוא פתק, ואין מה לעשות. החוק גם קובע שיש לספק לאדם עבודה אך ורק במקצועו, ושהיא חייבת להיות ברדיוס של ארבעים ק"מ ממקום מגוריו. בארה"ב חיו צוחקים למשמע הכלל המוזר הזה. עובדי לשכות תעסוקה מדווחים גם הם על לחצים ואיומים מצד "מובטלים" לאשר להם את מענק האבטלה.

„אני יושב עם עשרות הזמנות לעבודה", מספר עובד בלשכת תעסוקה בצפון הארץ, „מנהלי כוח־אדם במפעלים שבאיזורי מרימים כל יום צעקה גדולה, מתחננים לעובדים, מוכנים לשלם כסף טוב. ואני חותם לאנשים על מענקי אבטלה ועונה לבעלי המפעלים שאין לי את מי לשלוח אליהם. אחרי־כן אני

(המשך בעמוד 10)

(המשך מעמוד 6)
מרוות לממונים עלי על העמקה באבטלה. למה אני עושה את זה? אין לי ברירה. לפי החוק הקיים, קשה מאוד להוכיח שלאדם מסויים לא מגיעים דמי אבטלה. אם הוא היה קודם־לכן חשמלאי רכב ועכשיו אני מציע לו להיות חשמלאי במפעל מסויים, הוא טוען: 'זה לא מה שעשיתי קודם לכן', ולפי החוק מגיע לו מענק אבטלה. אם הוא גר באיזור שבו אין תעסוקה ואני מציע לו עבודה במקצועו הכרוכה בנסיעה של 41 ק"מ, הוא מיד צוחק לי בפנים, ורץ לקבל מענק אבטלה. אנחנו לא יכולים להתמודד עם הבעייה, אז אנחנו חותמים".

לפני כחודשיים נותר לפתע גבי קמין ללא נהגי משאיות. (אחד חלה, שניים יצאו למילואים, רביעי

> „מטמטמים את המדינה. כולם מחפשים תקציבים ויודעים שאם יצרחו 'אבטלה' מיד ישפך הכסף"

פרש מסיבות אחרות). עשרות טלפונים ללשכות התעסוקה באיזורו לא פתרו לו את הבעיה. החמצן אזל. הזמנות היו תקועות, לא היה מי שיוביל אותן ליעדיהן. יום אחד שלחה לו הלשכה נהג, אב לשמונה ילדים. אחרי שבוע התייצב הגבר במשרדו והודיע: „ממחר אני מפסיק לעבוד". „אתה רוצה עוד כסף?", שאל גבי. „זו לא שאלה של כסף. העבודה קשה, אני מפסיק". „תשאר לפחות עוד יומיים, עד שיחזור אחד הנהגים ממילואים", ביקש גבי. הצחיק אותו. אותו אדם קיבל חצי שנה קודם־לכן דמי אבטלה, וממשיך לקבל אותם גם היום.

ברוך חקלאי: „אני עובד מדינה, ולכן מנוע מלהגיב על הדברים הללו. אני יכול רק לומר שיש בהחלט בעייה עם מענק האבטלה".

האם נכון שהסכום המשולם היום כמענק אבטלה נע בין 600 ל־700 שקל בחודש?

חקלאי: „אני חושב שכן. זה, כנוגו, הסכום הממוצע. יש שמקבלים פחות, אבל יש גם שמקבלים יותר". דרך־אגב, כל המאמץ הנדרש כדי לקבל את הסכום השמן הזה והנבוה לפחות ב־50% אחוזים ממשכורה של פקידה במשרד ממשלתי, כרוך בלא יותר מסני ביקורים בשבוע בלשכת־התעסוקה.

גבי סבג, לשעבר ראש עיריית דימונה ומנהל אגף כוח־אדם ב"כור", פורץ בצחוק בכל פעם שהוא שומע דיבורים על צמיחה כלכלית. בלשון עסיסית הוא לועג לשרים וחברי־כנסת סרואגים למובטלים, מכנה אותם צבועים. „בשביל צמיחה כלכלית צריך שמפעלים יעבדו בשלוש משמרות, והיום אין מספיק עובדים לאייש משמרת אחת. מדברים על תנופת בנייה, כשכבר היום – בלי תנופות – חסרים בענף הזה אלפי עובדים. גם מהשטחים כבר אין מי לקחת. בשלוש השנים האחרונות הוכפל מספר הפועלים מהשטחים מ־45 אלף לתשעים אלף. מנהלי כוח־אדם, כמו אנשים ממשרדי, מסתובבים בעולם, מפתים גרמנים ותורכים ופורטוגלים לבוא לישראל לעשות לנו קצת עבודה. אם תהיה צמיחה, יצטרכו לייבא לפחות 15 אלף פועלים זרים, וגם זה רק כהתחלה. אין היום שום עידוד לאנשים לצאת לעבודה. כולם רק מדברים עם הפנים לייצור ולייצוא, ואחרי־כן רצים לצעוק שיש אבטלה. שייצאו קצת לשטח, כל הפוליטיקאים האלה, ויראו מה קורה".

אלא שלא רק מענק האבטלה גורם לבטלה. גם השכר המגוחך, לעתים, שמשלמים לאלה שכן מוכנים לעבוד, מהווה תמריץ שלילי. ב"קו־אופ", כזכור, מחפשים מאה קופאיות. השכר המוצע להן לשמונה שעות עבודה ביום – 400 ש"ח לחודש. עוזרת־בית מרוויחה סכום כזה בשלוש שעות, ומס הכנסה מתייחס אל בעלה כאל מפרנס יחיד. התייחסות שיש עמה הפחתה בתשלומי המס שלו. הוא הדין בטקסטיל. בענף הטקסטיל והביגוד המצב העגום עוד יותר. הסכום הממוצע המשולם שם לפועלים בלתי־מקצועיים אינו עולה על 100 ש"ח בחודש. וחוק שכר המינימום, שיכול היה לפתור חלק ניכר מן הבעיות הללו, אינו נראה באופק. היום קיים אך ורק הסכם בין ההסתדרות ולשכת התיאום של הארגונים הכלכליים הקובע הכנסת מינימום: 120 שקל לחודש. סכום רצבייש הן את הנותן ואת המקבל. לבעלי מיקצוע אין טעם להפסיק, וכמוכן שהם מעדיפים את מענק האבטלה. גם מקבלים יותר כסף, ובעיקר לא מוחלים על כבודם.

גבי סבג: „שירות התעסוקה וראשי המדינה, כמו גם ראשי הערים, חברו יחד לטמטם את מדינת ישראל. כולם רק מחפשים תקציבים, והם יודעים שכשיצרחו אבטלה, מיד יישפך עליהם הכסף".

ברוך חקלאי: „אנחנו לא יכולים לבדוק הכל. לשכות התעסוקה נמצאות בלחץ אדיר. זה לא נכון שלא בודקים עם מנהלי המפעלים האם עובד זה או אחר התקבל לעבודה, אבל בכח שלא מצליחים לעקוב אחרי כל דבר".

> „קודם כל להפסיק עם השקרים, להציג תמונת מצב נכונה, ורק אז אפשר להתחיל לטפל בבעיה"

מנהלי כוח־אדם במפעלים מספרים על טכניקות שונות ומשונות שהם נוקטים כדי להשיג עובדים. חלק עובדים בשיטת ה„בונוס למגייס". כל עובד שיביא עובד אחר יקבל בונוס, כאילו עבד שעות נוספות. אחרים הולכים למרכזים של העולים מאתיופיה, למשל, ומנסים לגייס שם עובדים. ל„מגוייסים", כפי שהם קוראים להם, מובטחים הכשרה מקצועית בשכר מלא, טיפול אישי וכל התנאים הסוציאליים החל מהיום הראשון. רבים שולחים נציגים לחו"ל, מתקשרים ישירות עם מפעלים שידוע כי הם נפטרים עובדים בנסיון להשתלט ראשונים על המפוטרים. כל תחבולה מתקבלת ברצון. יש מפעלים שבהם אוספים את העובדים, מסבירים להם את חשיבות העניין ומבקשים מהם – ברחל בתך הקטנה – לגייס עובדים נוספים, אחרת ילכו לאיבוד חוזי ייצוא שמנים".

על הדרכים לפתרון המצוקה קיימת אחדות דעים, לפחות בקרב הסובלים ממנה – תעשיינים, חקלאים, בעלי בתי־מלון, בעלי חברות לשירותי תעסוקה. סבג מייצג נאמנה את הקונצנזוס הזה: „קודם כל להפסיק עם השקרים. רק ברגע שיציגו לעם ישראל תמונת־מצב נכונה, אפשר יהיה להתחיל לטפל בבעייה. בדרך הטיפול צריך לעשות מיידית שלושה דברים:

● „הפסקה מוחלטת של מתן דמי אבטלה עד גיל ארבעים, והעברת הכספים הללו למעסיק במקום למועסק. בדרך זו גם מחייבים אנשים צעירים לצאת לעבודה, וגם מאפשרים להם להרוויח שכר הולם בעבור עבודתם מבלי להעמיס ואת על המעסיקים.

● „פתיחת מפעלים להסבה ולהכשרה מקצועית, שימומנו מתקציבי האבטלה. מוכרחים לשבור את הצמירות של אדם רק למקצוע שהוא למד, או השתלם בו כעבר. מדברים היום על אבטלה של מורות. מצד שני יש דרישה עצומה לקלדניות, מזכירות בכירות, מעבדות־תמלילים. בחמישה חודשים אפשר ללמד כל מורה מובטלת לעסוק במקצועות הללו, מה גם שהמשכורות בעבודה זו גבוהות פי שניים ממשכורת מורה. הבעיה היא שאף אחת לא מוכנה. כולן רוצות לחזור הביתה ב־12 בצהרים, וליהנות מכל החופשות. אז שלא יבואו לצעוק שאין עבודה.

● „והדבר ההכרחי ביותר – חקיקת חוק שכר מינימום במשק, שכר שיהיה גבוה מכל מענק אבטלה המשולם היום".

ב"עץ־לבוד", ב"טבע", ב"קופסאות־פח", ב"וויש־ישראל", ב"אלבס אוריגינל" ובעוד עשרות מפעלים בדרום ובצפון יושבים בימים אלה, כמו בשאר ימות השנה, מנהלי כוח־אדם עם מנהלי עבודה ומנסים למצוא מוצא כלשהו ממצוקת המחסור בעובדים, באותה עת מנסים לשכנע אותנו מעל כל במה אפשרית, שהמחיר הכבד של התוכנית הכלכלית כמלאת לה שנה הוא העמקת האבטלה.

יעל פז־מלמד

חברי־כנסת מטורפדים בסחבת

ר העבודה והרווחה משה קצב מתעקש. שהוא לא רואה את הסתירה בין זעקות ה"אבטלה" לבין זעקותיהם של מפעלי תעשיה המשוועים לאלפי ידיים עובדות. „בשנה האחרונה חלה התמרה משמעותית במצב האבטלה במשק", הוא אומר, „המודדת הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, שמדברת על תשעים אלף בלתי־מועסקים במשק, ושירות התעסוקה שמצא עשרים ושלושה אלף מובטלים. האמת היא שמצב האבטלה עוד חמור יותר".

ובכל זאת, שירות התעסוקה לא הצליח למלא אחר ארבעת־אלפים הזמנות עבודה רק בחודש החולף...

קצב: „כשמדברים על אבטלה, מתכוונים לכיסי אבטלה באיזורי פיתוח בצפון ובדרום, שם המצב חמור. במרכז הארץ המצב הרבה יותר טוב. חוץ מזה, הרי אי־אפשר לצפות ממהנדס או מאקדמאי שיעשה עבודה של פועל בלתי־מקצועי. אלה בעיקר העבודות המוצעות".

אנשים מעדיפים להירשם כמובטלים ולקבל מענק אבטלה במקום לצאת לעבודה ולהרוויח הרבה פחות. האם אינך סבור שיש לתת את מענק האבטלה למעסיק, במקום לעובד, ובכך ליצור תמריץ לעבודה?

קצב: „על־פי הסכם (לא חוק) בין המעסיקים להסתדרות, שכר המינימום במשק הוא 330 ש"ח בחודש. זו בושה לממשלה ולהסתדרות שהן מסכימות לשכר מינימום מביש כזה. מזמן הגשתי לממשלה הצעת חוק לשכר מינימום במשק. ההצעה תקועה כבר כמעט שנתיים בוועדת העבודה של הכנסת. אפשר יהיה לנקוט באמצעים כדי לשנות את חוק ביטוח אבטלה רק אם יהיה חוק שכר מינימום".

ובינתיים תמשיכו להעניק ביד קלה דמי אבטלה לכל דורש?

קצב: „לא מעניקים לכל דורש. יש הרבה תנאים שאדם צריך למלא כדי לקבל דמי אבטלה. אבל יש לזכור שמדובר בביטוח שכל אדם משלם בעבורו. הרי אי־אפשר לבוא ולשנות לפתע את הכללים. תארו לעצמך שחברת ביטוח פרטית היתה מודיעה לפתע למבוטח שאמנם לפי ההסכם הוא זכאי לקבל כסף, אבל ברגע האחרון החליטו לשנות את התנאים".

האם במצב הנוכחי נראים לך התנאים שחייבים לספק תעסוקה לאדם אך ורק במקצועו, ואך ורק ברדיוס של ארבעים קילומטר ממקום מגוריו, אחרת הוא יהיה זכאי לדמי אבטלה?

קצב: „שני התנאים הללו בהחלט אינם נראים לי, ואני פועל לשנות זאת לשישים קילומטר ממקום המגורים, וכן לחייב בחורים עד גיל 25 לקבל כל עבודה שמציעים להם. גם שני התיקונים האלה שוכבים כבר זמן רב בוועדת העבודה של הכנסת. חברי־כנסת, הן מהקואליציה והן מהאופוזיציה, טוענים שהם לא סוציאליים".

משה קצב: המצב חמור יותר.

צפון־סיני, פתאום חוצלארץ

(רשימה ראשונה בסדרה)

ימית. אנדרטה

בשנה החמישית לפינוי ולחורבן, נאות־סיני ודיקלה – כפרי נופש. עצמונה קבורה בחול. ימית עדיין גל הריסות. אתר תיירות משומר. המצרים בונים רק על יד. מיכל קפרא, בסיור מודרך של משרד ההסברה המצרי, שומעת הסבר רשמי: „אם רציתם באמת שלום ולהיות שכנים טובים, למה הרסתם?"

מאת מיכל קפרא
צילומים: ראובן קסטרו

מתוך ים ההריסות, מדבר האבנים הזה של העיר ההרוסה ימית, מגיחה אשה מצרייה כבדת גוף בשמלה אדומה. האדום של השמלה מרהים בעוצמתו על רקע האפרוריות של האבנים שהיו פעם מגורי אדם. הסנדלים גבוהי העקב שלה לא נועדו כדי לדרוך על הריסות עיר ישראלית. בהתנגשות חזיתית עם ערימת אבנים, שאולי היתה פעם קיר של סלון, ואולי חדר ילדים, היא מועדת ופוצעת את בוהן רגלה.

מרחוק נשמעים הדי צעקות. כמו לפי אות מגיחים מאחורי תל האבנים, זה שהיה פעם קיר, גברים נשים וילדים: אולי חמישה־עשר איש, אולי עשרים, שמחזיקים שקיות ניילון. באחת השקיות אפשר לזהות ענבים. גבר עם מצלמה על צווארו מביט מסביב בעיון.

(המשך בעמוד הבא)

בתמונות: מטיילת יחידה וקבוצת תיירים בין חורבות ימית; הממונה המצרי על הסינמה והטלוויזיה בצפון סיני עם "כרטיסי הביקור" של התיירים על קירות בית הכנסת של ימית; השילוט העברי שלא נמחק.

בונים כפר בדואי בשולי ההריסות: שאלה של הסברה לילדים.

(המשך מהעמוד הקודם)

שוקל ארוכות אם לצלם את צידו הימני של הקיר ההרוס, או לצלם את צד שמאל. כאילו שיש הבדל. לוקח זמן לעכל שהעיר ימית, או נכון יותר האין־ימית, היא עכשיו אתר תיירות מצרי. תיירות פנים. הקבוצה שהגיעה מאיסמעיליה משתדלת קודם כל לשמור על יציבות. העיקר שלא ליפול על האבנים.

„זה עצוב מאוד־מאוד", אומר מוחמד, איש עסקים המדבר אנגלית רהוטה. „איך אני אסביר לילד שלי למה הישראלים הרסו את העיר, אההז" הילד שלו מונח על כתפיו וראשו לא בפוליטיקה. הוא מרותק למראה שמשית מבוהלת שנמלטה מההמולה הפתאומית. את השאלה „למה הרסו? למה?" עוד נשמע כאן הרבה פעמים. האשה כבדת הגוף ומצועת הבוהן מתנשמת בכבדות. אשה אחרת צמאה. אחר־כך נבלעת קבוצת התיירים המצריים בין כתליו של בית אחד שלא נהרס. בית הכנסת.

הקבוצה שלנו קטנה רק במעט. שני ישראלים ושמונה מלווים מצרים, כולם אנשי סגל משרד ההסברה המסונפים למושל באל־עריש. אנחנו הולכים בעקבות התיירים. המלווים המצרים אינם יודעים שזה בית־כנסת, וגם לא מבינים את פירוש המלה באנגלית. לוקח זמן להסביר להם את פשר המושג הזר להם.

„מה עושים פה?", שואל מר קאמל, איש הקשר עם העיתונות בצפון סיני, „מה זה פה? מה זה שם? נו, אולי תרגימי איך מתפללים?". אני מביטה סביב סביב. הקירות מעוטרים בכתב ערבי צפוף שרשמו ידיים מזדמנות.

„מה כתוב פה?" אני שואלת כחורה.

„סתם שמות של אנשים", עונה קאמל.

אני אומרת להם: זה מקום קדוש.

המלווים המצריים מנסים למצוא טיפת קדושה. אבל אין.

בכניסה לעיר ההרוסה ניצב אוהל. מהאוהל יוצא חייל יחף, משועמם, מפהק, מבט אטום. אני שואלת אותו כמה זמן הוא שומר על האבנים. אבל המלווים המצריים שומרים על מרחק נגיעה מאיתנו ואוסרים עלינו לדבר עם החייל. אסור גם לצלם את האוהל המרופט. רק להסתכל מותר. כל מה שרואים: אוהל מרופט נורא.

„בשביל מה יש שומר?" אני שואלת את המלווה המצרי.

תשובה אריכה: „כדי להגן עליכם".

אני מסתכלת על האבנים. רק אבנים. מי צריך הגנה מאבנים?

אתר הבניה הקרוב בכפר הבדואי שעל חוף ימית, גובל בעיר ההרוסה. הם בונים מבנה ציבורי, אולי בית־ספר, אולי מרפאה. לא ברור. את הבטון שופכים לסל. את הסל שמים על הראש ועולים איתו בסולם עץ רעוע. ככה יוצקים את גג הבניין. מהגג הטרי אפשר לעשות תצפית על ההריסות. לקבל מושג ברור על ההבדל בין בנין לחורבן. הממשלה המצרית בונה ליד ימית. רק ליד. את חורבות ימית משמרים, לא משקמים. אנדרטה לשלום קר.

יום לפני, במעבר הגבול ברפיח. צריך לשנן: פה ישראל, שם מצרים, אחרת אפשר להתבלבל. נרתיקי הפלסטיק הצבעוניים שמכילים את הדרכונים ושאר מיני המסמכים, מריפים ריח חזק של חוצלארץ. על רקע המדבר המוכר כל־כך, החוצלארץ הזה נשמע כמו פארודיה. מוסיקת סופרמרקט נשפכת מרמקולים סמויים בתיקרת הטרמינל הישראלי, סם הרגעה לעומדים בתור הארוך לתשלום מס היציאה. בחוץ, אנחנו מנסים להציץ למסוף הגבול המצרי. אי־אפשר. בסך הכל מפרידים כמה עשרות מטרים, ובכל זאת היה מי שדאג שקו הראייה יישבר בסיכוב. אנשי הבטחון הישראלים מביטים בנו בתמיהה. „שכחתם שם משהו?"

השנה החמישית לפינוי. במילון המצרי של צפון סיני אין זכר לערך "פינוי". שם מדברים רק על "שחרור". את המרחק המפריד בין שני העולמות גומא האוטובוס הישראלי מספר 33 בעשרים שניות. את הדרך חזרה מהמסוף המצרי עושים באוטובוס מצרי צהוב. יש חוקים. בכל אופן, לאוטובוס מספר 33 צריך לחכות. בינתיים מסתכלים במפה מלפני השלום. נקודות ישוב קטנות, שחורות ובלתי־מחיקות. ימית, שדות, נתיב העשרה, רקלה, נאות סיני וכל השאר. ואז מגיע אוטובוס השלום. משפחות שלמות רצות מהר לתפוש מקום לנסיעה של עשרים שניות. עניין של הרגל. איזה חום.

קבלת הפנים במעבר הגבול המצרי מעוררת השתאות לגבי עוצמת כוחו של טלקס אחד מבניין השגרירות המצרית בתל־אביב. שלושה פקידים מסניף משרד ההסברה המצרי באל־עריש משקיעים אנרגיה עצומה כדי ליצור אווירה חמימה. צער - חיוך. צער - לחיצת יד. צער - חיוך ולחיצת יד. וכין צעד לצעד כשהרגל עדיין באוויר אנו זוכים לברכת ה"welcome" הבינלאומית. את התיאור הזה יש להכפיל בעשר.

הדרכונים זוכים לטיפול מיוחד. מהצד. אלה שאין להם גישה לצדדים, מנמנמים. עשרות תיירים מנמנמים. קצב אחר. על שלט ירוק רשום באנגלית, "מצריים אוהבת אותך, אתה אוהב את מצריים". מחכים. יש הרבה זמן להביט בתצלום הצבעוני של הנשיא מובארק בתוך מסגרת עץ עם פיתוחי זהב, עם שני פרפרים גדולים נעוצים בסיכות מימין ומשמאל. איש בטחון דובר עברית מפשפש בתיק שלי ושולף מתוכו גזר עיתון ארכיוני עם סיפור על ימית. הוא מגרד את המצח ומביט ארוכות בתמונה של העיר לפני הפינוי, כלומר, לפני השחרור, כלומר לפני החורבן.

המצרים אינם נוגעים בהריסות ימית. בכמות העצומה הזו של האבנים, שנשמרת כמו מצבה חיה, יש משהו מביך, מתמיה. המצרים שומרים על הגל־עד הזה לא כתזכורת היסטורית לקיומה של עיר ישראלית בעבר הלא רחוק, אלא כאצבע מאשימה כלפי ישראל. „אם רציתם באמת שלום, ואם רציתם לחיות שכנים טובים, למה הרסתם?", מטיח מוחמד מוניר שאש, מושל צפון סיני כשאנו מסובים במשרדו שבאל־עריש. אחר־כך הוא לוחץ על פעמון קטן על הקיר. אל החדר נכנס בחור שרוף. המושל מזמין ארבע פעמים קפה מזכוט. הבחור יוצא. צריך אישור מהמושל לבקר בישובי חבל ימית. אקס־ישובים. „אין לנו מה להסתיר", מכריז המושל. יש אישור. לא זה מטריד אותו. ההרס לא נותן לו מנוח. „אם היתה לכם כוונה טובה הייתם אומרים, קחו את המבנים האלה במתנה.

אבל אנחנו לא ביקשנו מתנות, אמרנו לכם: אנחנו נקנה את הכל. אנחנו לא צריכים את העיר הזו. בסך־הכל יש שם כפר קטן. אין הרבה מתיישבים. שכן טוב, אמיתי, צריך לעשות מחוות קטנות כאלה כדי להוכיח את אמיתות הכוונות שלו. אבל אתם הרסתם.

„אין בזה שום הגיון, שום הגיון. אפילו את הפרחים, את הפרחים הרסתם. מי הורס פרחים? הרסתם גם את כל התשתית, את בארות המים, את החשמל, למה? אלו הכוונות הטובות שלכם? ומי שאומר שזה בגלל סיבות בטחוניות, מדבר שטויות. הרי השטח שלנו ואנחנו יכולים לבנות בכל מקום שנרצה. אתם כל הזמן כועסים עלינו, ושוכחים שגם לנו יש רגשות.

בתמונות (מלמעלה למטה): נופשים מאיסמעיליה בכפר הנופש שבחוף דיקלה; נופשים בכפר הנופש הממשלתי בבתי מושב נאות־סיני; מובארק ועראפת ברפיח; תיירים מצריים ליד האנדרטה לעשרת חללי המסוק הישראלי.

ילדים במחנה "קנדה": זה רק דאווין.

"תיזהרו, הם פלסטינאים!"

במשרד ההסברה ברפיח טרח מישהו לרסס את החדרים בניחוח שושנים. אבל גם התרסיס אינו מקל על הציפייה הארוכה למר אשאד, ראש משרד ההסברה המקומי, שאמור ללוות אותנו למחנה הפליטים קנדה. לנימת הדיבור של הפקידים המצריים, היושבים תחת תמונות הספינקס והפירמידות, מתגנב צליל של זרות כאשר הנושא עוסק בפלסטינאים.

הצלם שלנו מכוון את מצלמתו מחלון המשרד לעבר חנות קטנה למסגרות. הצלום של יאסר עראפת ממוסגר על משקוף הדלת. כשנחזור לאותו משרד לאחר הסיור במחנה קנדה, התצלום כבר לא יתנוסס שם.

רפיח החצוייה, זו הנמצאת בצד המצרי, מצמיחה בניינים לגובה. הממשלה המצרית משקיעה כסף רב במבני ציבור חדשים: בית ספר גדול מלבנים אדומות („מובארק חנך אותו"), בנק חדש, בניין מפואר למועצת העיר. מול בית הספר האדמדם הקימו המצרים מרכז אימון מקצועי לנערים מובטלים. הגבול החוצץ בינם לבין ישראל ניתק מאות מתושבי רפיח ממקורות פרנסה במרכז הארץ. הפיתוח והמרכזים המקצועיים הם נסיון של הממשלה להתמודד עם בעיית האבטלה.

מר אשאד, בחליפת ספארי צחורה, מגיע סוף־סוף. בדרך ל"קנדה" ישוב ויצביע על מבני הציבור החדשים. בין לבין לא יצביע על כלום. לפני שנכנסים למחנה הפליטים עוצרים ליד גדד הגבול. חייל מצרי זקוף, דגל מצרי, פישפש קטן. הצלם רוצה לצלם את החייל הזקוף. אסור.

מחנה "קנדה". הוא נקרא כך לזכר משקיפי האו"ם שהיו כאן לפני 1967. המכונית גוררת שובל אבק סמיך. האבק הרשמי גורם להתקהלות. „הם פלסטינאים", לוחש לי המלווה המצרי, „תיזהרו שלא יעשו לכם משהו רע". אבל הפלסטינאים לא עושים שום רושם תוקפני.

בשנת 1972 הועברו לכאן 500 משפחות מעזה. כעבור עשר שנים, בהמשך להסכמי קמפ־דיוויד, התחייב שר הבטחון שכל משפחות הפליטים במחנה יוחזרו לחבל עזה, ואזרחים מצריים שהשתקעו בעזה לאחר 1976 יוכלו לחזור למצריים. פליטי מחנה "קנדה" אמורים לעבור לשכונת תל־סולטאן, השוכנת בין רפיח לרפיח־ים. ממשלת ישראל השקיעה במקום מיליון וחצי דולר וכבר העבירה לשם מעזה 800 משפחות במסגרת פרוייקט שיקום הפליטים.

לפני מספר חודשים דרשו המצרים מישראל למלא את ההתחייבות. ב־15 באפריל יצאו 25 המשפחות הראשונות מ"קנדה" לתל־סולטאן, לבוקור ראשון באתר שבו יבנו את בתיהם. הביקור הזה עורר בישראל תסיסה פוליטית. נציגי חמישה־עשר ישובי גוש קטיף הפגינו נגד הבאת הפליטים לתל־סולטאן, והחליטו לסכל את התכנית בכל מחיר. גוש אמונים – ממש כמו פעם – ניסה להקים שם התנחלות מחאה. סיעת הליכוד לא זכרה שעל ההתחייבות חתם אריאל שרון, ושינסה מותניה לקרב. הסערה הגיעה לשיא כאשר נסים זווילי, ראש התיישבות, הציע לפנות את קיבוץ נצרים, שהוקם בלב אוכלוסיה ערבית צפופה, וליישב בו את הפליטים. על־ידי כך רצה לדלל את האוכלוסיה הערבית בתל־סולטאן, השוכן באזור המיושב ברובו ביהודים.

ברחוב הסואן של מחנה "קנדה" לא מכירים את אבי פרחן או את זווילי. הם מחכים לעבור לתל־סולטאן. ארבע שנים של ציפייה מתסכלת. הם מבטאים את אכזבתם בעברית שוטפת. איברחים: „אתם שקרנים. עושים רק שטויות. לוקחים עשרים וחמישה אנשים, אומרים להם לכו תראו את המקום, ומחזירים אותם. זה רק דאווין. זה בשביל הטלוויזיה. אתם רוצים שכל העולם יחשוב שאתם עושים משהו. כל יום שלישי באים, לוקחים אנשים ומחזירים. מה זה? טיול שנתי? או שתגידו: בבקשה תעברו, או שתגידו: אתם לא עוברים. העיקר שנדע. אנשים כאן לא יכולים לעבוד. איך אפשר להתחיל עבודה כשלא יודעים מתי עוזבים את המקום. איך אפשר בכלל להאמין לכם?"

התיסכול במחנה "קנדה" מחריף עקב העובדה שהמצרים לא מתירים לפלסטינאים לעבוד בפרוייקטים הממשלתיים המספקים את רוב התעסוקה באיזור. עמאל, צעיר ג'ינג'י שסיים לפני שנתיים אוניברסיטה, אומר: „עבודה אין לי, כל היום אני יושב פה ומחכה שיגידו סוף סוף אם עוברים או לא."

שמעת על התנגדות התושבים הישראלים?

„מה אכפת לי ההתנגדות שלהם. הם מתנגדים גם לחיים שלי, אז מה, אני לא אחיה?"

אחד, מוסטפא, נדחף וצועק: „תרשמי בשביל הנשיא של הישראלים שאי־אפשר ככה. השלום הוא קללה בשבילנו. קודם הפרידו בין המשפחות שלנו, אחר־כך אמרו נחזיר אתכם, ולא מחזירים לשום מקום. משחקים אתנו כאילו אנחנו אבנים. כאילו אנחנו בני־אדם לא חשובים. המצרים לא נותנים לנו עבודה, והיהודים עוד לא החליטו".

„כפרה על הכל", צועק מישהו אחר, וכולם צוחקים מהצליל של הסלנג הישראלי כל־כך. אחרי הצחוק הם ימשיכו לחכות.

איך אני צריך להרגיש כשאני רואה את קבלת הפנים הזו שהכנתם לנו?

„ההתיישבות זה דבר מלאכותי, דבר חדש. אנחנו מפתחים פה כפרים שבמשך דורות שלמים גרו בהם. אנחנו לא עושים התיישבויות חדשות. כשאנחנו בונים עכשיו תשתית, זה עושה הרבה בעיות. היה קל יותר להעביר את הכפר הישן למקום הקרוב לכביש. אבל במקום זה אנחנו עושים עוד כביש צדדי שיעבור ליד הכפר." המושל יודע שכמות הכספים האדירה שמשקיעה ממשלת מצריים באזור, מרשימה יותר בשטח מאשר בסטטיסטיקות שהוא יספק. „הפיתוח", הוא אומר, „זה הערובה הגדולה ביותר שאנחנו רוצים שלום."

בשתי מכוניות עמוסות מלווים אנחנו יוצאים לדרך. נהג המכונית שלנו הוא גם הפקיד האחראי על הסינמה והטלוויזיה בצפון סיני. מה זה "אחראי על הסינמה"? ובכן, לפעמים הוא מקרין סרטים בכפרים. איזה סרטים? כל מיני. ומה עם הטלוויזיה? לא ברור. נוסף לתרבותניק מצטרף גם מר קאמל, האחראי על העתונות, וכן פקידה שעוברת עימו ומנצלת את ההזדמנות לסייר בשטח כפעם ראשונה. אליהם מצטרפים מר מוחמד כוראיים האחראי על הרווחה באיזור, איש יחסי הציבור, ועוד מיני פקידים שעיסוקם הספציפי אינו ברור.

(המשך בעמוד ...)

ספרל
רוצה להיות "מולטי-מולטי"?
01 ספר ללוטו
איש עסקים, כמה עובדים אתה מעסיק
02 ספר ללוטו
מה המחזור החודשי שלך
03 ספר ללוטו
כמה פעמים ביקשת היום לא להעביר שיחות
04 ספר ללוטו
כמה כוסות קפה אתה שותה ביום
05 ספר ללוטו
באיזה תאריך אתה משלם משכורות
06 ספר ללוטו
כמה שותפים יש לך... חוץ ממס הכנסה
אתה עדיין לא "מולטי-מולטי"?
סימן שהגיע הזמן להסתער על הלוטו
בשיטה חדשה: בחר נושא מסויים, שאל את עצמך שאלות ואת
התשובות מלא בטופס הלוטו. למשל, באיזה שעה עזבת אתמול את
המשרד? התשובה 7, שים x על 7; החלטת לספר ללוטו שאתה יוצא הקיץ לחופשה
של 15 יום? שים x על 15, בא לך לגלות ללוטו את מספר הטלפון החסוי שלך? שים
x על כל אחד מ־6 המספרים, לא חשוב הסדר, הלוטו כבר יבין...
זכור! בדרך לפרס הגדול, טופס הלוטו סופג הכל.
ספר ללוטו ותזכה!
ספר ללוטו
או פשוט תנחש רק 6

מוקי בצר, אלוף משנה במילואים. 22 שנה מהמר על החיים ביחידות המיוחדות והחשאיות של צה"ל. הפוקר של אותו עם. דיוקנו של צה"ל האחר – האלגנטי, המעודן, המבריק, שגם יודע להודות בטעויות. משחק הפוקר האחרון של הצייד המבוגר. האיש שמאחורי אנטבה, מעלות, וחטיפת הקצינים הסורים, יוצא לשחק האחרון עם חברה פרטית ללוחמה בטרור.

מאת עמנואל רוזן
צילומים: שמואל רחמני

מוקי בצר: מבקר חריף ועקשן. לא מסתדר עם החשיפה הפתאומית.

פוקר לב אדום

עשרים-ושתיים שנות אלמוניות הסתיימו בבת-אחת, ב"בום" תקשורתי. עד לפני זמן קצר הוא היה רב-סרן מ"ם, שאמר בגלי צה"ל דברים קצרים לזכרו של יוני נתניהו, וגם זה קרה לפני 10 שנים, ביום השלושים למותו. עכשיו הוא מוקי בצר, אלוף משנה במילואים, המככב בראיונות ארוכים יותר בטלוויזיה וברדיו, ב"מוניטין", ובעמודים אלה. העיתוי לא מקרי – יום השנה העשירי למבצע אנטבה – אבל הלשונות הרעות יאמרו שבצר, אורח טרי מזה כחצי שנה, זקוק ליחסי ציבור לחברה שה־קים, חברת יעוץ והדרכה ללוחמה בטרור. כאשר בצר שומע את חרכילות הזאת, הוא מסמיק באדום כהה. כנראה שהרעיון הזה לא עלה על דעתו.

ב"מבצע יהונתן" של מנחם גולן שיחק אסי דיין את דמותו של מוקי בצר, סגנו של יוני ומפקד הכוח הפורץ לטרמינל באנטבה. בצר ראה את הסרט מספר שנים לאחר שיצא לאקרנים. הוא חושב שכסרט־אקשן זה דווקא לא רע, למרות שאין קשר בין דמותו שם לבין המציאות; למעט העובדה שהוא, כמו אסי, נולד וגדל בנהלל. בכל אופן, אם מנחם גולן יחשוב על זה ברצינות, הוא עוד יעשה מדמותו של מוקי סרט נפרד. קצין שאת כל עשרים ושתיים שנות שרותו עשה כמה שמכונה "היחידות המיוחדות" -- סיירת צנחנים וסיירת אגוז וסיירת שקד -- ושהיה במבצע כראמה ובמבצע ביירות, ובחטיפת הקצינים הסורים כ־1972 ובאנטבה ובמעלות ובבית שאן. סיפור טוב.

בצר, בינתיים, אינו מסתדר עם החשיפה הפתאומית. את הכתבה ב"מוניטין" התחיל לקרוא שלוש פעמים ובכל פעם נתקע באמצע. הוא לא מסוגל לקרוא על עצמו. זה נראה לו סיפור גדוש מדי, טעון מדי, יותר מדי דם ואש והסתערויות. מוקי – גבוה, מקרין, חייכן, ג'ינס, סנדלים תנ"כיות, חולצת טריקו -- נבוך קצת מהסיפור של עצמו. "תכניס קצת הומור", הוא מבקש. אבל אחרי שש שעות, ההומור היחיד שאני מסוגל לדלות משיחתנו, קשור בבית הקפה שבו ישבנו. זה היה יום שרבי, והאנשים מסביב הזמינו קנקני מים עם קרח ומילק שייק וקפה קר. מוקי בצר ביקש מרק בצל. את המלצרית, בכל אופן, זה הצחיק.

הסיפור של מוקי, בן 40, אב לשניים, הוא סיפורן של היחידות המיוחדות בצה"ל. הוא שרת כמעט בכולן, הקים אחת מהן, עליה פיקד כארבע שנים, והתמיר בסרובו לשרת ב"צה"ל הגדול", הלא־משפחתי, הלא־אינטמי, והלא־יחודי. כאשר אני שואל אותו מדוע היחידות המיוחדות אינן מקריגות מאיכותן ורמתן ליתר הצבא, מוקי עונה גם בשם עצמו. "במובן מסויים זה עניין של פינוק", הוא אומר, "רוב האנשים שמשרתים ביחידות האלה לא מתעניינים במה שקורה ביתר הצבא, אולי הצבא הגדול מפחיד אותם. עובדה שרובם אינם עוברים ליחידות אחרות ומעדיפים ללכת הביתה".

בצר בטוח שלאנשי היחידות המיוחדות יש מה לתרום בשריון וגם בצנחנים. הוא לא נכנס לפרטים, משום שהוא לא מוכן למתוח ביקורת מעל דפי העתון, אבל מי שמכיר את מוקי, יודע שהוא מבקר חריף ועקשן. לעתון הוא מוכן לומר רק שיש מה לתקן בצבא, שדו"ח ולר מעניין אותו, ושאנשי היחידות המובחרות יכולים לתרום לצה"ל הגדול בעיקר בתחומים של רמת האימונים ותהליכי הפקת הלקחים. נותר רק ההיקש: אם זה מה שיש להם לתרום, סימן שצה"ל הגדול, לדעתו של מוקי בצר, זקוק לתרומה הזאת.

מוקי בצר הוא חלק מצה"ל המפונק, האלגנטי, הממוזר, המבריק: צה"ל שאינו מכריע מלחמות אבל דוקר ועוקץ קשה. כאשר מדברים על ביצוע מרחקים באנטבה, מדברים על הבצרים, שהיו אמנם טיפה בים המחליטים והמתכננים והמסייעים והמבצעים וקוטפי התהילה – אבל איזו טיפה. אנטבה, גם בשביל מוקי, היא שיא והוא מרבה לדבר עליה יותר מאשר על כל מבצע אחר; אבל גם על מעלות מרבה מוקי לדבר. במעלות היתה פאשלה שאינה נותנת לו מנוח (מחבלים השתלטו שם על בית־ספר ולקחו תלמידים כבני ערובה. דם רב נשפך במבצע החילוץ). "עד היום – הוא אומר – אני לא מסוגל לקרוא בעתון על הפצועים וההרוגים ועל מה שקרה שם. זה דוקר לי בלב, דוקר חזק".

הוא נולד בנהלל לפני 40 שנה, ונקרא על שם הדוד שלו, משה, שניספה במלחמת העולם השניה ביחידת התובלה הארצישראלית. סבא וסבתא מצד אבא עלו ארצה בעליה השניה, הכירו באום ג'וני והיו ממייסדי דגניה ומרחביה. סבתא היא בת למשפחת שטורמן המפורסמת. אחיה חיים נהרג ב"הגנה". בנו משה נהרג במלחמת השחרור. נכדו, הקרוי על־שם חיים, היה בקומנדו הימי ונהרג בפשיטה על האי גרין. אביו של מוקי היה בפלוגות הלילה של וינגייט ונפצע פעמיים במלחמת השחרור. היום הוא חקלאי בבית שערים. ארבעת האחים של מוקי כולם, כמובן, קצינים וקרביים – אח בוגר בסיירת צנחנים, אח צעיר ביחידה מובחרת, ואח עוד יותר צעיר כחיל האוויר. "אפילו אחותי", אומר מוקי, "היתה פקידה בסיירת הצנחנים והיא גם צנחה".

כך שהדברים אצלו טבעיים מאוד. מ־64' הוא

> „במעולת כראמה חטפתי כדור בלסת. המכה היתה כל כך חזקה עד שלא הרגשתי שיש לי גם כדור ברגל. הכדור פירק לי את כל הפרצוף. הייתי בטוח שאני הולך למות. החזקתי את הלסת עם היד, כדי שלא תיפול, והתחלתי להרגיש מין ריפיון כזה, כאילו שהחיים בורחים ממני דרך החור בצוואר."

בצבא עם קפיצות קלות, צבאיות מאוד, לתחום האזרחי – שנה וחצי איש בטחון ב"אל־על" ושנה ב"כימאוויר" עם הסדר מיוחד ש"היחידה" מזעיקה אותו כל פעם שמשהו קורה (כך הוא הגיע, בין היתר, למעלות ולבית שאן). את חובו לסבא וסבתא, מקימי דגניה, שילם בשנתיים וחצי של חופשה ללא תשלום מהצבא, אותה ניצל ליסוד והקמת הישוב תימרת. הישוב, מעל נהלל, הוקם כולו ללא כספי סיוע, עוד לפני שח"כ מיכאל איתן חשב על הפטנט בכוכב יאיר. אגב, את שכנים רבים הכיר מוקי עוד לפני הקמת הישוב. הם שרתו איתו ביחידות המיוחדות.

הוא החל את שרותו בסיירת צנחנים, עבר לסיירת שקד, בה שרת כמפקד מחלקה בקרבות הציר המרכזי של מלחמת ששת הימים, וחזר לצנחנים להיות סגנו של מפקד הסיירת דאז מתן וילנאי. אלה היו הימים שלאחר המלחמה, ימי פעילות חבלנית ערה מתוך ירדן. צה"ל ביקש להעניש, וכיעד מרכזי נבחרה העיירה כראמה, אחד הריכוזים הגדולים ביותר של המחבלים. יאסר ערפאת הפך מנהיג אחרי הפעולה ההיא. התכנון, גראנדיוזי בהשוואה לפעולות התגמול הצנועות שהיו נהוגות עד 1967, כלל כוחות חי"ר, שיריון ותותחנים, כאשר חיל האוויר מחפה מלמעלה. משימתה של הסיירת היתה להציב חסימה ממערב לכראמה כדי לעצור את המחבלים שיברחו מהעיר.

הכוונה היתה להנחית את כוח הסיירת שישה קילומטרים מקו החסימה ומשם להמשיך ברגל. בפועל, בגלל קשיי מזג אוויר, נחיתת המסוקים עוכבה בחצי שעה אבל מישהו שכוח שאם מעכבים את המבצע בחצי שעה צריך לעכב גם את הפצת הכרוזים מעל כראמה. וכך, הכרוזים הופצו והמחבלים קיבלו מודיעין שלא חלמו עליו: התראה על פשיטה צפויה, חצי שעה לפני תחילתה...

מוקי: "החלה בריחה מבוהלת של מחבלים להרים. איש לא הודיע לנו על התקלה ולכן נדהמנו לראות, כדרכנו לתסימה, שהמחבלים נמצאים בהמוניהם כבר לידינו. התפתח קרב וחיסלנו שם בערך 20 מחבלים, אבל כאשר הגעתי סוף־סוף לקו החסימה קיבלתי הודעה שכוח של מתן וילנאי הסתבך. הצעתי למתן את עזרתי, לקחתי כמה חיילים, והתחלנו לרוץ לכיוון שלו, מרחק שלושה קילומטר".

מוקי מצא את הכוח של מתן עם שני פצועים, אחד מהם אנוש, ושמע כי כוח נוסף נתון בסמוך תחת אש כבדה ולא מסוגל לזוז. שוב הוא מתנדב, בוחר 12 לוחמים ויוצא לחלץ את הלכודים. הוא גילה אותם למטה, בוואדי, שישה חיילים חסרי אונים עם סיפור שמרתיח את דמו עד היום. "הבעיה היתה שהקצין, הלל, נפצע ופונה, וחייל בשם אלכסנדר לקח את הפיקוד. אלכסנדר הציע נתיב יציאה מהוואדי, נתיב מצויין, אבל היה שם קצין מסופח מחיל האוויר, חולירע אחד, שהציר של אלכסנדר נראה לו קשה מדי להליכה והוא ביקש לקצר דרך הוואדי. זאת היתה שטות נוראה, כי כל הוואדי נשלט באש האוייב, אבל אלכסנדר ראה מולו קצין, נבהל, שכח את כל מה שלמדו אותו, והסכים. השתגעתי מכעס והקצין שהיה איתי, ישראל ארזי, בחור אמיץ ומוכשר, היה מוכן להרוג את המסופח הזה מחיל האוויר בו במקום. אמרתי שאת החשבון נסגור אחרי שהכל יגמר והתחלנו לצאת משם".

מוקי לא הספיק לסגור את החשבון עם הקצין מחיל האוויר, אבל צה"ל עשה זאת בלית ברירה אחרי שנים רבות, כאשר הקצין זרק רימון עשן לתוך כיתת בית־ספר שוקקת תלמידים בבית לחם והודח מהצבא. בינתיים, ליד כראמה, נתקלו מוקי והחיילים באש חזקה ומכוונת. ישראל ארזי נפגע בבטן וצריך היה לחלצו. מוקי שלח שלושה חיילים לחילוץ, אבל שרשרת הטעויות נמשכה. במקום לגרור את ארזי למחסה, הם טיפלו בו תחת אש. אחד מהם נהרג, השני נפצע, ומוקי, שראה אותם נופלים בזה אחר זה, הבין שאין ברירה.

"ראיתי שהם לא יודעים מה לעשות והתחלתי לרוץ לשם", הוא מספר. "זרקתי רימון עשן, ה...

(המשך בעמוד 38)

בכי של כלב

ע תונאי ישראל נעלבו ואף יצאו בגילוי דעת נגד ממלא המקום, יצחק שמיר, שקרא להם "בכיינים ונבחנים". אינני מבין מה מעליב פה. ברור שהמלה "בכיינים" לא מעליבה כמו המלה "נבחנים" שממנה משתמע כאילו אנחנו, הכותבים בעיתון, פודלים שמייללים אבל לא צריך להתיחס אליהם, ואז הם בוודאי ישתקו. אבל ממלא המקום יודע היטב שמדובר בדוברמנים שנובחים כשהם רואים גנב או שקרן, ושומרים על הבית.

ולכן, כשהבית רקוב מלמטה עד למעלה, תודה לאל שלפחות במלונה יושב איזה יצור שבוכה ונובח. ואם צריך גם מתנפל ונושך. ואנחנו נמשיך ונשמור על הבית שלנו גם אחרי הרוטציה.

נשבע לך שנמשיך. מלה של כלב.

רק זה לא

ע דיין לא התיבשה הדיו מחתימתו המפוארת של הנשיא החונן את ראש השב"כ, ורגע אחד לפני שהעם כולו נכנס למוסר מרוב פרשה, והנה לכם כותרת: "רב־סרן במודיעין מואשם בריגול לסוריה".

אתה עייף מרוב מחולות, ומתכנן לך סופשבוע רגוע בחיק המרוזות של חוף בית ינאי, והנה אתה מגיע ללוח המודעות ורואה שוב את המודעה הבאה: "שרים, הערב ריקודים." ובמוחך מזרמזם השיר הבא: „אבל השדים כבר עייפים עייפים, אבל השדים כבר עייפים..."

אז מה אתם אומרים, לחקור את המרגל או להשאיר את זה פתוח? אפילו בפרשות השבוע יש הפסקות של ששה ימים בין פרשה לפרשה, וגם השרים צריכים לפעמים לעשות בטן גב לפני הנשף הבא.

לכן, עם כל הכבוד למרגלים ולמודיעין, אסור אפילו להתחיל עם זה. לפני שאנשים פה ישתגעו לגמרי, כדאי מאוד לקצר הליכים ולומר לנשיא המפואר שישתמש שוב בסמכותו, ויחון את המרגל. ואחר כך אפשר לשים אותו באיזה אוטובוס שועט עם כמה שב"כניקים, ואז באמת מחסלים את הפרשה, וצוברים כוח עד לפרש הבא. אין כוח. דריפוס, הגזמת.

בחזרה לטבע
(זהירות, קטע חיובי)

כ בר זמן רב, בעצם מאז שאני זוכר את עצמי נובח במלונה הזאת, אני מקבל בערך חמישה מכתבים לשבוע בנוסח: „ולמה אתה לא כותב על החיובי שבארצנו? מדוע רק לבקרז למה רק שלילה?" ובגלל שיכול להיות שמדובר בחמשת הקוראים הכי נאמנים שלי, אני תמיד שש לדווח על עניינים חיוביים. על עניינים חיוביים, כידוע לכם, כדאי לדווח מהר, לפני שהם מקבלים תפנית ונהיים שליליים, ואין לך דבר קצר יותר ממשהו חיובי.

לכן ישבתי כמה שעות בראש טוב עם כמה מנכברי נתניה, שעזרו לי למצוא סיבה לנביחה חיובית במלונה הזאת. אחרי הבירה החמישית, שהיא בירה מאוד קובעת למי שלא יודע, נדלק ניצוץ בעיניו של השמן.

„יש," הוא אמר.

„נו מה?"

„אבטיחים," אמר השמן.

וזה נכון. בכל שנה האבטיחים יפים יותר, מתוקים יותר, משוכללים יותר. אין שום טענות לאבטיחים. יש ירוקים, וירוקים בהירים, מפוספסים ודלועיים, כרוריים ופחוסים, עם גרעינים ובלי גרעינים. ואם זה לא מספיק לכם, התבשרנו גם על זן חדש - אבטיח צהוב. למרות שכל ילד יודע שלאבטיח צהוב קוראים מילון.

והשמן צודק - בים הביצות שלנו יש אי אחד ירוק, מתוק וחיובי. ואם ישאלו אתכם מדוע למרות הכל אתם נשארים בארץ הקשה הזאת, אל תתבישו להישיר מבט לעיניו של השואל התבוסתן ולהגיד: „אבטיחים." ושיהיה בריא השמן.

★ ★ ★

לבד מאבטיחים, באמת שיש לנו ארץ זבת חלב ודבש, ואם יעבור איזה שבוע בלי ריקודי שרים, תוכלו סוף סוף גם לטעום ממנה ולרוות נחת. הקיץ מביא את שלל פירותיו, והפירות נפלאים, וגם בירקות אין מה לזלזל. וזאת שעתם היפה של הטבעונים ושל ספרי הטבע. במו אצבעותי דיפדפתי בספר ששמו "חומץ תפוחים." כתבה אותו אשה אחת שמשוגעת על חומץ תפוחים. מי שיעיין בספר יבין מהר מאוד שמאז שהאדם שפשף שתי אבנים ונדלקה לו אש, לא היתה תגלית חשובה יותר. מוח של האדם ששפשף שני תפוחים תגל לו חומץ.

הספר הוא רשימה הכוללת את כל תחלואי המין האנושי, ולצד המחלות, התרופה, כלומר - החומץ הנורא הזה. ספר די משעמם, כי כמה אפשר להשויץ עם חומץ? אבל האנשים קונים את זה! ואנשים שותים את זה! ומה יכול להיות חיובי יותר מאנשים מאמינים? רק אבטיחים, אולי.

★ ★ ★

ואיך נדבר על טבע, ולא נזכיר את ספרה של הזמרת מפאריס "הרפואה הטבעית שלי." רב־מכר בצרפת. וגם אצלנו הוא נמכר יפה. מה שמראה לך שאם אתה לא יכול להקסים את הציבור עם השירים שלך, אל תוותר, אתה עדיין יכול למכור לו צנוניות. הזמרת, שהפכה בין לילה לאלברט פירות, מסבירה לנו מה לכרסם נגד מה, נותנת מחמאות לירקות ומנפחת את האגו של הגזר.

פה ושם, אתה נתקל בירק שלא יצא לך להכיר או בפרי שאין להשיג אלא בפאריס, מקום מגוריה הקבוע של מלכת הגינה. למשל (אני מצטט מזכרוני): „עצירות - במקרה של עצירות מומלץ לקחת שתים שלוש כפות של רומדמניות־יער." אתם מתארים לעצמכם מה זה לטוס בכל עצירות לפאריס ולהתחיל לפשפש ביערות ולחפש רומדנית צעירה שתשחרר אותך מהלחץ?

ושוב אנחנו רואים מה רב הוא המשותף בין אדם לאבטיח.

יהונתן גפן

"האיש הקטן", "יוחנן הכותרן", "פזית" הצייצנית, ולאחרונה "האשם תמיד" – הם הנוק־אאוט היומי שנותן הרדיו לטלוויזיה. "מה יש", הלהיט של גלי צה"ל, זה הראש האחר של ארז טל ואברי גלעד. הומור פרוע, קצת אנארכי. לא את כולם זה מצחיק. מי שעקב, לשם השוואה, אחרי הצנזורה על כלי התקשורת הצבאית – היה על הרצפה.

מאת יאיר לפיד

בגיל שש־עשרה עשה אברי גלעד (כיום בן 24) את הסרט הראשון שלו – "עלילות". זו היתה קומדיה שחורה אמיתית. מתוך שמונה דקות של סרט, שלוש דקות היו – כתוצאה מתקלה טכנית כלשהי – בחושך מוחלט. אברי פתר את הבעייה בכך שהוסיף לסרט קטע קריינות שבו נאמר מה היה צריך להיות על המסך בדקות החסרות. "עלילות" היתה קומדיה יוצאת־מן־הכלל שחסרונה היחידי היה שהיא לא הצחיקה אף אחד. הצופים המעטים שראו אותה לקו, על פי השמועה, בעצב חסר פשר ובדיכאונות עמוקים. זה לא הפריע לאברי לעשות שני סרטי המשך, "הגוזל" ו"כחפירות הארכיאולוגיות", שלטענתו יתרונם הגדול היה בכך שהם היו אפילו פחות מצחיקים מן הסרט הראשון. „זה אופייני לי", אומר אברי. „אני קודם כל עושה, ורק אחר־כך לומד".

הסיפור הזה אופייני לו בעוד צורה – אברי הוא האנטי־גיבור הקלאסי, ליצן עצבני שמפיק הומור מריר מהכישלונות של עצמו ומתייחס להצלחות בחשדנות קודרת. הוא אחד משני האבות (יחד עם ארז טל השוהה בימים אלה בארה"ב) של ההצלחה הרדיופונית הגדולה ביותר של השנתיים האחרונות, תוכנית גלי צה"ל "מה יש", שיצאה לפני שלושה שבועות לחופשה של חודשיים. שלוש הדמויות שאברי מגלם בתוכנית – "האיש הקטן", "יוחנן הכותרן" ו"ידידיה יפה־נוף" – הן כבר קטע־תרבות ישראלי. בקרב הציבור המעורפל הקרוי "הדור הצעיר" אברי הוא כמעט אליל; בתוך הציבור המבוגר יותר הוא משמש כצינור ניקוז, צורה אחרת של התייחסות לבעיות הרציניות של חיינו. זה – כפי שיכולים להעיד צ'רלי צ'פלין, ג'ון בלושי ואפריים קישון – תפקידו האמיתי של ההומור.

„ההומור שלי", אומר אברי, „נובע מן העובדה שרוב הזמן אני בעצם מרוגז נורא. אני רגזן טוטאלי. אני קורא עיתון, מתרגז. אני מנסה לישון ומכונית עוברת ליד הבית, כבר אני בחלון – מקלל. תינוק בוכה בדירה לידי, ואני מרוגז עד השמיים ושוקל, ברצינות, להזמין את סיירת ויצ"ו שייקחו אותו. מבחינה זו, 'מה יש' היתה כשבילי תראפיה נהדרת. האמת הלא־נעימה היא שרק אם יש לי אפשרות להיות ארסי בעבודה, אני יכול להירגע".

כמו רוב המרוגזים, אברי רזה באופן מעורר חרדה. העובדה שהוא מחסל במשך שעה של שיחה עוגת גבינה אחת ושני מעדני־שוקולד, לא מוסיפה לו מילימטר למותניים. „בכיתה ו'", הוא אומר, „הלכתי מכות בפעם האחרונה. הרביצו לי מכות רצח, כי אני רזה. מאז אני לא הולך מכות. אם אני צריך להוציא איכשהו את העצבים, אני משדר".

ההומור הפרוע, הקצת־אנרכי של „מה יש", היה מלכתחילה נחלתו של קהל מסויים מאוד. את המנגלות של גלי־צה"ל הצליחו ארז ואברי להפוך למקפצה – בנושאים כמו מין, פוליטיקה ודת הם התמחו ברמזים דקים ובאמירות כפולות־משמעות שנהפכו, עם הזמן, לקוד סודי בינם לבין המאזינים הקבועים שלהם. כך, לדוגמה, בימי הסלמת האלימות בין אנשי מאה שערים ומשטרת ירושלים הם בייש שידור „משדה הקרב". על רקע קולות פיצוצים ודשדוש קצבי של טורי חיילים ניהלו „ידידיה יפה־נוף" וארז את המונולוג הבא:

ידידיה: „אני נמצא בירושלים תחת אש כבדה, זוהי ממש מלחמת אחים, אני חוזר, מלחמת אחים...".

ארז: „ידידיה, גורמים מסויימים ניסו להגזים ולטעון שיש פה מצב של מלחמת אחים. האם זה נכון שאין שום ממש בדברים אלה ושזה לגמרי לא כך?"

ידידיה: „ממש מלחמת אחים".

ארז: „ידידיה! נכון שזה לגמרי לא כך?"

ידידיה: „אה...כן... אני משדר מירושלים, שקט פה, הרחובות ריקים מאדם...".

יכול להיות שלא את כולם זה מצחיק. מי שעוקב, לאורך השנים, אחרי הצורה שבה מצונזרים כלי התקשורת הצבאיים – היה על הריצפה. „האמת היא", אומר אברי, „שאני חש סימפטיה חשאית לאנשים שהתוכנית לא מצחיקה אותם. מי שמעצבן אותי הם אלה שבכלל לא יודעים שהתוכנית קיימת". אגב, נסיונות שנעשו בהעברת קטעים מ"מה יש" לעתונות הכתובה – נכשלו לחלוטין. טונים, אינטונאציות, חשהיות בדיבור – כל אלה עובדים שם שעות נוספות.

להומור שלו הגיע אברי בדרך ארוכה ורצינית מאוד. הוא נולד בשכונת קטמון בירושלים, משם עבר עם הוריו לשכונת רחביה. אחרי הכשלון הקולנועי שלו החליט אברי להיות עיתונאי: „עשיתי בירושלים קורס עיתונות וערכתי את עלון בית־הספר בחוסר הצלחה בולט". במסגרת בחינות הקבלה לגלי צה"ל נערכו לו גם בחינות בקריינות: „דניאל פאר אמר אז שיש לי קול סתמי לחלוטין, אבל אולי בכל זאת ייצא ממני משהו".

אברי, שהוא כיום מ"מ ראש מחלקת קריינים בגל"צ, מסתכל על שנות הקריינות שלו בספקנות מסויימת: „כמו כולם ישבתי בלילה, מגיש בקול לטפני את 'לא רוצים לישון', שילוב של שירים עצובים והגיגים חסרי־משמעות של ילד בן 19 שנתנו לו מיקרופון ביד". כך בילה את שלוש שנות השירות הסדיר. פה ושם הוא החליף את אלי ישראלי או שדרנים אחרים. מי שעקב אחריו (בעיקר אנשי מקצוע) גילה שהוא וארז מגישים בסגנון שונה, בוטה יותר, משתמשים בשפה קצת פחות יומרנית מאשר שאר השדרנים. „גם היום, הבעיה שלי עם ההגשה היא שמצפים ממך לדבר כאילו היית לבוש בפראק וצילינדר. אני מעדיף לדבר בשפה של בני־אדם".

כמעט בסוף השירות שלו קיבל ארז טל תוכנית יומית חדשה. התכנון היה לעשות "סלט" של ראיונות וקטעים – „טבח אחד, זמר אחד, וקטע הומוריסטי אחד". בשביל הקטע ההומוריסטי פנה ארז לאברי שהמציא את "האיש הקטן".

„האיש הקטן, בתחילתו, היה סתם בנאדם שדיבר בקול גבוה ובמבטא בולגרי, שגנבתי ממתילדה שהיתה בעלת הבית שלי בתל־אביב", אומר אברי. „יתרונו היה באנונימיות המוחלטת שלו. בארץ, בדרך־כלל אחרי שאתה משדר פעמיים אתה כבר מזוהה עם מישהו או משהו, ואז על כל דבר שאתה אומר נלקח 'מקדם הזהות' בחשבון. האיש הקטן היה חסר זהות לחלוטין. כשאני שומע היום את השידורים הראשונים שלו הוא נשמע לי פרימיטיווי לגמרי, אבל היתה בזה איזו רעננות שעבדה. עם הזמן הוא פיתח אישיות משלו והיום הוא בנאדם שלם לגמרי שכמעט אין לו שום קשר אלי. בהרבה מקרים הוא גם חושב ההיפך ממני".

מה שאמור היה להיות "גאג" צדדי, נהפך למרכז התוכנית שמצידה נהפכה לאט־לאט ובלי שום הכנה מראש, לתוכנית הומור. ארז ואברי כתבו כמעט את כל החומר ובנו סביבם חומה של טיפוסים מוזרים. שירה גרא היתה "פזית" – הילדה שיודעת הכל; יואב קיטנר היה מקס, הפרופסור המטורף; אברי הוסיף את "יוחנן הכותרן" – שדרן חדשות, שככל שעובר הזמן הוא נהפך ליותר ויותר פומפוזי: „היום הוא הגיע למצב שהוא ממש חושב על עצמו כעל 'נזר הבריאה'. ממש מחריד, החשיבות העצמית שלו", אומר אברי בתיעוב לא־מוסתר. דני רובס היה ג'ימי הזמר ששר גירסאות קצת פסיכיות של שירים מוכרים; גיל רונן עשה את חסקל מוסארי – הגיס החמישי של התוכנית. ויאיר

(המשך בעמוד הבא)

האשם־תמיד־יאיר־ניצני: בקרוב גם בוידאו (צילום: שמואל רחמני)

האשם תמיד: הד ארצי בקול קהיר

"מה יש" מנפקת מדי כמה חודשים גיבור מקומי חדש, יותר נכון אנטי־גיבור מקומי חדש. האחרון ברשימה הוא האשם תמיד. כמו כל הטיפוסים שלהם האשם אומר מה שכל אחד מאיתנו חושב, אבל להיפך, או לפחות על העוקם. את החומר של האשם כותבים, כרגיל, אברי וארז. מי שיש לו סבלנות יכול למצוא את ההגיון של „האיש הקטן" פה ושם. על הביצוע אחראי אחד מוותיקי המטורפים של התחנה – יאיר ניצני, לשעבר "תיסלם", היום סמנכ"ל "הד־ארצי".

„האשם", מספר ניצני, „נולד בתחנה. אברי וארז באו אלי וביקשו דמות כזאת, הם אמרו שהם רוצים תערובת של קול קהיר והטלוויזיה הירדנית; זה עם המשקפיים השחורים יחד עם האישה חתיא עם ה'ד' הגרונית". בכל שהזמן עובר, מודה ניצני, האשם הולך ומשתלט עליו. „אני מוצא את עצמי הולך לחפש עבודה בבתים נטושים. בעבודה אני מוצא את עצמי מדבר כמו האשם. חוץ מזה יש לי שרשרת שאני מגלגל ביד כשאני חושב ושלוש פעמים בשבוע אני מרביץ לאשתי".

ניצני אומר שעד להגע זה לא התקשר אליו אף ערבי אמיתי למחות או לעודד. „צריך לזכור שהאשם הוא ערבי ציוני מאוד, הוא לא יודה בזה, אבל האמת היא שהוא מצביע למפד"ל. „האשם הזה", אומר ניצני, „זה בכל יש לו דיעה על כל דבר, אבל הוא איש נפלא – אוהב לחיות. הוא תמיד מצליח להיות בסדר עם כולם, אבל באופן קצת מניאקי, הוא ממזר. המטרה שלנו יש לו שיר מיוחד שכתבתי על הנושא 'האשם רוצה להתקדם'. הוא כל הזמן הולך קדימה. דורי בן זאב סיפר לי שבכל פעם שהוא שם את השיר הזה, הוא בוכה".

לניצני, שעושה גם את הפינה המשפחתית "ימי איציק", יש הסכם עם אברי וארז – הוא לא קורא את החומר לפני השידור. הם מנהלים איתו מאבק ממושך שמטרתו היא להצליח להצחיק אותו באמצע השידור. ברגע שניצני מגחך תוך כדי הקראה – הוא המפסיד. מי שעקב אחרי האשם שם אולי לב לעובדה שהוא השתנה מאז תחילת השידורים. הפרסומת קצת הרסה אותו. „האשם נהיה פאתאנואידי מאוד", אומר ניצני בדאגה, „הוא ממש התחיל להסתבך עם עצמו בצורה מאוד לא אופיינית. החופשה הזאת היא ממש דבר במקומו כי הוא זקוק לחופשה ולטיפול. אני מקווה שהוא יחזור רגוע יותר". אגב, ניצני דן חצי־צוחק, אפשרהו בדרך, כל אנשי „מה יש" התחילו לפתח מערכות יחסים די מוזרות עם הדמויות שלהם. הם יודעים, כמובן, שהם לא קיימים, אבל מה, הם לא בטוחים.

הפופולאריות של האשם הגיעה לדרגה כזאת שהוא החליט לצאת קצת [illegible] לאור הזרקורים. בקרוב יהיה האשם בקסטה אור [illegible], האשם בוידאו. איך בדיוק? ניצני עדיין לא קובע לגלות. אברי וארז, כרגיל, [illegible]

פזית־שירה־גרא: הילדה שיודעת הכל (צילום: יוסי זמיר)

(המשך מהעמוד הקודם)

ניצני (ראה מסגרת) הוסיף את האשם תמיד – הערבי הציוני.

זוהי אמירה סובייקטיבית, אבל נדמה לי שבעיני רבים האיש־הקטן היה ונשאר גולת הכותרת. בימים הראשונים של התוכנית זה בלט עוד יותר. „ואז קרה משהו מוזר", אברי מספר. „פתאום כולם ידעו מי זה האיש הקטן, ואף אחד לא ידע מי זה אברי. לא אהבתי את זה. אחרי הכל אני לא מכיר אף־אחד שהלך לעסוק בתקשורת בשביל להשאר אנונימי. פתאום גיליתי שאני, אחרי אלפי שעות שידור, בעצם לא מתקרב אליו. זה כל־כך עיצבן אותי שבסוף הוצאתי אותו מהתוכנית והכנסתי במקומו את יוחנן. היתרון של יוחנן היה שבהתחלה, לפחות, הוא היה לגמרי אברי. הוא דיבר כמוני, אמר מה שהיה לי להגיד, התייחס אלי. אחרי שנרגעתי החזרתי את האיש הקטן ונתתי לשניהם לדבר".

אברי גלעד: „גנבתי את האיש הקטן מבעלת הבית שלי". (צילום: ראובן קסטרו)

„פתאום קרה משהו מוזר. כולם ידעו מי זה 'האיש הקטן' ואף אחד לא ידע מי זה אברי גלעד. לא אהבתי את זה. אחרי הכל, אני לא מכיר אף אחד שהלך לתקשורת בשביל להישאר אנונימי"

תקופת המעבר הזו הספיקה. אברי וארז – יחד עם יובל בנאי, ריטה ורמי קליינשטיין, שרון ליפשיץ ומספר אחרים מהווים היום את מה שנראה מבחוץ כמו השלד הצר של עולם ה'סלבריטי'ס' הצעירים בארץ. ומבפנים, אגב, מדובר בקבוצה של אנשים שעדיין מתלבטים מה הם יעשו ביום שישי בערב. „היחס שלי לפרסום, כמו היחס שלי לכל דבר אחר, מבולבל קצת", אומר אברי. „מצד אחד אני נורא רוצה שיזהו אותי, אבל כשמזהים אותי – זה מעצבן אותי עד מוות".

העבודה הצדדית שלו בטלוויזיה הלימודית ("פיצוחים") חיברה לרבים את הפנים עם השם. ברחוב מטרידים אותו, יותר מדי אבל לא מספיק. אברי לא טורח למתוח רשת של נון־שאלאנטיות מעל העובדה שהוא עובד כמו חמור בשביל ההצלחה. פה ושם הוא נעצר כדי לתהות מדוע בעצם הוא רץ, אבל לא מספיק בשביל לצרוח „תעצרו את העולם – אני רוצה לרדת!". הוא לא רוצה לרדת, מאוד לא: „אני רואה במקצוע יותר מדי אנשים בני שלושים־וחמש וארבעים שאינם מוכנים להודות בפני עצמם שהם התייבשו, שאין להם יותר מה להציע. אולי זה נשמע קצת מוזר – לפחד מזה בגיל שלי – אבל זה קיים. עד לא מזמן הגשתי תוכנית שנקראה 'קשר רדיו'. במסגרת התוכנית ביקשתי מהמאזינים לשלוח גלויות שישלימו את המשפט – 'החיים הם כמו...'. מישהו שלח לי גלויה שבה נאמר: 'החיים הם כמו אברי גלעד, בהתחלה צוחקים, אחר־כך מגלים שאפשר גם בלי'". אברי, אגב, קרא את הגלויה בשידור.

את מעט הזמן הפנוי שלו אברי מבלה, ברצינות, עם חנית, חברה שלו. הם לא זוג צחקני. היחס שלו להומור הוא כמו היחס של טכנאי רדיו לטרנזיסטורים – משהו שאפשר לפרק ולהרכיב. בשיחה איתו הוא נעצר מדי פעם וממלמל „פה יכולתי להגיד משהו מצחיק". בסוף הוא מוותר: „אחרי שנתיים כהן אני מחבר בדיחות, די קשה לי לצחוק מהן". זה לא מדוייק. מה שנכון הוא שההומור ה"ביתי" שלו שונה לגמרי מההומור המשודר. יש לו נטייה לבדיחות אנגליות, ציניות במקצת. „מה מצחיק אותי? צ'פלין. בלושי לפעמים מצחיק אותי נורא. מה שלגמרי לא מצחיק אותי זה קומדיה של טעויות ומתיחות. כל דבר שקשור באנשים שלא מבינים מה קורה איתם. זוהי הצקה, ואני שונא הצקות".

מאז שיצאה "מה יש" לחופשה מגיש אברי תוכנית הקרויה "מצער פזמונים ממוחשב" – הפקה גדולה, יוקרתית, מצער המתעדכן תוך כדי שידור. „מה שאני עושה עכשיו הוא עיסוק מתמיד במילה 'מגניב'. יש כהכרה הזו, כדבר מסוים כ'מגניב', משהו לא אינטליגנטי. כשאתה מקבל את התואר הזה אתה צריך לבדוק איפה טעית. זה כמו נבטים – אתה מתמלא, אבל אתה לא שבע". ב"מה יש" כבר היה ריחוף מעבר למילה הזו, והחזרה לאחור אינה מחמיאה. אברי אומר שחסרה לו האמירה. אחר־כך הוא מסתבך קצת בהגדרת המושג "אמירה". קולנוע "היכל" לא, שב"כ גם כן לא, יכול להיות. יחד עם זאת, בעיצומה של פרשת השב"כ שידר "יוחנן הכותרן" את השידור הבא: „החל מאתמול בערב הסכים מר זמיר, היועץ המשפטי לממשלה, לבטל את חקירת ראש השב"כ; כמו־כן אי־אפשר למצוא את היועץ המשפטי בשום מקום. עדי ראייה סיפרו ששלושה גברתנים עם מכשירי קשר הכניסו אותו למכונית שחורה גדולה, ומאז הוא איננו. ראש השב"כ הורה לפתוח בחקירה מקפת כדי לגלות להיכן נעלם מר זמיר ומה צריך לעשות בו עכשיו".

אברי, זהיר, לא יודה שזוהי אמירה פוליטית, מקסימום רמז: „אין אצלנו אמירה מוחלטת", הוא אומר, „יש נסיון להוקיע את הצביעות, הדו־פרצופיות והטמטום בחיים שלנו. להתעלם מכל פשרה שאנשים מבוגרים צריכים לעשות. בארץ כל נושא הוא 'רגיש', או שכל דבר 'מחייב טעם טוב'. בעיני זה לא לגיטימי".

יחד עם זאת, אברי – מכנסיים אפורים, כותונת – לא מתיימר להיות מהפכן. בערבים הוא אורז כמה תקליטים בפז'ו הישנה (מאור) שלו ויוצא לעשות חלטורות בתור די.ג'יי בדיסקוטקים. לפעמים הוא מקדיין לפרסומות, לפעמים קצת וידיאו. „בדיסקוטקים אומרים לי לפעמים 'תסתיר את האוטו, זה לא לכבוד שלך'. אני חושב שאם היתה לי ב.מ.וו. 86' הייתי מרגיש שמשהו אצלי לא בסדר".

יכול להיות שזה בנאלי, אבל זה בכל זאת נכון שהרגזנות של אברי מכסה על רגישות עצמית. כמו כל אדם אינטליגנטי הוא לא מפסיק להסתכל על עצמו מבחוץ, לנסות לבחון את עצמו בעיני העולם. העובדה שהוא רגיל ליצור קשר דרך הריחוק של המיקרופון מקצינה את התהליך. לתוך העבודה הוא גוזרים הכל. מעבר לזה, הוא לא כל־כך אוהב לדבר על ההתלבטויות שלו. כאיש מקצוע הוא יודע שמצחיק שמתחיל להתלבט הוא שלב אחד מיתחת לפתאטי – הוא משעמם. לפני שהתואר "מצחיק" הוצמד אליו זה היה קל יותר. בתוכניות הלילה שלו, בעבר, הוא היה מזמין אנשים להתקשר אליו ולספר לו על עצמם. בין פיל קולינס למקרתני הוא ניהל כמה שיחות שבחיים הפרטיים היה בורח מהן כמו מאש. זוג חברים שביקר אצלו פעם באולפן באמצע מריבה סיפרו שכשהם חזרו הביתה, עדיין כועסים, פתחו את הרדיו ושמעו אותו מדבר, במשך שלוש שעות, על כך שהאהבה צריכה לנצח: „...ואתם שם, שיורעים על מה אני מדבר, אל תכעסו, תאהבו". ■

והרי בינת הברשנות היומית

שלום רב לכם, קוראים וקוראות יקרים ביותר;

שוב אנחנו קוראים היום בעתון על התוכנית הזאת "מה יש", ונשאלת השאלה האם אין לעתונים מה לכתוב חוץ מאשר על תוכניות מטומטמות ברדיו הנכבד ביותר שלנו? והתשובה ברורה, גבירותי ורבותי, יש ויש. העתונאים המסכנים באים כל בוקר למשרד הקטן והצפוף והמחניק שלהם וכותבים על המון דברים חשובים ביותר ועל המון אנשים חשובים ביותר כדי שקוראים חשובים ביותר יקראו את הדברים שלהם וידעו מה להגיד לאויבנו שרוצים לחסלנו.

ואין לעתונאים זמן להתעסק עם "האיש הקטן", כשעל הקו מחכה בבר האיש הקטן באמת, יצחק שמיר, שהיה פעם ראש ממשלה ואפילו היה במוסד ויש לו שהורים ושפם, לא כמו "האיש הקטן" מתרדיו שהוא רזה וג'ובניק ולא תורם למדינתנו שום דבר חשוב ביותר. וכמובן שלעתונאים אין זמן בשביל פזית הצרחנית כשיש להם על הקו השני את גאולה כהן, וגם כן אין להם חשק בשביל פרופסור מאקס המטורף כשהפרופסור שלהם מהממשלה, שמחכה על הקו השלישי, הוא מטורף וגם אלגנטי ביותר.

וככה מדברים העתונאים כל היום עם האנשים החשובים ביותר ובערב הם יוצאים מהמשרד הקטן־הקטן והצפוף והמחניק שלהם וחוזרים לבית ומרטטים את האשה וצועקים על היתושים ויושבים על הכורסה שלהם ונוחרים. ופתאום הם רואים שהשעה כבר 7 בערב ומיד הם רצים לרדיו ונותנים שיזוח מכאיבה ביותר לאשה שרוצה לשמוע "יומן הערב" בקול ישראל כי נמאס להם כבר משמיר הקטן ומגאולה הצרחנית ומהפרופסור המטורף והאלגנטי. וככה הם שומעים את "מה יש" ובבוקר חוזרים למשרד הקטן והצפוף והמחניק ומחליטים שהגיע הזמן לכתוב על הדברים החשובים באמת.

ונשאלת השאלה: מה אם אויבנו, ששומעים "יומן הערב" בקול ישראל, לא יבינו בכלל מה שכתבנו כאן ואנו אומרים שלא יבינו לא מגיע להם!

עד כאן להפעם, וכאן גרפייתמוד תאומה לכם – עם "מה יש" ברדיו, יש עוד סיכוי.

עמנואל הוז

תמוז תשמ"ן
מאת נילי פרידלנדר
צילם: שמואל רחמני
בשיתוף רשות שמורות הטבע

המזגגה של קיבוץ נחשולים: דיזנגוף היה המנהל.

39. אל חוף הכרמל

חוף הכרמל, דרומה מחיפה ועד עתלית, דור ונחשולים הוא איזור של מפרצים קסומים, חופים חוליים ורכסי כורכר כמו חצאי איים בתוך המים הכחולים.

מקומות שאפשר לתפוש בהם שלווה וניקוי ראש גם כאשר המשטרה מודיעה ברדיו שחופי הרחצה מלאים, ומגרשי החניה תפושים כבר משמונה בבוקר.

את רובם צריך לחפש ולגלות מאחורי הכביש הישן חיפה־חדרה. כדי לבלות יום בחוף טבעי ושקט, הרחק מההמונים, צריך לפעמים לתעות בין דרכי כורכר ובריכות דגים, ואל כולם אפשר להגיע ברכב פרטי.

● בין חיפה לעתלית: לאורך הכביש המהיר יש חוף חולי יפהפה עד למפרץ עתלית. בכל שבת אפשר לראות שם את הדמוקרטיה הישראלית בפעולה. עשרות ישראלים מחנים את ריכבם בשולי הכביש המהיר, מפלסים דרך בין גדרות תיל חלודות ותופשים פינה פרטית על המים.

גדרות התיל החלודות והפרוצות המקשטות את החוף היפהפה הזה, ממערב לכביש המהיר, כבר חדלו מזמן לחיות מחסום יעיל נגד מחבלים מן הים. אף על פי כן מונחות כאן כל הגרוטאות האלה, ואיש לא דאג לסלק אותן.

מיותר להגיד איך היה נראה חוף כזה ביוון או בספרד. דרכי גישה נוחות היו מובילות אליו, ופה ושם היו טברנות מאירות בלילות כמו גחליליות. לבילוי הכי נחמד של ערבי הקיץ בחופי הים התיכון. והיו שם יין צונן ומוסיקה, דגים צלויים ואשכולות ענבים ואבטיחים. כיוון שהציבור הרחב מתנחל כאן בקיץ, מתברר שאי אפשר להפריד את אוהבי הים מהחוף שבין חיפה לעתלית. הנהירה לחוף היא עובדה קיימת. המקום גדול נרחב וכל אחד יכול למצוא פה פינה פרטית, שטח נרחב לריצה על החול, לשיזוף בעירום, לטבילה, ולשחיה ללא פיקוח מצילים.

● עתלית, מסעדה עם מושבה קטנה: כבר בכניסה לעתלית, מהמחלף בכביש המהיר, יש הפתעה למטיילים. חניון חדש שהקימה משפחת דנקנר, מבעלי מפעל המלח ובשיתוף קק"ל. החניון — חורשת לימור — ממוקם בכניסה לעתלית, בין אקליפטוסים, שגזעיהם מסוידים בלבן

מאחוריו, על גבעת כורכר, יש בריכה לבנה ומעליה מיצפה חדש ויפה — מיצפה לימור — הצופה על המפרץ ומבצר עתלית. צריך רק להגביה מעט את השלט שמעליו כי הוא מסתיר את הרי הכרמל. את הגבעה הזו, המלאה צומח טבעי, אופייני לחופי הכורכר, היה צריך לשמור כשמורת טבע. יש עליה גם שרידים של מבנים עתיקים המתקשרים עם המיבצר הצלבני של עתלית, שכיום סגור למבקרים. מן הגבעה יש כביש המוביל למיבצר. לפני המחסום יש דרך עפר לבנה, שפונה ימינה, צפונה, לחוף הים, בקצה המפרץ. כאן נשפך נחל אורן לים, וכאן מותר לחנות על החוף ולהנות מהשקט. אין כאן שירותי הצלה. חוזרים לחורשת לימור וממשיכים בכביש הפונה שמאלה (דרומה) ומכניס אותנו לתוך עתלית — מושבה ישנה, קטנה ויפה על חוף הים, כ־23 ק"מ דרומית מחיפה. עתלית נוסדה ב־1903 על אדמות שרכש הברון רוטשילד.

נוסעים בתוך המושבה ורואים את גבעות הכורכר המרובעות שמהן נחצבו האבנים לבנין המבצר. מומלץ לשוטט במושבה, וממילא עושים זאת אם מתכננים ארוחת צהרים במסעדה הכפרית החביבה שליד תחנת הרכבת.

זהו קטע די נדיר במושבות הוותיקות. גם תחנת רכבת, שעוצרת פה שלוש עשרה פעמים ביום, וגם מסעדה מקומית, של משפחת קומרובסקי, בגן עם דקלים ועם וילונות משובצים, שהסירים המבריקים שלה מציצים מהמטבח ונוצצים בשמש אחרי הצהרים. על הגפילטע־פיש המצוינים שלה אומרים שהם באים ישר מבריכות הדגים בסביבה. האוכל יהודי מאד, טרי וטעים.

יוצאים מהמושבה וממשיכים דרומה בכביש צר לקיבוץ נוה ים, שנוסד בשנת 1939. חוף נוה ים התפרסם ב„גייזר" שלו, סילון מים המזנק כשמתחשק לו מהים אל השמיים.

● חוף נוה ים: יש כאן חניון בגבעה על מפרץ יפהפה. בריכת מי ים לילדים ובעיקר מגלשות מים. אפשר לבוא לבלות כאן רק בחוף הרחצה ואפשר לשכור בונגלו העומד ממש מעל המפרץ. בונגלו כזה עם שירותים צמודים ומקרר עולה לארבעה איש — 61 שקל.

הילדים משתעשעים במגלשות המים הגדולות וההורים תופשים שלווה בחוף. מצד החוף כל איזור הנופש מגודר כמו מחנה צבאי. אבל כשנכנסים — מגלים את נפלאותיו ובעיקר את החוף הנהדר הזה. יש כאן מישטחים לאחלים, מקלחות וקראוונים. אוכל קונים במינימרקט המקומי או יוצאים לאכול במסעדה של עתלית.

מי שיגור כאן ימים אחדים יוכל גם לטייל באיזור, בזכרון יעקב ובבת שלמה, בעין הוד וביערות כרמל אליהם ◀

קורנית מקורקעת פורחת בקיץ

דיזנגוף עבד פה

כבר בכניסה לקיבוץ נחשולים רואים בנין גדול בעל קירות מחודדים בסגנון שלא מוכר בנוף הבנייה בארץ. ב־1891 החליט שליחו של הברון רוטשילד להקים כאן מפעל לייצור בקבוקי זכוכית שאותם ימלאו ביינות הארץ.

בנו בית יפה בכפר הערבי טנטורה והמפעל נחנך בנאומים מרובים ושתיית כדת. שתי ספינות שלח הברון עגנו בנמל טנטורה, המנהל היה מאיר דיזנגוף, לפני התקופה התל אביבית שלו. ועשרות הפועלים, בן דוח או, „התענינו בהצלחת בית החרושת, יותר מאשר בעניניהם הפרטיים".

ספרו של צבי אילן, „87 טיולים ברחבי ישראל", מספר על פעולת בית החרושת, על אלפי בקבוקים שנערמו בחצר ועל נייר המכתבים העברי של „מזגגת פלשתינאית טנטורה ליד חיפה". הבארון רוטשילד ביקר כאן בעילום שם, ופועל עברי החזיז עליו בטעות חול. הברון לא כעס ואפילו שמח: נעים להתהלך בעבודה יהודית.

אך הסיפור נגמר מהר. מה שהיום נראה כנוף בריכות דגים היה אז ביצות מבארות ויתושי הקדחת תקפו את הפועלים.

הלל יפה, הרופא מזכרון יעקב, כתב לבארון ביוני 1894 שלדעתו אסור להחזיק פועלים במקום הזה, כי אין רע ממנו בכל הארץ, בפרט בקיץ".

היום זהו איזור נופש פופלארי, בפרט בקיץ.

היו קשיים נוספים וב־1895 הציע דיזנגוף לסגור את המזוגגת ואת מקומו הגדול בהיסטוריה, תפס מאוחר יותר בעיר קטנה, שהחלה לצמוח על החולות מצפון ליפו.

גמל לא הוקם כאן ובמשך עשרות שנים עמד בנין המזוגגת נטוש ומוזנח. מאמרים נכתבו על הצורך לשפץ אותו, התקציבים המשוערים צמחו משנה לשנה והבנין נותר מוזנח.

עד שבא לקיבוץ נחשולים בחור הולנדי נמרץ, קורט רווה, שיצא שנתקע בג'ונגלים בדרום אמריקה, והיה לאזרח ישראלי, ארכיאולוג התחביבי, חבר קיבוץ נחשולים.

ראה את הבית המוזנח באמצע הקיבוץ, והתחיל לעבוד. החברים הצטרפו, ועכשיו יש פה מוזיאון מקסים שכדאי לבקר בו. לביקורי קבוצות ולסיורים מודרכים במוזיאון ובתל דור כדאי להתקשר מראש לטלפון [illegible], המכינה בחשלים.

כדי להגיע אליו צריך להיכנס לתוך הקיבוץ היושב בדרום איזור המפרצים הקסומים המשתרעים מכאן צפונה עד לחופי מושב הבונים וקיבוץ נוה ים.

חוף דור, מפרצונים ומעוות כחולות
צילום: שמואל רחמני

טיול

סופשבוע

(המשך)

עולים מהכביש הישן והיפהפה העולה לכיוון קיבוץ בית אורן.

• **אל החוף הפראי:** אל החוף הטבעי מדרום לנוה־ים אפשר להגיע רק בג'יפ או באופנוע בדרכים לא דרכים בחולות ובין בריכות הדגים. יש כאן חוף טבעי, מהיפים שיש, הדרך אליו מהקיבוץ חסומה בשבתות. יש כאן ספינת דיג, שטבעה לפני חמש עשרה שנה. היא תקועה בחולות על החוף ושום דבר לא יזיז אותה מכאן.

• **מעתלית לכביש הראשי:** לצאת מעתלית לכביש הישן של חוף הכרמל, בדרך לבית אורן או לנסיעה דרומה לשמורת הטבע הנפלאה לחוף דור. אפשר לצאת מעתלית באותו כביש שבו נכנסים למושבה.

ואפשר גם אחרת: בדרכי עפר בין שדות. יוצאים מהמסעדה ליד תחנת הרכבת, פונים ימינה ומיד שמאלה לנתיב הכרמים. נוסעים בין בתים לבנים וגינות נחמדות ועולים על דרך כורכר העולה לגשר שחוצה את האוטוסטרדה חיפה־ת"א.

מיד מתחילה דרך עפר לאורך כקילומטר וחצי עד לכביש חיפה־חדרה הישן. בסוף הדרך מחסום. כשעברנו שם היה המחסום פתוח, ויצאנו אל הכביש, אל מול הכניסה לנחל מערות. המשכנו דרומה. עברנו על פני הכניסות לגבע־הכרמל ולמושב צרופה.

• **אל שמורת חוף דור:** אחריהם מגיעים למושב הבונים. כאן אפשר לפנות דרך מושב הבונים לקצה הצפוני של שמורת הטבע המשתרעת לאורך החוף, מערבה לשדות החקלאים של מושב הבונים. מהחוף נמשכת השמורה לאורך 2 ק"מ, עד לתל דור העתיקה. כאן המיפרצים הקסומים, המערות, החופים החוליים וגבעות הכורכר היוצאות בלשונות יבשה לתוך הים. מומלץ להגיע הנה דרך קיבוץ נחשולים, לא דרך מושב הבונים, ועל כך במסגרת. ולמרות שזה שטח קטן יחסית, בגלל האופי המפורץ שלו, אפשר לתפוש פה פינות לבדידות כמו על אי בים התיכון.

ואפשר להמשיך לנסוע בדרכי העפר הלבנות לכיוון הים, שמאלה וימינה עד שמגיעים לדרך עפר מקבילה למיפרץ, ולקטעים הכי יפים של השמורה, שם עומדים הדייגים.

בחורף פורחים פה מאתיים ציבעונים לכל מטר מרובע. בסתיו פורחות כאן חבצלות החוף. בקיץ – הקורנית המקורקפת.

רואים כריות כריות של שיחים מלאים פריחה וורודה עדינה שמושכת את הדבורים. אם תגעו בקורנית תריחו את ריח הזעתר, זה הריח החריף־מתוק של הצומח הטבעי בכל ארצות הים התיכון. קטע של חוף ים תיכוני הכי מפורץ בארץ, כמו על אי קסום, לגלות פה פינות ניסתרות וחופים מלאי צדפים.

זהו יופיה של שמורת הטבע המיוחדת הזאת, שהגיע הזמן להשקיע בה מעט כדי שהגישה אליה תהיה נוחה יותר, ויהיו בה שירותים קבועים לשמירת הניקיון, ושבילים ברורים וגם חניה מסודרת.

• **אל חוף דור־נחשולים:** מקום קטן עם הרבה שמות. לעיר הנמל העתיקה שהיתה כאן קוראים דור או דאר. לכפר הערבי, שהיה כאן עד מלחמת העצמאות, קוראים טנטורה. עכשיו יש כאן, מצפון, קיבוץ נחשולים, שנוסד ב־1948 ומדרום לחוף הרחצה – מושב דור, נוסד ב־1949 בשטח הכפר טנטורה. חוף הרחצה המוסדר שהוא יפה ומפורץ, מופעל בשותפות ע"י אנשי קיבוץ נחשולים ומושב דור. הכניסה לחוף בתשלום. בתחום הקיבוץ יש בית הארחה, ובתחום המושב בתי נופש בסגנון "איגלו" דירות, קארוונים וקמפינג.

בתוך קיבוץ נחשולים נמצא בית עתיק ישן ללא גג, שהיה פעם בית־חרושת לבקבוקי זכוכית בניהולו של דיזנגוף, והיום הוא משמש כמוזיאון לכל מה שהעלו הצוללנים מן הים. כדי חרס, מטמוני סחורות טבועות מימים קדומים, ואפילו תותחים, שהטביעו חיילי נפוליון הנסוגים בחוף הכרמל.

המוזיאון לעתיקות ימיות משמש גם כמרכז למשלחת הארכיאולוגית, היבשתית והתת־ימית העובדת עכשיו בחוף דור, ועל כך במסגרת ובמדע.

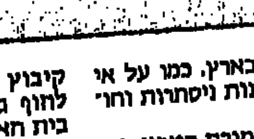

בבית ההארחה של קיבוץ נחשולים.

דור הבונים

במפות מופיע שם מוזר שמורת דור הבונים או חוף דור הבונים. לשם הזה אין שום קשר עם בנין הארץ. פשוט, שמורת הטבע משתרעת לאורך החוף ממושב הבונים בצפון ועד דור העתיקה או תל דור בדרום.
אל השמורה אפשר להגיע גם דרך מושב הבונים.
פונים מכביש חיפה־ת"א הישן לכביש המוביל למושב שיתופי "הבונים", שנוסד בשנת 1949 ע"י עולים צעירים מאנגליה ודרום אפריקה. עד למלחמת העצמאות היה כאן כפר ערבי, כפר לם, שישב על שרידי מצודה עתיקה. את המצודה, המובלת בגדרות צבר רואים היטב גם ממערב לכביש הישן.
מהמושב פונים ימינה לדרך עפר ליד הגדר שמובילה לחוף הים. בדרך חוצים את מסילת ברזל בין חיפה ות"א. לפני כשנה היתה פה תאונה מחרידה. שבה נהרגו 22 ילדים. אתה עובר כאן עכשיו, רואה את המסגרת הקטנה, את שרידי האוטובוס ליד המסילה ולא מבין איך בתוך מקום שקט כל כך, בדרך לחוף נהדר, היתה יכולה לקרות האסון הזאת. אלפי מטיילים עוברים פה בכל שנה ועשרות רכבות בכל יום חול ואף על פי כן לא חשבו שצריך להתקין כאן מחסום יעיל יותר. גם היום לא השתנה פה דבר. אפשר לאוטובוסים כבר אחד לעבור כאן, אך במעבר הזה ...
בג'יפ של אבנר סומר, הפקח האיזורי של רשות שמורות הטבע, חוצים את המסילה, מביטים דרומה ורואים ארוח מתכתבים בתוך שדרת אקליפטוסים. אילו אבנר לא היה מכיר היטב את האיזור, ...
[illegible]
חרכבות שעוברות כאן ...
לרדיו. הצפירות ... בגדרה ... זמן ומשם ...
השניה לשמורה, לכיוון מושב דור וקיבוץ נחשולים חוצים מסילת ברזל, ... באחריותו.

חיפה
מחלף חיפה דרום
טירת הכרמל
כפר־גלים
החותרים
בית־אורן
ליערות הכרמל
מחלף עתלית
עתלית
עין־הוד
ניר עציון
נחשים
גבע־כרמל
צרופה
כרם מהר"ל
מקורה
הבונים
עין־איילה
שמורת חוף דור
נחשולים
דור
צומת פרדיס

שטח פרטי

דני גילרמן

נשיא איגוד לשכות המסחר

יליד ת"א, בן 42, נשוי ואב לשני ילדים (14, 16). למד בביה"ס הכרמל ועירוני א' בתל־אביב, השלים בגרות באנגליה, תואר ראשון במדעי המדינה וכלכלה באוניברסיטה העברית. יבואן של כימיקלים וחומרי גלם לתעשיה. היה פעיל ב"מרכז החופשי", ב"ד"ש" ולפני הבחירות האחרונות במפלגתו של יגאל הורביץ. גר בדירת ארבעה חדרים ברחוב בארי, תל־אביב.

דני גילרמן: הייתי רוצה לפגוש את לינקולן ...

אילו היו לי נעלי בית, הייתי אומר שבשבילי בית זה להיכנס לנעלי בית, אבל אין לי ולכן אני אומר שבשבילי, בית זה ללכת יחף. בית זה משפחה, חום, מקום לחזור אליו ולהרגיש נוח ובטוח. כשאני חוזר הביתה, דבר ראשון אני מוריד בגדים ונכנס לג'ינס או מכנסיים קצרים. יחסית לאבות אחרים, אני מבלה הרבה זמן עם הילדים, אבל עדיין, הרבה פחות מכפי שהייתי רוצה. אני אוהב לטייל עם הילדים, לשוחח איתם ולנשק אותם, הרבה, בייחוד את הבת, וזה נעשה יותר ויותר קשה. אבל שניהם ילדים עם הרבה חום ואהבה. בזמן האחרון הם נעשים יותר עצמאים וצריכים אותנו פחות ואני לא אוהב את זה, חסרה לי התלות. למזלי, הם עדיין מוכנים לצאת ולבלות איתנו. אני מאמין באהבה, בחום, בלתת איזשהו כיוון חינוכי, לתת לילדים את מקסימום ההזדמנות; לשוחח איתם הרבה. זה לא שאני קם בבוקר ואומר – היום שיעור בציונות, אבל בבית מדברים הרבה על מה זה להיות ישראלי, על דברים שמפריעים והייתי רוצה שישתנו. מה שהכי מפריע לי במדינה זה חוסר הפירגון, השמחה לאיד, ההצטיינות שלנו בניחום אבלים וחוסר יכולתנו לפרגן, ואני מנסה ללמד את הילדים עד כמה שאפשר, לפרגן.

גדלתי בלב תל־אביב, ברחוב יוסף אליהו, (עם ייחוס: בית, ליד בגין...) אמי עדיין גרה שם, אשתי גדלה (כאגליה) בבית עם גינה, ומדי פעם חשבנו שאולי צריך לצאת מהעיר. אבל גיליתי שאני עכבר עיר ואוהב את השאון והשעון התל־אביבי. תמיד רציתי לחיות כמה שיותר במרכז, ב"צנטרום של הפיילה", אני אוהב את האפשרות לקפוץ למקומות בלי תכנון מוקדם, לעשות דברים באופן ספונטני. הדירה בה אנו גרים היום היא המקסימום ריחוק שהסכמתי לו. אני מודע לזה שאולי פיספסתי משהו בכך שלא יצאנו לבית עם גינה מחוץ לעיר כשהילדים היו קטנים, אבל קשה היה לי לוותר.

אני חושב שתל־אביב היא עיר נהדרת, מהנהדרות בעולם. אין לה את העושר של ניו־יורק, החן של פריז, האופי של ירושלים, אבל יש בה חיות, קצב, קורים בה דברים במסחר, כלכלה, תרבות, מוסיקה, ספורט, היא תוססת. בכל שעה אפשר לצאת החוצה ולראות אנשים. יש לעיר היצע עשיר ומגוון, תמיד יש לאן ללכת, סרטים, הצגות, קונצרט, התרחשות בפארקים ודרום ת"א עם הריחות והתבלינים והמסעדות הבלקניות והתורכיות. בירושלים נהדר לבקר ולנקות את הראש אבל לא הייתי מוכן לגור שם. הריחות והצבעים של תל־אביב מאוד אמיתיים, זו עיר של טסיטס גדולה ורעש. ואני לא אוהב שקט, אוהב שמתרחשים דברים.

אינני אוהב לעשות דברים לבד, מימי לא הלכתי לבד לסרט, הצגה או משחק כדורגל. אני צריך את הקשר האישי, לחלק את החוויה עם מישהו. הצד הסגרתי הוא בשבילי חלק חשוב מהבילוי, אבל לא מפריע לי להיות לבד, לשמוע מוסיקה בבית לבד, לנסוע את הראש, לקרוא ספר. אני מאוד אוהב לקרוא ואינני יכול להרדם בלי לקרוא, לפחות כמה דקות לפני השינה. קורא ספרות יפה והרבה ביוגרפיות. לא מזמן סיימתי את הביאוגרפיה של משפחת קנדי ושדים של את "מוסוליני" של מקיטמיס, קורא מעט ספרות משנית. אוהב את עמוס עוז, מאוד אוהב את יהושע בר־יוסף. מאוד לא אהבתי את "עיין ערך אהבה" אבל צריך זמן

מה אתה רוצה להיות כשתגדל? *שגריר ישראל בארה"ב.*
מה רצית להיות כשהיית ילד? *ראש ממשלה.*
במה אתה גאה? *במשפחה שלי, במעורבות שלי, באיכפתיות שלי למה שקורה בארץ.*
מה היתה נקודת המיפנה בחייך? *כשנולדו לי ילדים.*
את מי היית רוצה לפגוש? *את לינקולן, מוצרט ופיי דאנאווי.*
מה התכונה המציינת אותך? *אהבה חיים וסנטימנטליות.*
מה החולשות שלך? *חוסר היכולת להגיד לא בהרבה מקרים, ולפעמים אני מדבר יותר מדי ומקשיב פחות מדי.*
מה קושר אותך לאנשים? *חברות אמת, נאמנות, אנשים שאפשר לסמוך עליהם.*
מה נמאס לך? *הקיטורים.*
מה היית רוצה לעשות שוני? *לגדל את ילדי.*
על מה קשה לך לסלוח? *על רוע לב וקטנוניות.*
מה מרגיז אותך? *חוסר פירגון, שמחה לאיד, ראיית דברים בשחור לבן, פרימיטיביות מח־שבתית.*
ממה אתה נעלב? *מחוסר תשומת לב ומחברות על תנאי.*
מה מצחיק אותך? *וודי אלן. גם אם יעמוד שעתיים ויקריא ספר טלפונים.*
ממה אתה מפחד? *מרופא שיניים.*
במה אתה מקנא? *בגאווה הלאומית של האמריקנים, בהזדהות שלהם עם ההשגיות של מדינתם.*
מה אתה שונא לעשות? *להסתלבט.*
מה גורם לך סיפוק? *להשיג מטרה שהצבתי לעצמי.*
מה מרגש אותך? *כרטיסי ברכה שמאלציים ומכתבים מהילדים שלי.*
מה ישראלי בעיניך? *נחום גוטמן, השקט של יום ששי אחה"צ ועוד יותר השקט ביום כיפור.*
מהו זכרון הילדות החזק שלך? *השלג בתל־אביב. זוכר שזרקנו על החלבן כדורי שלג. בקבוק חלב נשבר והחלב נשפך ונמוג בשלג.*
איזה מבצע צבאי שבה את דמיונך? *מבצע יהונתן וחציית האלפים של חניבעל, עם הפי־לים.*
באיזה מאורע הסטורי היית רוצה להיות נוכח? *מאד אוהב את התקופה שאני חי בה, אבל הייתי רוצה להיות שותף אקטיבי להקמת המדינה.*
באיזה ספורט אתה עוסק? *טניס.*
איזה אישיות הסטורית אתה מעריץ? *אברהם לינקולן.*
איזה אישיות בת זמננו אתה מעריץ? *רונלד רייגן, על הגאווה שהחזיר לעם האמריקני, מרגרט תאצ'ר ובן־גוריון.*
את מי הערצת בילדותך? *את אבא אבן.*
מה עוד היית רוצה ללמוד? *ארכיטקטורה.*
מי השחקנים האהובים עליך? *מרלון ברנדו, פול ניומן, פיי דאנאווי, ג'ולי כריסטי, ג'קלין ביסט וגלן קלוז. על הבמה אהבתי את ריצ'רד ברטון, אלק גינס ואלן בייטס.*
איזה ספר/סרט/מנגינה אתה מוכן לחוות שוב ושוב? *ספר – "מאה שנים של בדידות". סרט – "הבוגר" עם דסטין הופמן, מנגינה – הקונצ'רטו מספר 21 לפסנתר של מוצרט ("אלווירה מאדיגן").*

לקרוא את זה כי כולם דיברו על הספר. לא גמרתי אותו. עכשיו אני קורא את "ערבסקות" של שמאס ובאנגלית את "המרגל המושלם", ספרו החדש של ג'ון לה־קארה. בדרך כלל, אינני קורא ספרי בלשו־ריגול אבל אותו אני אוהב, יש בו תיחכום, הוא בונה עלילות נהדרים. אני נהנה לחטט בחנויות ספרים, ובמקום אחר הב את הריח של ספר־ספריה מהווה. ומתוך אהבת הקריאה פיתחתי תחביב, אני אוסף סימניות ישנות ועתיקות, קשה מאד למצוא אותן. יש לי סימניות מעץ, שנהב, כסף, ארד, סימניות מארצות ותקופות שונות. וברובן אני משתמש. אני תמיד מחפש ומחטט בשווקי פשפשים, בדרך כלל בלונדון, אבל מצאתי גם בניו־יורק ואת הראשונה קניתי בארץ. יום אחד הגיע למשרדי כתב גרודני, שהציע למכירה דברי כסף. כי קשנת דמוקה כי הגשה לעוגה, צדה את עיני. שאלתי מה זה והוא הסביר. וכך התחיל האיסוף שהפך ממש לאתגר.

את בגדי אני קונה בעצמי, והרבה קונה גם לאשתי. גם כשאני קונה חדש, קשה לי לזרוק את הישן והארון מלא חולצות ועניבות ישנות, בתקווה שהאופנה תחזור. איכפת לי מאד איך אנשים לבושים. אסטטיות מאד חשובה לי. פחות רואה כשלבושים טוב, מאד רואה כשלבושים רע, וזה קורה אצל גברים יותר מאשר אצל נשים. יש מין שלומפריות הנחשבת למצ'ואיזם בארץ. בעיני, אסטטיקה חשובה לא פחות ממאצ'ואיזם, בכל תחום.

אנחנו מרבים ללכת לקונצרטים ולתיאטרון. כשאנחנו בלונדון, התיאטרון הופך לאובססייה, מנסים לראות כמה שיותר. בשנים האחרונות אני פחות אוהב מחזות מוסיקליים אבל לא מכבר ראיתי את "עלובי החיים" ויצאתי ממש המום. זה הדבר הטוב ביותר שראיתי בחיי. הצגה מרהימה בשלמות שלה, ההפקה, התפאורה, המשחק, המוסיקה, הסיפור, ממש מושלמת. אינני מתיימר להכיר באמת את עולם המוסיקה הקלאסית ואני מצטער שלא למדתי לנגן ומתקנא כשרואה מישהו המיטיב לפרוט על פסנתר. מאד אוהב את מוצרט ואת הסיפור מאחוריו. "אמדאוס", ההצגה והסרט, הפכו את האהבה הזאת לאהבת נפש, אפילו אם הסיפור לא נכון. ביחוד אוהב את הקונצ'רטוס שלו לפסנתר. אוהב גם את בראהמס, מנדלסון וצ'ייקובסקי. אוהב ג'אז ואת פרנק סינטרה ואריק איינשטיין ואת המוסיקה של שנות ה־60. ה"פלייטרס", ה"ביטלס" וגם סיימון וגרפינקל ואת "כוורת" בפארק. אולי אנחנו כבר בגיל של לחזור אחורה, הנוסטלגיה עובדת עלינו יותר מאשר ההווה. אבל הבילוי האהוב עלי ביותר זה לשבת עם חברים ולשוחח.

זה הכסא שלי. הילדים קוראים לו הכסא של ארצ'י בנקר. כאן אני יושב וקורא או צופה בטלוויזיה. אינני מרבה לצפות בטלוויזיה. כמו כולם, רואה את "מבט" כמעט באופן חולני, אוהב את "זה הזמן" וסדרות טובות כמו "רוחות מלחמה" ו"אנה קרנינה", אבל נהנה גם מ"קיין והבל" למרות שזה די קיטשי. סרטים בטלוויזיה כמעט ואינני רואה, אין לי סבלנות לזה. אנחנו בפירוש לא משועבדים לטלוויזיה. הילדים כן. זו אחת הסיבות שרק לפני חודשיים קנינו וידאו והוא משמש רק להקלטת תכניות שרוצים לראות, אנחנו לא מנויים על ספריה ולא מביאים הביתה סרטים.

אם תסתכלי על הקיר תמצאי את אשתי ואותי בנפרד. אני מאד אוהב סוריאליזם ואילו יכולתי לדרוש לעצמי, היה הבית מלא ציורים של דאלי. אשתי אוהבת ציורים ריאליסטים. ופרוזים למעלה, זה אשתי, הדאלי למטה זה אני. העצים מפינה זו אשתי, נחום גוטמן זה אני. מאד אוהב אותו, אולי בגלל הסיפור של ת"א הקטנה שנותן מימד נוסף לציור שלו. אין הרבה ציורים שמפריעים לי לעיין, אבל כשאני נכנס למוזיאון ורואה בד ענק, כולו לבן, עם קוביה שחורה בפינה, אני נעלב. מרגיש שהצייר מתחבא בפינה וצוחק עלי. אני אוהב להרגיש שהצייר ודע לצייר, שהשקיע עבודה. מוכן לקבל אבסטרקט של ציירים שאני מכיר אצלם גם חקפה לא אבסטרקטית. מאד חשוב לי, בציור, מוסיקה, ספר, סרט, הזדהות עם האדם, הספור שמאחורי האמן. זה עושה לי משהו. אינני נהנה מסרט או ספר אם אינני מזדהה עם הגיבור, אם לא איכפת לי מה קורה לגיבור, בעיני זה לא סיפור טוב.

אין הרבה ציורים שמפריעים לי לעיין, אבל כשאני נכנס למוזיאון ורואה בד ענק, כולו לבן, עם קוביה שחורה בפינה, אני נעלב, מרגיש שהצייר מתחבא בפינה וצוחק עלי. אני אוהב להרגיש שהצייר יודע לצייר, שהשקיע עבודה.

ראיינה: נורית ברצקי
צילום: שמואל רחמני

אל תשפשף את העיניים. אתה רואה נכון!
המבצע בתוקף
רק עד 27/7/86
בפעם הראשונה בישראל
8 תשלומים ל אמקור XL!
במבצע מיוחד תוכל לשלם
בעד מקפיאי ומקררי אמקור XL
ב-8 תשלומים שקליים, שווים
לא צמודים!
(בתוספת של 10% דמי אשראי בלבד).
קנה עוד לפני
עליית המחירים!
שרות
אמפא
שרות ללא תחרות
להשיג בכל חנויות אמפא, אצל
סוחרים מורשים, ברשתות שקם
המשביר לצרכן ומת"ם.
אמקור XL
מקרר הייצוג של ישראל
אמקור

לא יותר מדי סקס, יהושע?

יהושע בר־יוסף לפני ספר חדש. מלחמת יצרים בין המין לדת בחיי צעירה חרדית. לא חושב שהוא כותב פורנוגרפיה. לא מתרגש מדעת הקהל המוסרית. האירוטיקה חשובה לא פחות מהפוליטיקה. נשוי פעם רביעית ומנפץ אשליות על מוסד הגירושין.

מאת בילי מוסקונה־לרמן

אביבה ויהושע בר־יוסף: אשה רביעית, קוראת ראשונה
(צילום: ראובן קסטרו)

כיסא נדנדה ישן מעץ מזיז את יהושע בר־יוסף בתנועה איטית קבועה מצד לצד. יהושע נינוח, זז מעט מדי פעם רק כדי לפטם את המקטרת. אחרי שמונה־עשרה שנים בצפת עבר לגור בתל־מונד כדי להיות קרוב לנכדים. איש שבע בר־יוסף, בן 74. שום דבר, כך נראה, כבר לא יכול להפתיע אותו. גם לא התחיה הספרותית המחודשת. הגישה הישירה, הכוטה, בכתיבתו מלווה גם את המפגש איתו. לא מנומס יותר מדי, לא מפזר חיוכים, אלא רק כאשר משהו משעשע אותו באמת. הוא מתבטא קצר וברור.

ספרו האחרון "אפיקורוס בעל כורחו", עם הרבה נופך אקטואלי, מפגיש שני כוחות חזקים: מין ודת, ארס ואמונה, בשר ורוח. אירוטיקה חזקה וישירה שלפעמים מביכה ולפעמים מדהימה. ההתמודדות עם הדת קשה ולא מתחמקת. לא עוטף שום רעיון, לא מגונן לא מרחם, גם לא על עצמו. „לא כותב כדי לתקן את העולם ואין לי שום מסר להעביר. כותב כי זה השעשוע החשוב ביותר שלי. אם מה שאני כותב גם נוגע במישהו, ואני לא יודע בדיוק מה זה נוגע, אני נהנה. נניח שזו הנאה כמו של סנדלר שתפר זוג נעליים נוחות. לא היו לי ואין לי אשליות בקשר לחשיבותה של הספרות. אדם חי בדימיונו לא פחות מאשר בחיי מעשה. משתעשע בדימויים. ואם הדימויים שלו מוצאים הד והיענות אצל מישהו אחר, הוא עשה משהו.

„מה כל הכיפים הגדולים? הכל דימוי. אז הדימוי הזול ביותר הוא לשבת בבית עם עיפרון ונייר. לא מעניין אותי שום בית־מלון, לא חוץ־לארץ או איזה לוקסוס אחר. אני משתעמם מזה. משתעמם. יש אצלי עוד דבר, אני לא נהנה ממה שאני קורא 'תרבות של כרטיסים'. למשל ללכת לקונצרט. לא מסוגל לשבת מכופתר, לא לעשן את המקטרת שלי בשעת מעשה, להיות נאלץ לומר כל מיני מילות נימוס לאנשים. הכל חיצוני. גם הצגות לא מעניינות אותי. קראתי את שקספיר ארבע־חמש פעמים, אני מוצא יותר עניין במילה הכתובה. לא זקוק לאינטרפטציה של מישהו אחר. כנ"ל הרצאות. רוצה לדעת – הולך לספרייה בבית שלי, בנוחיות שלי. זה גם מוזיל את החיים. כך אין לי כמעט הוצאות. לכן גם הפרנסה דרשה ממני הרבה פחות מן המקובל. וכבר שנים יש לי זמן לשבת ולכתוב כמה שעות לפני הצהרים. בזמן כזה מספיקים הרבה מאד. זה הסוד של ההספק שלי שמתבטא בלמעלה מעשרים ספרים. ולא פחות מהמספר הזה כתבי־יד שלא פרסמתי ונמצאים במגרה. פשוט מאד, ישבתי ועבדתי, בהתמדה. אין דרך אחרת. אנשים חושבים, כאיזה קלות הבר־יוסף הזה שופך את המילים. אני כותב חמש גירסאות לפחות לכל משפט. מזיע. זה לא שאני מחפש את המילה הזאת או האחרת, אלא צבירת המה מן השיכחה זה תהליך הכתיבה שלי. את המשפט הנכון אני בוחר רק מתוך תחושה.

„לא נמשכתי לשום דבר שיפריע לי בעבודה. שמונה־עשרה שנה גרתי בצפת ולא עניין אותי אף פעם לקפוץ לתל־אביב לשוחח עם אנשים, אפילו עם סופרים. אין לי חשק. אין משהו, או מישהו, שיהיה שווה עליה לאוטובוס. התמורה איננה מכסה את המאמץ. כשהייתי צעיר נמשכתי לכל ההילה המדומה של החבורות, מה שקוראים 'קליקות'. הייתי בשולי חבורת אלתרמן, בשוליים. הייתי שותה ומפטפט הרבה עם אלכסנדר פן. לא זוכר בזה קסם. לא ראיתי סופר, שיש לו באמת משהו משלו, אשר יכול להרוויח מבחינה יצירתית מכל השיחות על ספרות.

„בכלל, בעיני, כל הבעייה של איך כותבים, שכל החבורות מתעסקות בה, היא בעייה טפלה. כאילו האיך יכול לבוא במקום המה. מה זה, איך לכתוב? זה כמו לשאול אדם איך לדבר, איך להסתכל, איך לחשוב. סופר אמת, כותב כפי שהוא מדבר, כפי שהוא רואה, כפי שהוא חושב. לכתוב כפי שרושמת אסכולה מסוימת זה בעיני, נאמר, כמו להתלבש לפי האופנה כדי למצוא חן. העולם מלא אנשי 'איך ומה'. זו תכונה אנושית בסיסית, גם בג'ונגל. בעולם הדתי למשל היא מתבטאת ב'איך מתפללים', בצורה. המה והאיך הם שני עולמות נפרדים. אני שייך לעולם ה'מה'. אם אני נפגש עם איש 'איך', אני מהר מאד מאבד בו עניין."

"אפיקורוס בעל כורחו" – גם זה מאבק בין 'איך' ו'מה' שמתחולל בקרבו של חרד ירושלמי – הוא רב מכר, וגם מזה בר־יוסף לא מתרגש או מתלהב יותר מדי. ספרו הבא "בשלוש דרכים", יצא לאור בקרוב (גם הוא בהוצאת "כתר"), ויש בו התלבטות דומה, הפעם אצל צעירה חרדית בתל־אביב. המחשבה על שני הספרים מעלה השוואה בין רישום לציור שמן. דווקא הספר החדש הוא הרישום. פחות עמוק או תודר, מאד ארוטי. התמודדות יותר שטוחה עם האמונה וקיום המצוות של בת למשפחת חרדים שהעדיפה פרנסה טובה בסביבה חילונית, על פני חיי הרוח של ה"כולל" במאה שערים. הדבקות של הינדה־ביילה ברת, בניגוד לעקיבא יונגמן ה"אפיקורוס", היא לא רעיונית, וגם לא עניין של חיים ומוות.

בר־יוסף: „ הנערה גדלה בסביבה אירוטית, והאירוטיקה משפיעה גם עליה. היא משתוקקת לזה. זה טבעי. אלא מה? אשה, שלא כמו הגבר בעולם החרדי, אינה לומדת. כשהיא עושה מה שעושה, היא מרגיזה לכל היותר את אבא ואת אמא. אבל כשראש ישיבה מתפקר לחלוטין, וכבר לא מסוגל אפילו להתפלל, זה הימור על כל החיים. אקיח עם רולטה רוסית. התמודדות האשה בספר החדש, בין החינוך החרדי שקיבלה לבין פיתויי החברה החילונית, היא יותר אישית, יום יומית. אצל האפיקורוס היא יותר מהותית."

ב"שלוש דרכים" מתוארת בחורה בסביבה חילונית עם התנהגויות תל אביביות ריאליות מרוייקות. מאיפה הוא שואב את הידע המפורט כל כך על ההתנהגויות התל־אביביות? השאלה הזאת אולי מחמיאה לו. „אמת נבנית מרשמים, מהתנסות. אישה שאני מתאר היא סך הכל של הנשים שידעתי. עשר שנים הייתי בתל אביב והתהוללתי."

להתהוללות הזאת היתה התחלה לגמרי שונה. שורשיו אצל הרבי מסאטמר, והמשכם בירושלים קרוב למאה שערים בישיבת "שפת אמת" אצל הרבי מגור. ב־1931, הוא בן תשע עשרה וחצי, היה השידוך הראשון. אברך מפולפל שנחשב לשידוך טוב. היה כמובן עם שטרימל והאשה, דבורה, כמובן גוזזת שער עם מטפחת עליונה ותחתונה. באותה תקופה גם התחילה המלחמה הפנימית עם האמונה. הזיק הראשון היה עם ספר אחד שהתגלגל אליו במקרה, שונה מכל מה שקרא עד אז. ספר שנחשב פסול: "תחכמוני" של אלחריזי. "ניר" של טורגנייב היה הספר החילוני הראשון. הספרים האלה הביאו עולם אחר, קסם וההשתוקקות לעוד. בספריית "בני ברית" הוא זוכר את הספרנית הג'ינג'ית עם הנמשים. היה לוקח את הספרים שנתנה לו בחיוך ומסתיר אותם מתחת לבגדים השחורים. ביום התפלפל והצטיין אצל הרבי מגור ובלילה בלע ספרים של פילוסופים יוונים אפלטון סוקרטס, משוררים וסופרים עבריים, והשתלט על האנגלית. לבד. הכל מכל סוג. הצעד הבא היה הרצון להתפרנס לבד. קנה מכונות כתיבה משומשות והתחיל לתקן.

באותה תקופה כבר חי חיים כפולים. הלך עד הסוף עם השאלות והעיז לחיות את התשובות. כבר לא יכול היה להתפלל וגם לא עשה שקר עם עצמו. ממאה שערים עבר לגור בבית הכוכרים והרגיש יותר נוח. החליף בגדים, קיצר פאות, עישן בשבת. האשה שמרה על שלה. שבת, כשר. הכל. הוא חי כמו שהרגיש. בלי אמונה, אבל גם בלי הפגנה בפרהסיה. ב־1939 ירד לתל אביב. המשפחה נשארה בירושלים. ביום היה מוכיר בתנועת המושבים בלילה תירגם ב"דבר". כבר היה לו בית שלו בתל־אביב. הסיפורים הראשונים שלו החלו להתפרסם. זאת גם היתה תקופת ההתפרפרות. הרבה סקס ואלכוהול. הוא קורא לזה שימות עניים.

אחר־כך יתורגם המסלול לעלילות של "אהבת נפש", "אפיקורוס", ועכשיו גם ב"שלוש דרכים". הוא יוצא מהחדרים הצפופים של הבתים הירושלמים, מהבגדים השחורים הכבדים, ספוגי החום הזיעה והתשוקה, שהיא חזקה ויצרית ואסורה. בר־יוסף אומר שזו יצריות שמעבירה אנשים על דעתם, שמצמררת את העור שמפעילה את הדמיון, אירוטיקה שמקבלת את החריפות שלה, את הי... אב בגלל האיסורים והעטיפות והי...

(המשך בעמ...

יהושע בר־יוסף / בשלוש דרכים

פרק מתוך ספרו החדש של בר־יוסף אשר עומד לצאת לאור בהוצאת "כתר". הינדה־ביילה, בת למשפחה חרדית ירושלמית שעברה לדרום תל־אביב, נישאת נגד רצונה לאיצ'ה־מאיר, ומחליטה לשמור על בתוליה בכל מחיר. ליל כלולותיה הוא שלב נוסף בדרך להתפקרותה.

כאשר נכנסה סמוך לחצות, יחד עם בעלה זה שעות אחדות למונית שעמדה להובילם לדירתם החדשה, חשה כאילו עברה זה עתה בנו... אתת מעולם שכולו זוהר לעולם שכולו חושך. הוא ישב על־ידה לבוש בקפו... השחורה וחבוש בספודיק הגדול, כהר של בשר הנושם ונושף במאמץ הבלת... פוסק של קיבתו לעכל את כמויות המזון האדירות שנדחסו לתוכה. ככר מ... הייחוד שלאחר החופה היו עיניו נתונות כרלת, ולא בה, מתוך ציפייה גלוי... למרק־הזהב שעומדים להביא להם לאחר יום צומם. היין והעוגה הגדולה של... השולחן לא הספיקו להרגיע ולו הרגעה ראשונית את חרעב שבער בו. וכשה... בא מרק־הזהב עם שקריות־הבצק שבתוכו, רוקן את הצלחת הגדושה של... בקולי־קולות של נהימה וחרחור ואנחות־הנאה; ומשראה שהיא גמעה בקושי כפות אחדות מצלחתה ואף דחקתה הצדה, לא טרח אפילו לשאול אותה אם היא רוצה או אינה רוצה להמשיך באכילת המרק עם שקריות־הבצק הזהובות ה... נופחות, אלא משך אליו את צלחתה המלאה כדבר המובן מאליו ורוקן אותה עד תומה באותם קולי־קולות שהעבירו צמרמורת של בחילה בגבה. ולאחר מכן נאלץ לפרוש מחדר־הייחוד לתפילת מנחה ומעריב בציבור יחד עם המוזמנים ולהסתפק לעת־עתה ביין ובפרוסות העוגה הגדולות ובשתי צלחות המרק שהערה לקרבו. בעיניו הכחלחלות־ירוקות רקדו זיקי־תאווה זוהרים משונים לסעודה החגיגית הדשנה לאחר תפילת הערבית, ועל פרצופו המלא הרש... היתה משוכה איזו הבעה של רחמים עצמיים של רעבונו שלא בא על סיפוקו...

עכשיו הוא יושב לצדה בסבר־פנים מודאג קמעה, בשל קשיי העיכול, וכדי להתגבר על אותם קשיים הוא מכמכם בינו לבין עצמו מניגוני החתונה. תוך כדי נסיעה חשה לפתע בריח סרחון. במבוכת ועם סנכה את ידית החלון שלצדה כדי לאוורר קמעה את המונית. ועם אוויר־הלילה הקריר שחדר לתוך המונית באה שקעה בתוכה בהלת־פתע. במבט מלוכסן הבחינה בעיניו המבריקות כמו עיני צפרדע. למזלה לא ניסה כל עיקר להתקרב אליה או לשלוח ידיים לעברה. ישב בקומה זקופה, מגהק בלא הפסק מתוך המאמץ האדיר של קיבתו לעכל כל אותו שפע של מזון שנדחס לתוכה, ובין גיהוק לגיהוק חוזר אל המכמום. הספודיק שלבש לכבוד חתונתו הגדיל והאריך את ראשו בצורה מפחידה. ויצור מבחיל וזוועתי זה יכסה אותה לילה־לילה במשמני בשרו עד סוף ימיה לפחד שאחזה בחלומותיה, שפקדוה מחדש מאז לחתונתה, ניתוסף מעתה טעם של בחילה שתפכה קרביה. גלי החום שנקטו מגופו הגדול כאילו הקפיאו את גרונה. רגליה כשלו מפחד כאשר נעצרה המונית לפתע ליד הבית הגדול והחדש שבו נמצאה דירתם. בשארית כוחותיה טיפסה אחריו במדרגות שהובילו לדירתם בקומה השלישית. כל דרי הבית כבר ישנו שנתם. איש לא ראה אותה עולה בצעדים כושלים כל אותן מדרגות כשה מובל לשחיטה. אין מי שיציל אותה מגורלה. חסל בית הורים. חסל כל אותו סדר־עולם שבו חיתה עד כה. מעתה היא מצווה כליעולה בחסותו ובשלטונו של הר־הבשר המגהק ומכמכם העולה במדרגות לפניה. הכול מצפים ממנה שתיכנע בלא עוררין לרצונותיו של האיש הזה. פעמים־שלוש נעצרה מוכת הרהור לברוח מכאן כל עוד נפשה בה. לאן תברח? כל חדלתות נעולות לפניה. איצ'ה־מאיר צעד לפניה בצעדים איתנים בטוחים, והיא נמשכה אחריו בצעדיה המהססים הכושלים. הוא לא נעצר אף לא לרגע ולא הפנה ראשו לראות על מה ולמה היא מפגרת אחריו. דומה, לא חש ולא רצה לחוש כל עיקר במתרחש בקרבה. הוא ייחד כפי הנראה את רתיעתה היתירה לצניעותה המרובה, הראויה לכל שבח. כלה נאה וחסודה נפלה בחלקו בים־בם־בם קצת רזה וחיוורית מדי לטעמו, אבל הוא ימלא אותה בשר ודמים עד שתזהיר כלבנה במלואה. בים־בם־בם

בתוך כך הגיעו לדלת דירתם. מזוזה גדולה היתה תקועה במקומה של המזוזה הזעירה שקבלני הבניין קבעו בה. לפני שתקע את המפתח בסדק המנעול, קירב את האמה והאצבע למזוזה ונשק ביראת שמיים יתרה את קצוות שתי האצבעות שנגעו במזוזה. משפתח את הדלת והדליק את האור בסלון, הוריד בתנועה חטופה את הספודיק ואת הדופיצה ורץ כל עוד נפשו בו לבית־השימוש. שעה ארוכה שמעה את קול קילוח חשתן במי האסלה ואת הנפיחות הקולניות שנלוו לאותו קילוח שלא היה לו סוף. משסגר לא נעל אחריו את הדלת, וריח סרחון התפשט הדירה החדשה המצוחצחת. לאחר מכן שמעה את קולו הצוהל הבושה בברכת אשר־יצר. היא נשארה יושבת כמתמוטטת בתוך הכורסה העמוקה שבחדר הסלון. הוא יצא מחדר האמבטיה עלי... ומתרונן, הסתכל לרגע בה ובתשובתה התשושה, סובב סביב הסקירות שובבה את

הכפה השחורה הגדולה שעל ראשו, ופנה אליה בקול מחנך אבהי:

„הינדה־ביילה, יונתי, אני יודע שיום־הצום והחתונה עייפו והחלישו אותך, אבל כבר קבעו חז"ל: 'הוי רץ כצבי והיה גיבור כארי לעשות רצון אביך שבשמים' ורצון אבינו שבשמים הוא שנקיים עכשיו את המצווה הראשונה של תרי"ג המצוות..."

„יש לי עכשיו כאב־ראש נורא ואיום, איצ'ה־מאיר, לא הלילה... אני מבקשת אותך בכל לשון של בקשה: לא הלילה..."

„נגד כאב־ראש כבר קבעו חז"ל תרופה בדוקה ומנוסה, הינדה־ביילה, יונתי... כתוב במפורש: 'חש בראשו, יעסוק בתורה', והכוונה היא לא רק בלימוד התורה, שאילו התכוונו לכך לא היו כותבים 'יעסוק' אלא 'ילמד'. ומה פירושו של 'יעסוק'? פירושו לקיים את מצוות התורה בעיסוק מלא של הלב והנפש, ועם קיום המצווה הגדולה הראשונה של תרי"ג המצוות תראי בעצמך, הינדה־ביילוש שלי (זיכה אותה בפעם הראשונה בכינוי־חיבה חדש) יחלוף לך כאב־הראש כלא היה ולא נברא... אני הולך עכשיו לחדר השינה, ואת התעוררי והזדרזי לבוא אחרי לקיים את המצווה החשובה. כי אין דוחין מצווה, אפילו קלה שבקלות, על אחת כמה וכמה מצווה ראשונה... ועוד נאמר: 'מצווה הבאה לידך אל תחמיצנה'... אל תחמיצנה, בים־בם־בם."

ובכך הרגיש שמילא את חובתו כבעל מחנך, והפנה אליה גבו ונכנס לחדר־השינה. היא נשארה יושבת על הכורסה כמשותקת. דלת חדר־השינה נשארה פתוחה, והיא שמעה אותו מכמכם בינו לבין עצמו אותו ניגון שעה שהוא פושט בגדיו, ולאחר מכן שמעה את קול חבטת גופו הגדול והכבד על המזרן החדש. נשימתה נעצרה מפחד. הנה צפוי לה הדבר המבחיל והמזוויע ביותר בחייה. הכול מצפים ממנה שתעשה עכשיו מה שאמה אמרה לה רק אמש, כאשר נתלוותה אליה למקווה־טהרה לקראת החופה: לשכב אפרקדן, להרים את כתונת־הלילה עד הטורקבן ולפשק את רגליה. והכול כדי שאותו הר של בשר מזיע ומסריח יבתק את בתוליה ויזריע אותה בזרע של קיימא. „תראי, מחמל עיני, זה לא יכאב לך. זה יהיה אפילו די נעים לך. בהתחלה זה יהיה אמנם קצת קשה, אבל לאחר מכן תרגישי טוב... כולן מרגישות ככה..." כן אמא, זה יהיה ממש גרעון להשתעבד לו כך, לשפחתו התרופה לכל ימי חייו לחכות לו לילה־לילה עד סוף ימי ולילותי ברגליים פשוקות... איך אוכל להתגרש ממנו, כפי שהבטיח לי ר' נחומצ'ה, אם אפשוק רגליים ואתן לו להוריע אותי בזרע של קיימא? הלא אז אהיה בהיריון! לפתע חשה שהכול, אפילו ר' נחומצ'ה בכבודו ובעצמו, הכניסו אותה למלכודת בכוונה תחילה. מאות נערות אדומות שכמותה מוכנסות כך למלכודות, שלא יהיה להן חשק ולא יכולת להתגרש מבעליהן, אפילו אם הן שונאות אותו מן הרגע הראשון. הרי המשמעות הממשית של קיום המשפחה. אבל אמא לא שנאה את אבא! היא רמזה לה פעמים־שלוש שנמשכה אליו עוד בהיותה בת חמש־עשרה. אבא גר באותה סמטה במרחק חמישה בתים מביתה של אימא, והיא היתה רואה אותו מן המרפסת פעמים רבות יום־יום בעברו ברחוב מביתו אל הישיבה וחזרה. ואני לא ראיתי את הר־הבשר הזה עד לאותו לילה ארור שבו בא לביתנו לראיון המקולל. הוא, כולם. כולם חברו נגדי. אפילו ר' נחומצ'ה. הם ידעו שלאחר שאותו גס רוח יקיים את המצווה הראשונה, אהיה משועבדת לו עד סוף ימי. אילו ידעה או משיבה מול ר' נחומצ'ה מה שיידרש ממנה, והיתה שואלת אותו או אם מותר לה לסרב לבעלה בליל־הכלולות הראשון, היה בוודאי עונה לה בקולו החלש והעדין שאסור לה להיות מורדת. גם אבא, גם אמא, גם זלמן ואפילו רייזל, כולם עד אחד היו אומרים לה שמחובתה להיענות לגבר שקידשה כדת וכדין..."

„נו, הינדה־ביילה!" נשמע לפתע קולו הרוגז מחדר־השינה. „עוד מעט, איצ'ה־מאיר, עוד מעט... אני מרגישה שעוד מעט יעבור לי כאב־הראש ואלך לשידותים..."

„מצווה שבאה לידך אל תחמיצנה, אל תחמיצנה..." חזר ושר את המימרא התלמודית בניגון החתונה שכמכם לפני כן.

הוא שר ואני... הרהרה במין שקיעת־לב חרשה. ואף־על־פי שרחמה על עצמה עד כדי דמעות בגרונה החנוק, חשה בצורך לרוץ לחדר־האמבטיה. נעלה עצמה מבפנים, אך הוא לא בא לדפוק על הדלת. מבחינה זו, לפחות, היה פחדה פחד־שווא. משפתחה לאחר כמחצית השעה את דלת העולה, הגיעו אליה של נחרתו ברמה, כמין בשורה על תפילה עלומה שלה שנענתה. לאחר מכן פשטה בגדיה בשקט, שלא להעיר אותו משנתו, ובניגוד להוראות אמה לא הסירה את תחתוניה. משאירה אותם מתחת לכתונת־הלילה הרחבה בכוונה תחילה. נכנסה למיטתה החדשה, שעמדה במרחק של פחות ממטר לצד המיטה שלו, ותפילה בלבה שלא יתעורר משנתו החזקה עד אור הבוקר. כיוון שהמשיך לנחור בתרועת חצוצרות, משכה את השמיכה מעל לראשה וניסתה להירדם. אך הוא הפסיק לפתע נחרתו, והיא נתרה כליפולם שמא יתעורר ויעבור למיטתה. לרווחתה נשאר שוכב, נושם בשימות־שינה רגילות. שעה ארוכה טרפה כר כיון פחד לתשות עד שנרדמה לבסוף ונתעוררה רק בבוקר. הוא כבר הסתובב בדירה החדשה לבוש, שותת קפה שהכינה לעצמו במטבח. הוא נחפז לתפילת־שחרית בציבור בבית־המדרש של הסידו...

אופנה

מאת יהודית חנוך

ברוח קוקו

לפני חמש עשרה שנים נפטרה המעצבת הצרפתיה הנודעת קוקו שאנל. אבל גם השנה, בקיץ, רוחה עדיין מסתובבת בינינו. חצאית הפליסה, הסרט השחור לשיער אסוף, מפלי הפנינים המלאכותיות – על כל אלה חשבה קוקו עוד לפני חמישים וארבעים שנה.

ידידיה קראו לה קוקו, העובדים קראו לה „מדמואזל", גם כשהיתה בת שמונים. המוצר הכי־מפורסם שלה נקרא „שאנל 5" מפני שבחרה בבקבוק מספר חמש מסדרת בשמים שהוצעו לה. כתבו עליה שלושה ספרים, מחזמר אחד (שנכשל) ועכשיו מדברים גם על סרט. היא נולדה בסוף המאה שעברה, בשם גבריאל שאנל, ומתה בינו־אר 1971. אומרים שהיתה אשה קשה, אבל היה לה הכשרון המופלא לדעת לא רק מה נשים רוצות ללבוש היום ומחר, אלא גם לעצב בגדים שחיים לנצח. כמו, למשל, השנה.

המאהבים שלה היו כמה מהאנשים העשירים והמפורסמים של תקופתה ולמרות שהיתה אשה קטנה, רזה ולא יפה הם העריצו אותה ואת פקחותה – וזו עזרה לה, לצאת נקיה מהאשמות, שהת־רועעה עם גרמנים בתקופת הכיבוש הנאצי. האמרות השנונות שלה היו למט־בע־לשון בעסקי־אופנה, אבל הלשונות הרעות לחשו שמי שהמציא אותן, קיבל משכורת חדשית יפה משאנל. לאחר מו־תה ממשיך ה„שאנליזם" לא רק לחיות, אלא גם לפרוח. את החליפות שלה לוב־שות לא רק העשירות והמפורסמות.

חנות הכל־בו הניו־יורקית „ברניס" שהיא מקום מאד „IN" לקנות בגדים, פתחה לאחרונה בוטיק של שאנל שמ־ציג, כמו פסל או צילום הסטורי, חלי־פת־שאנל בת עשרים שנה שלבשה שחקנית הקולנוע היפה, קתרין דנב. המלכה נור, רעייתו של המלך חוסיין, מופיעה בטלוויזיה הירדנית, בבגדים של כל מיני מעצבי־צמרת, אבל תמיד־תמיד עם סרט שחור סטייל שאנל, על ה„קוקו" שעל העורף. תסרוקת שהמציאה מדמוז־אל שאנל לפני חמישים שנה.

שאנליזם, נכון לקייץ 86, זה לא חליפות־שאנל קטנות, סמל האופנה המ־רובעת והנצחית. שאנליזם זה כל הדב־רים היפים שנולדו בראש של קוקו לפני ארבעים, חמישים ושישים שנה.

זו ללא ספק תופעה, לא רק הצלחה מקרית. הבעלים של בית שאנל, מתאמ־צים מאד לשמור על המסורת. כשביקר־תי שם לפני שנה, כדי לראות את תצו־גת־האופנה העונתית, נראה הבנין ברחוב קמבן – סתם רחוב פאריסאי אפור, רחוק מהשדירות הזוהרות שבה התמקמו בתי־האופנה האחרים – דומה מאד למה שהיה בימיה של ה„מדמואזל". בסלון אמנם התקינו זרקורים בתקרה, אבל הדוגמניות עדיין יוצאות מחדר־ההלבשה שמובדל, במחיצות סיניות עתיקות, שקיבלה קוקו ממעריץ. בקומה העליונה, שם התגוררה שאנל, מצויים עכשיו משרדים, אבל המדרגות עם מעקה־העץ המפוסל המובילות לשם, עדיין שם. לפ־ני שנים ראיתי אותה יושבת על העליו־נה צופה בתצוגת־אופנה של עצמה. עכ־שיו, בסוף התצוגה, יורד קארל לגרפלד, המעצב הנוכחי של בית שאנל, ממעלה המדרגות, כדי לחבק את הדוגמניות ולקבל את התשואות. מסורת טובה גם לעסקים.

ה„שאנליזם" ממשיך להתקיים וחו־גג שוב בקיץ זה, לא רק מפני שקארל לגרפלד הוא מעצב מוכשר, שהצליח לשמר את סגנון שאנל ולעשות אותו עכשווי. הכתפים הגדולות והמרופדות בכריות, חצאיות צרות וקצרות עד שס־עים סקסיים ומחשופים עמוקים, קוסמים גם לנערות שאף פעם לא שמעו את שמה של שאנל.

הבגדים שלה היו כבר אז מבוססים על הקווים הטבעיים של גוף חטוב ורצוי רזה. היא שהמציאה את האימרה – „אשה אינה יכולה להיות אף פעם רזה מדי", וכיסתה את הגוף בבגדים מסריג צמוד – אז זו היתה מהפכה. היום, משתלב המסר שלה במודעות העצמית של אנשים לגר־פם ולבריאותם ולכן, הסריגים שלה נר־אים כמו חדשים.

היא עצמה העדיפה לשבת בצל השמשיה אבל על הדוגמניות של ציוותה להשתזף לגוון חום שוקולד. ועור שזוף, לפני חמישים שנה, היה רק לאכרים, לד־ייגים, לאנשים שעבדו קשה באוויר הצח. לקח קצת זמן וגם ספורטאים הצטרפו לשזופים. שאנל העתיקה את הבגדים הספורטיביים והנוחים מהאנשים העוב־דים, את חולצות הטריקו בפסים כחו־לים־לבנים מהדייגים וכן גם את כובעי הברט השובבים, שצירפה למכנסים כחו־לים כהים וחצאיות מגוהצות בקפלים חדים, שבצרפתית קוראים להם פליסה. „אני אוהבת אותן", אמרה, „מפני שהן מתנועעות לקצב ההליכה, הן נוחות ונ־שיות". שאנל אף פעם לא השתמשה בתחרה או באריגים „נשיים" אחרים. „זה לא אני – אמרה מדמואזל – ואף פעם אינני עושה בגד שאינני יכולה ללבוש בעצמי".

קוק שאנל המציאה את המושג השמלה הקטנה השחורה והצמידה אותו לגוף, עם מחשוף נדיב, בגב. היא היתה הראשונה, שהציגה עדיים גדולים ומלא־כותיים, שרשראות זהב ופנינים, כמפל כבד על הצוואר. „כדי להיות אלגנטית לא מוכרחים להוציא כסף רב" אמרה שאנל – „אבל צריך שכל".

שאנל ירדה לרחוב בקיץ זה ונמצ־את בהישג־יד, לא רק בפאריס, גם אצל־נו. בשרשראות זהב ופנינים בחולצות טריקו בפסים בכחול־לבן או שחור־לבן, שיחד עם מכנסים או חצאית צרה כחולה או שחורה, עושים בגד חכם, שאפשר ללבוש לנצח. בפתורי־זהב, שהם קישוט חדש ורענן, מופיעים גם על בגדי־ים, על שמלות קטנות שחורות, שאפשר למצוא בבוטיקים וכמובן הסרט השחור על העו־רף, כשהשיער משוך לאחור, בתסרוקת שאנל, אצילית וקרירה. ■

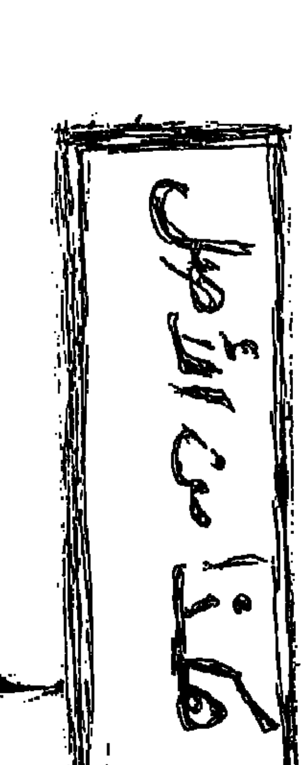
תסרוקות שאנל אופנתיות שוב וגם נעימות לקיץ החם

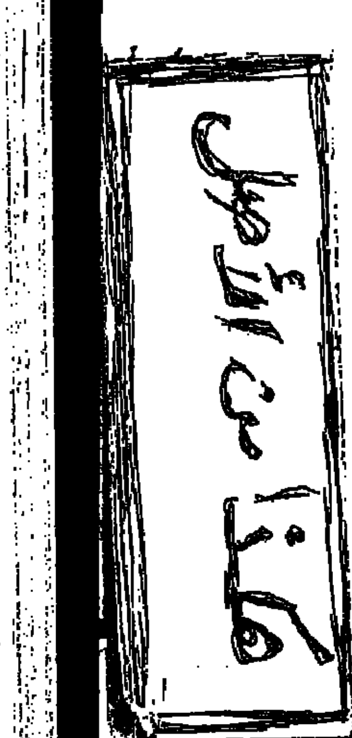
כפתורי הזהב שבים גם לבגדי הים. (עיצוב: לאה גוטליב ל„גוטקס")

כדי להתקשט במפל שרשרות פנינים וזהב לא צריך להיות מיליונר. (צילום: צביקה עשת. „ראש אינדיאני")

השחורה והצמודה של שאנל מככבת גם בקיץ זה.

חולצת דייגים מפוספסת שקוקו שאנל הביאה לאופנה – חוזרת שוב. (עיצוב: רחל אלקלעי ל„שש עשרה פלוס")

מדיטה ב„שיחת־העיר"

על מסעדה כמו „שיחת־העיר" (רחוב בן יהודה 192 ת"א) נוהג אחד מידידי לומר: היא יושבת במקום טוב, באמצע. רוצה לומר: המיקום שלה בלוח הסיווג של טיב המסעדות מצוי „במקום טוב", המחירים שהיא גובה ממוצעים, מניחים את הדעת. „שיחת־העיר" יושבת במקום טוב מעוד סיבה: סמוך לה מצוייה קונדיטוריה „לונדון" ואתה יכול לבקש מנת־קינוח שאינה רשומה בתפריט המסעדה (כמו „פארפה", או עוגה, או קראיף), והמלצר של „שיחת העיר" יביא לך את מבוקשך מן השכנים. אם בא לך סיום כזה, אל תרגיש שלא בנוח. זה מקובל מאוד בקרב סועדי הקבע של המסעדה הזו.

לפני הרבה שנים ניצבה כאן מסעדת העופות בגריל של הגיבור רפאל הלפרין. משנגמרו להלפרין העופות רכש את המקום יוסי ממסעדת אנקרה בכרם התימנים ויחד עם חברו ישראל הגיש ניגובים, ממולאים, משופדים וכיוצא באלה מאכלים המתאימים לשם „אנקרה". יום אחד, לפני כמה שנים, נעלם מן המקום השם „אנקרה", נעלמו הניגובים ובעיקר הממולאים, השולחנות כוסו במפות ובעריכה יפה, את מקום הטחינה תפשה האיקרה. „אנקרה" המזרחית הפכה ל„שיחת־היום" הרומנית וכך נשארה עד עצם היום הזה. בעליה אוהבים לכנות אותה „רומנית־אירופאית", אבל מי שלא סובל איקרה ומת לפתוח את הארוחה שלו דווקא בחומוס – יקבל.

אנחנו קיבלנו כמנות ראשונות איקרה וסלאט חצילים. עוד לפני שהזמנו הגיעו לשולחן סלסלה עם פרוסות ותוכות־גס של לחם לבן טרי־טרי וצלחת עם כרוב כבוש־למחצה, מעורבב עם פיסות של „שאטה", המעניקות לסלאט חריפות פילפלית. האיקרה, עם המון בצל קצוץ בצד, כמה זיתים ורבע לימון, היתה מעולה. היא „סחבה" את הלחם הלבן הטרי משהו לא־נורמאלי. סלאט החצילים, בנוסח רומני, הדיף ניחוח טוב של חריכה. הוא עשוי מחציל קלוי, שעבר תהליך מעיכה תוך כדי הוספת שמן ומלח. זה הכל. וזה היה אמיתי וטעים. משכנינו לשולחן טעמנו „דג ספניול" (נתח קרפיון קר ברוטב מתובלן), עדיין בטעמיו, וכן רגל קרושה לגמרי לא רעה. ציון דומה – לגמרי לא רע – ניתן להעניק למרק הצ'ורבה, שאילו היינו רומנים ודאי היינו רוצים אותו קצת חמוץ יותר.

הבעייה התחילה עם המנות העיקריות. המבחר גדול, די מפתה, צריך לדעת על מה לוותר. אתה יכול להזמין כמה סוגים של אומצות: מוח בגריל, או מוח „פנה"; מומיצה (שקרי בקר), או „חוט־שדרה"; כליות או מדיטה, שהוא הקבאב המובהק של סוג מסעדה זה. וזה רק חלק מההיצע של „שיחת־העיר". שולחננו הזמין וקיבל כמה אומצות ומדיטה. כל המנות היו עשויות היטב. הבשר מאיכות מעולה. הצלייה של האומצות היתה כדין – צלוי היטב מבחוץ, נא־למחצה ונוטף מבפנים. מן האומצות נהינו במיוחד מהאנטריקוט. הוא היה רך ושובלי השומן שבתוכו ובקצוותיו הוסיפו לו את אותו טעם „נסתר" של בשר אמיתי. המדיטה – אותו קבאב עבה־גלילים, היה משהו־משהו. אל תוותרו. מישהו סיפר לנו שהזולל הרומני האמיתי, כשהוא נכנס למסעדה המכנה עצמה „רומנית", מזמין מדיטה וכמה סלאטים. על פי איכות המדיטה הוא מחליט אם להמשיך בארוחה, או לשלם ולצאת. המדיטה שאנחנו קיבלנו היה מן הסוג של „להשאר במקום ולהמשיך". סיווגנו אותו לעצמנו כאחד מן המעולים שאכלנו לאחרונה – יחס נכון בין בשר הצוואר ובשר השפונדרה שמרכיבים את תערובת הבשר: הרבה שום; גלילים מנופחים ולא דחוסים; והעיקר – עסיסי וריחני.

כמנות קינוח אתה יכול לקבל מוס שוקולד, פירות העונה וכיוצא באלה. אנחנו, כאמור, קיבלנו את עצת המנוסים והזמנו את שלנו מן הקונדיטוריה השכנה – פארפה שוקולד וקראיף. שניהם מחומרים טובים ועשויים היטב. המחירים ב„שיחת־העיר" סבירים בהחלט. ארוחה ממוצעת לזוג, כולל בירה, תעלה כ־45 שקל. אם תתעקשו להזמין אומצת־פילה, המחיר יקפוץ. אם תסתפקו בסוג בשרים זול יותר (כמו המדיטה), המחיר יהיה אף פחות מזה.

מאויל

אומצת אנטריקוט ונספחים: טעם נסתר של בשר אמיתי. (צילום: שמואל רחמני)

מתכונים

רומני אמיתי

אין כמו הקבב הרומני. כדאי לנסות את המתכון שקיבלנו גם בבית.

קבב רומני

2 ק"ג בשר טחון (רצוי שיהיה קצת שמן);
2 כפות שום מעוך;
20 גרם מלח;
25 גרם סודה לשתיה, כפית פלפל שחור;
כפית תבלין לקבב;
כוס מים;

אופן ההכנה:

לשים את הבשר בקערה רחבה. ממיסים את המלח והסודה בכוס מים ויוצקים על הבשר. מוסיפים את השום, הפלפל ותבלין הקבב. מערבבים היטב את כל התערובת עד שהיא הופכת לגוש אחד. מכניסים למקרר לכשעה ואחר כך צרים כדורי קבב עגולים או ארוכים וצולים.

צ'ורבה

בימי הקיץ אולי לא רוצים לאכול צ'ורבה רומנית, אבל את המתכון הזה כדאי לשמור ליום סגריר.

תחומרים:
חצי ק"ג בשר למרק;
6 כוסות מים;
עלי סלארי
ראש סלארי;
ראש שורש;
3 גזרים בגודל בינוני;
1 בצל;
רבע כוס אורז;
2 גמבה;
עגבניה גדולה ואדומה;
מעט מיץ לימון או מי כרוב חמוץ, מלח ומעט אבקת מרק עוף.

אופן ההכנה:

מרסקים מחצית כמות הגזר במומפיה דקה. שמים מעט שמן בסיר בגודל בינוני ומטגנים מעט את הגזר המגורר. מוסיפים את המים והבשר החתוך ומבשלים עד שמתרכך. מוסיפים חצי מכמות הסלארי והשורש המגוררים. חותכים לקוביות את כל הירקות הנותרים ומוסיפים למרק. לקראת סוף הבישול מוסיפים את המלח, הלימון ואבקת המרק.

עדה כהן

משהו:

פרשת השב"כ בקיצור: מישהו שיקר מישהו שמותר לשקר. ובסוף התברר שזו האמת שהוסתרה ממי שהיה צריך לדעת לשקר. כל זה נאמר בשין קוף ריש, כמובן.

שיחה ועוד אחד

הטלפון הוא מכשיר רב ברכה שנועד לשיחה בין שני אנשים. ככה המציאו אותו. זה די מוצלח כל עוד שני אנשים מדברים.

רק קשה שהרבה פעמים יש שלישי.

להלן תיאור לצורך ביאור: איש אחד, דווקא נחמד נית, מדבר בטלפון עם, נניח, עם מתקין צלחות מרק לקליטת טלוויזיה מרוסיה.

הם מדברים. עכשיו, אשתו של האיש הנחמד יושבת מולו, ועוקבת בכל שתי עיניה אחר מוצא שפתותיו. היא איננה שומעת את התשובות, אלא רק אם בעלה חוזר על הדברים בנוסח: „עם אחריות של שנה. עם צבע נגד שריפה. עם מיקרו אקוסטיקה סיסטם להבהרת השידורים." וכן הלאה.

והנה, הריני להבטיחכם שב־88 מתוך 89 מקרים היא תאמר, לפני תום 60 השניות הראשונות של השיחה: „תשאל אותו אם זה קולט גם את ארצות־הברית?".

מוונתה: „אנא בעל נחמד, אל תשכח נא, בטרם תסיים את שיחתך, לשאול את איש הצלחות, אם הצלחת קולטת גם את ארצות־הברית. לא שאינני סומכת עליך, חלילה, שאינך יכול לנהל שיחה בלי עזרתי, אבל אני מאוד חוששת שתסיים את השיחה בטרם תשאל אותו שאלה זו, מפאת השיכחה. לפי מיטב שיפוטי, זו היא השאלה החשובה ביותר בשיחה, ואני ממש תמהה מדוע אינך שואל זאת, במקום שאלותיך שאינן ממין העניין, במטותא."

בפועל, ההתערבות איננה כה מפורטת, כי כשהאדם השני עסוק בדיבור בטלפון, כל מה שאתה יכול זה רק לנסות להשחיל שאלת הבהרה קצרה. לכן במציאות זה הולך בסידרת משפטים קצרים מאוד, בתכיפות של פעימת מונה לשיחה טרנס־אטלנטית, ככה:

„זה קולט גם אמריקה?"

„זה קולט אמריקה?"

„תשאל אם זה קולט אמריקה."

„נו, עם אמריקה? מה עם אמריקה?"

„אמריקה."

הבעל, שנראה פחות נחמד מרגע לרגע לא שואל את השאלה המבוקשת. הוא גם לא עונה לרעייתו לאמור: „יקירתי, אינני יכול, לצערי, לשאול בשלב זה של השיחה את שאלתך."

הוא לא יכול לדון עם אשתו בעניין, משום שהוא מקשיב למתקין הצלחות, שבדיוק מספר לו בדיחה על דביל אחד שהתעקש לקלוט באנטנה של רוסיה את אמריקה, וכמה שלא הסבירו לו שהאנטנה לא קולטת אמריקה לא -תברר אם אפשר לקלוט אמריקה," ממשיכה אשתו את הדרישה מעל ומעבר לדברים היוצאים מן הטלפון, ואחרי עוד שניות מעט עוד פעם: „תשאל אותו אם אמריקה זה קולט?"

נעצור כאן, בהשאירנו את בני הזוג במצב שבטוח ייגמר רע, ונעבור לתמונה אחרת: משרד. הבוס, שהוא אדם היכול להרשות לעצמו להיות טרוד, מבקש מעוזרתו לצלצל לחנות מכשירי־הכתיבה ולתת להם על הראש, מדוע לא הביאו את ההזמנה של הציוד המשרדי להבוקר כפי שהובטח. יד ימינו מצלצלת, ונותנת על הראש. אחר־כך היא מתחילה לשמוע הסברים והתנצלויות מן הצד השני של השפופר.

אבל היא שומעת עוד משהו. „תגידי להם שאודי הבטיח לי אישית." אומר לה הבוס לתוך השיחה. „עם מי את מדברת? תגידי שזאת פעם אחרונה שאנחנו קונים שם. את יודעת מה, שישלחו רק את המעטפות הגדולות לפחות."

כאן יש לנו הוראה תוך־שיחתית מורכבת למדי, שבתגובה לה המזכירה צריכה להקשיב בכל אחת משתי אוזניה בנפרד, לעבוד עם כל אחת מאונות מוחה בנפרד, ולדבר עם כל שפה משפתותיה בנפרד.

במקום זאת היא מהבהבת בעיניה, שופכת ספל קפה שעומד על השולחן, ואומרת אוי סליחה, ופורצת בבכי, ומתפטרת, ויוצאת בריצה מן הבניין לרחוב, ונדרסת על ידי סמי־טריילר. בבקשה, אמא לשני ילדים שככה גומרת את החיים שלה.

מזכירה קצת יותר מנוסה וקשוחה תאמר: „רק רגע", תכסה את הפומית של תפומית של הטלפון ותפנה אל בוסה לאמור: „תגיד לי בדיוק מה אתה רוצה, בחייך." הוא יגיד לה. זה לא יעזור.

מזכירה עוד יותר מנוסה תושיט לו את הטלפון. אבל מזכירות כאלו מאופיינות בתחלופה גבוהה של מקומות העבודה שלהן.

אין רשימה זו יכולה להציע פתרון כל שהוא למצב. רק הצבענו על מוקד לעצבנות דורנו. למען מעט סדר מדעי נסווג את טיפוסי המתערבים בשיחות, ואת טיפוסי התנהגות המשוחח שמתערבים לו בשיחה.

המתערב העדין:

הוא אומר את דברו בלחש, לפעמים בלי קול בכלל, אלא בתנועות שפתיים גדולות בלבד, מה שמקשה עוד יותר, כי המשוחח בטלפון צריך במקרה זה גם לקרוא שפתיים, וגם להאזין לטלפון, וגם לדבר. שריפת פיוז במוח מובטחת.

המתערב הכותב:

הוא זה שמחפש, בקריזה, פיסת נייר, וכותב עליה: „תקבע איתו מחר בשש." ודוחף אותה אל מול פני המשוחח בטלפון, שבדיוק שומע את האיש בצד השני אומר שהוא יכול בכל שעה, פרט למחר בשש, שאז אימו החולה עוברת ניתוח קיסרי.

המתערב המנפנף:

הוא מתערב ומנפנף גם יחד.

המשוחח המפסיק:

משוחח זה מפסיק מיד את השיחה כשמתערבים לו. הוא שואל: „מה רצית בבקשה?", ופונה אל האיש של אנטנות הצלחת ואומר: „אשתי כאן לידי, והיא מתעקשת לברר אם זה קולט גם אמריקה." חייו של המשוחח המפסיק יהיו מרים בקרוב. איך שהוא סוגר את הטלפון, אשתו תסתער עליו: „למה אמרת אשתי רוצה לדעת, מה אתה רוצה, שיחשבו שאני מתערבת לך בשיחות. לא רוצה יותר בכלל אנטנה צלחת. שלא תזמין אותו, שמעת. אני נורא מתביישת עכשיו."

המשוחח המתעלם:

זהו האיש אשר כשמתערבים לו בשיחה הוא משתדל לא לפגוש את מבטי ונפנופי המתערב. הוא גם קובר את ראשו בין זרועותיו, כדי לרמוז שהוא איננו רוצה שישיאו לו עצות. לעיתים הוא קם ויוצא עם הטלפון מן החדר, מן הבית, מן השכונה או מן העיר לנצח.

המשוחח המהנהן:

הוא איש שמצא את הפטנט המבטיח אושר. כל מה שמוריעים לו בזמן השיחה הוא מקבל בהינהון מלא נכונות והתמסרות. הוא כמובן לא מבצע כלום, ולא שואל כלום.

פינת השלולית

יום אחד החליטה הנסיכה החלטה, ויצאה להודיע לצפרדע: „אתמול בלילה החלטתי שאני לא אוהבת אותך יותר. ובאמת לא חלמתי עליך שנה."

אחרי עוד כמה ימים היא סיכמה שוב סיכומים לעצמה, ובאה לשלולית וכתבה על פתק לצפרדע: „אתמול החלטתי שאני לא אוהבת אותך יותר, וזה נורא עצוב, אבל נורא עצוב."

אחרי עוד כמה ימים היא שוב באה, ורשמה מול עיני הצפרדע את ההצהרה הבאה: „אתמול כל הלילה הרגשתי בטוח שאני לא אותך יותר. באמת."

אבל בסוף היא חתמה פתאום: באהבה משתגעת.

וזהו הדבר הנהדר, שאין לו כל תחליף: על גדות השלולית מלה איננה מלה, החלטה איננה החלטה ואתה איננו אתה.

מאיר עוזיאל

חיים ואוהבים

גם כביסה וגם פוליטיקה

הנקודה המשותפת בין טינה אנסלמי, חברת הפרלמנט האיטלקי (לשעבר שרת הבריאות), קארולין ג'אקסון חברת הפרלמנט האירופי, אלדה פוצ'י, לשעבר ראש עירית פלרמו שנלחמה נמרצות במאפיה וכיום היא חברת מועצת העיר, איווט רודי, לשעבר השרה לענייני נשים בממשלת צרפת, ומריה לואיזה קאסאנאמאנינו, סגנית נשיא הפרלמנט האירופאי – היא שכולן נטלו חלק בדיון, בישיבת הפתיחה של קונגרס העתונאיות לענייני בית ומשפחה (A.I.J.P.F) שנערך באחרונה במילאנו. הנושא היה: מה יכולות נשים לעשות לשינוי הפוליטיקה – במציאות האירופאית?

יותר משהשיבה הסוללה הכבדה של הנשים הללו, נשים ש"הגיעו רחוק", על השאלה שהציבו בפני עצמן – הן חזרו ושאלו כיצד ניתן להגביר את הכוח והאפשרויות של נשים להימצא במקומות הכרעה, במוקדי כוח, במרכזי החלטה פוליטיים. שהרי רק כך ניתן בכלל לדבר על כוח פוליטי המשותף לנשים וגברים. המסקנות היו כמעט מובנות מאליהן: יש לעורר את המודעות של נשים לגבי כוחן. עד כה הקידום הפוליטי הוא איטי אך הוא בכל זאת קיים תודות ללחץ שמופעל מצד ארגוני נשים. אם ישנה פאסימיות בקרב נשים ביחס לכוחן הפוליטי – הרי היא מוצדקת, אך יש מקום לאופטימיות בשל המצב בנורווגיה שם 8 מתוך 14 השרות בממשלה הן נשים ובידיהן ניתנו המשרדים הלא־מסורתיים הנמסרים לנשים.

המספר הממוצע של הנשים בפרלמנטים במדינות אירופה הוא כ־9 אחוזים. באנגליה המצב פתטי, כך הגדירה אותו קארולין ג'אקסון, חברת פרלמנט אירופה שהיתה תחילה חברת הפרלמנט הבריטי: 24 נשים מתוך 620 חברים, שפירושו פחות מ־4%.

בספרד – 6.3% נשים.
בבלגיה – 7.3% נשים
בישראל – 8.3% נשים
בגרמניה – 10% נשים
בפרלמנט האירופי – 17% נשים
בהולנד – 17.3%
בדנמרק – 25.7% נשים

"אם אנחנו אכן רוצות לשנות את הפוליטיקה – עלינו לעשות מאמצים ולהיכנס לפוליטיקה". על כך חזרו מרבית הדוברות. אף אחת לא התעלמה מן המכשול העיקרי בדרכה של האשה אל הפוליטיקה: אי־היכולת, הכמעט מוחלטת, בשילוב חיי משפחה עם חיי פרלמנט. הן גם הצביעו על שיטת הבחירות המקומיות – המכשילה את סיכויי הבחירה של האשה, בהיותה מוצבת, בדרך כלל במקום רביעי וחמישי ברשימה. לאשה יש יותר סיכוי בבחירות יחסיות. הבשורה מבריטניה היתה שמרגרט תאצ'ר כראש ממשלה תרמה רבות ליצירת אווירה של קבלת עובדות. הודתה קארולין ג'אקסון: "יותר כבר אין שואלים אותי את השאלה המרגיזה איך אוכל לשלב משפחה וקריירה פוליטית. זה ענייני – לא עניינם של הגברים. ואשר לנו: אשה ההולכת לפוליטיקה צריכה להתנגד לגטואיזציה – לא לתת שיפנו אותה לענייני נשים. התנגדתי כי יפנו אותי לוועדה לענייני נשים בפרלמנט האירופאי וביכרתי את הוועדה לאיכות הסביבה, בריאות הציבור והגנת הצרכן. נשים אחרות אצלנו פנו לוועדות חוק וכלכלה. יש להיזהר מפוליטיקה מינית, דהיינו מעיסוק במה שהמין השני סבור שהמין שלנו צריך לעסוק בו. אבל, עם זאת, יש לבודד כמה נושאים אשר לנשים ישנה הבנה דקה, דווקא בהם: אצלנו באנגליה היה, למשל, עניין של קבלת דמי ביטוח לאומי לנושא מסוים. הוצע שהכסף ישולם יחד עם המשכורת, אבל הנשים תבעו שזה ישולם במזומן רק באמצעות הדואר – וכך היה בטחון כי הכסף אכן יגיע לידיהן..."

וסיימה חברת־פרלמנט ג'אקסון את נאומה המרתק בבקשה מן העתונאיות: "הפסקנה להתפעל מן היכולת שלנו לטפל בו־זמנית בכביסה ובווסטמינסטר... על מנת לשלב בהצלחה משפחה ופוליטיקה צריך בראש וראשונה מזל בבחירת בן־זוג העוזר לך. זה הכל".

איווט רודי, השרה־לשעבר לענייני נשים בצרפת, העניקה אשראי לעתונות הנשים על שבזכות תביעתן להקמת מיניסטריון לזכויות נשים – נוצרה המשרה שלה. עתה, כך דיווחה, לאחר שהיא עזבה את משרדה, לרגל ירידת כוחה של מפלגתה, קיימת נסיגה בצרפת בכל הנושא הקרוי מעמד האשה.

סלומה מאריק, בעלת־טור פוליטי מבומביי, דיווחה כי עלייתן של שלוש נשים לראשות ממשלה בסרי־לנקה (ציילון), הודו והפיליפינים – לא קידמה כלל את ענייני הנשים. להיפך: הן במכוון לא מטפלות בנושאי נשים. (מה שמזכיר לא במעט את גולדה מאיר).

אות סילאגי, עתונאית מעיתון נשים הונגרי, דווחה על 25% נשים בפרלמנט ההונגרי, על סגן ראש הממשלה שהיא רופאה צעירה. אך הרגישה: "המספרים חשובים – אך חשובים יותר הכישורים והמנטאליות שהנשים מביאות עמן לתפקיד".

לנושא ה"שריון", שהוא נושא שחוק למדי בוויכוח הפוליטי בישראל, היתה ערנה בדיוני הקונגרס. נשים קבעו כי השריון הינו בושה למעמד האשה – אבל מאחר והכוח הפוליטי הנוכחי הוא "בושה", מוטב לבלוע את הגלולה המרה ולהנהיג שריון נשים בבחירות.

גילתה השרה־לשעבר רודי: "השריון עזר לי בבחירות האחרונות כאשר נאבקתי על זכותי להשאר ברשימה וכאשר היתה כוונה לסלק מן הרשימה מספר נשים. יש לנו עתה 21 נשים בפרלמנט – ואני ביניהן, בגלל השריון. אין זו תרופת פלא אבל אל לנו לוותר עליה".

עם תום הקונגרס שאלתי עמיתות מאירופה ומישראל אם יש בתכניתן לדווח על הדיונים והתשובות היו מתחמקות. "תביני, השיבו, קיימת מין עייפות מן הנושאים הפמיניסטיים הללו. עוד פעם לכתוב על שוויון?"

תמר אדלר

מימין: קארולין ג'אקסון מבריטניה: לטפל בכביסה ובווסטמינסטר. טינה אנסלמי, לשעבר שרת הבריאות בממשלת איטליה: להימצא במוקדי החלטה.

הורוסקופ

תחזית לשבוע שבין 11.7 ל־17.7

סרטן (21 ביוני עד 22 ביולי)
זה הזמן לנצל במלואן את הנאות הקיץ, אך כדאי לא להכריז הכרזות בלתי זהירות. השבוע תהיה לכם משימה מיוחדת לבצע, או שתצטרכו לעזור לחבר. קנייה ומכירה של נדל"ן והחלטות ביתיות יעלו יפה.

אריה (23 ביולי עד 22 באוגוסט)
נסו לא להגזים השבוע בתחום ההוצאות. מוטב להרשים את הזולת באמצעות האישיות. עלול להיות שתשובו להתוועע עם דמות מהעבר. חלק מבני המזל עסוקים בפרויקט ויצירתי. זמן טוב להבהיר עמדות.

בתולה (23 באוגוסט עד 22 בספטמבר)
השבוע כדאי לבלות את הזמן בחברת ידידים. אל תניחו לעצמכם לחיסחף על גלים רומנטיים; אתם עלולים להבטיח הבטחות שלא תוכלו לקיים. מוי־עך לשמוע דעה נוספת לפני שרוכשים דברים מה השנוי במחלוקת.

מאזניים (23 בספטמבר עד 22 באוקטובר)
בימים אלה מוטב לפעול מאחורי הקלעים להשגת מטרות בתחום הקריירה. לא כדאי להתערב בקשר להישגים לפני שהם הוכחו מעבר לכל ספק. זה זמן טוב להדביק פיגורים בהתכתבות ולביצוע פעילויות מנטאליות.

עקרב (23 באוקטובר עד 21 בנובמבר)
כדאי להצטרף לחברים בפעילות משותפת, אולם נסו להתגבר על נטיה להתפנקות. השבוע צפויות דרישות ממקום רחוק. לא רצוי לדבר יותר מדי בימים אלה; יש אנשים שישושו לחטט ולהפיץ מידע עליכם.

קשת (23 בנובמבר עד 21 בדצמבר)
נסו לבחור את הזמן ואת המקום הנכונים בקשר לענייני קריירה. אתם נוטים להתפשט על יותר מדי עניינים – מוטב להתמקד במטרה אחת. אם בין הפעילות החברתית שוקקת, אל תשתפו אחרים בענייני כספים.

גדי (22 בדצמבר עד 19 בינואר)
השבוע אתם נוטים להתרגז בימים אלה, אך בכל זאת צפויים לכם בילויים נעימים בחברה. עדיפות שיחות סתמיות על פני דיונים רציניים. כדאי לעשות בדיקות נוספות לפני החלטות בענייני קריירה.

דלי (20 בינואר עד 18 בפברואר)
תצטרכו להימנע מבזבוזים השבוע, ועניני השקעות דורשים בדיקה מדוקדקת. אל תתפתו למכירות מוזלות. יתכן מאוד שחבר יבקש מכם טובת עכשיו – כדאי לעזור. זוגות ייהנו מבילויים רציניים.

דגים (19 בפברואר עד 20 במארס)
אתם מדהימים בימים אלה את חסובבים אתכם בהתלהבותכם הרבה. אפשר לבלות יפה בלי להיות רגשניים מדי. פרוייקט הקשור לעבודה יעסיק אתכם הרבה. היזהרו מפני תכניות השקעה מפוקפקות.

טלה (21 במארס עד 19 באפריל)
השבוע אתם נוטים להיות רשלניים בענייני בריאות ועבודה, ולכן מוטב להסתפק לפי שעה בפעילויות בתחום הביתי. ביקור הקשור לקרובי משפחה צפוי בקרוב. כדאי להחליף דיעות ולהביע רגשות.

שור (20 באפריל עד 20 במאי)
צפויים לכם ימים מהנים השבוע. תואילו ותדגשו על רומנטיקה ועל פעילויות לשעות הפנאי. אל תאמינו להבטחות הניתנות במסגרת אירוע חברתי, עכשיו גם תוכלו להשלים דברים לא גמורים.

תאומים (21 במאי עד 20 ביוני)
הדגש עכשיו הוא על קניות ועל פעילויות בבית. רסנו את השאיפות בתחום הקריירה והניחו בצד לפי שעה רעיונות מרחיקי לכת. שיחה עם מישהו קרוב תסלק את אי ההבנות ותציג את המצב כמו שהוא.

פנטהאוז

יגאל לב

הנעלם הגדול

בראשית הסתיו נעלם. באביב חזר. הוד מעלתו, מיסטר ק. או כפי שבני־הבית קוראים לו "קשקוש", חתול מוצק. שחור כלילה. רעמת־שיער כשל אריה, זנב שעיר כשיבולת נשלה. חתול זכר, תוקפן, שהטריף את דעתן של חתולות השכונה, יילל מתחת לחלונות עד שהשכנים ניקשו בחמת־זעם לרצחו נפש. חתול שאימץ לעצמו את בני־המשפחה, פשוט משום שחורף אחד, פצוע, סחוט דם, רטוב מגשם, מטונף משלולית דביקה, זחל את כל המדרגות עד למרומי הבנין ורבץ, אידאונים, על השטיח אצל דלת הפנטהאוז.

כך החל הרומאן עם החתול שזכה לשם "קשקוש". גליה אמרה שאם הוא בחר מכל הבתים להוציא את נשמתו דווקא במרומי הבית המשותף, מטון לדלתם, הדבר מטיל חובה מוסרית עמוקה על בני־הבית לדאוג לו. אורי, שנראה לו כאילו הבית מתמלא עד אפס מקום בחיות, לא יכול היה לעמוד בפני הנימוק הזה. בוני הכלב, קיבל את החתול לאחר שיתוף פעולה פורה ביניהם, החתול היה מפיל מעל השיש במטבח את הכשר שגליה פרסה ובוני, הג'נטלמן, אכל רק מהצלחת או מהרצפה). וכך יכלו החתול והכלב לאכול. את התעלול הזה למד "קישקוש" אחרי שכמה פעמים, כאשר ניסה לאכול נעל הבייס שבמטבח, נבח לעברו "בוני" בזעם, שומר בקנאות על כל המזון המונח למעלה, מעל להיסג'רגליו ועל פי פיסתו הכלבית אין הוא שייך לו. על הרצפה זה כבר עניין אחר. את הטריק הזה תפס החתול, וכך כרת ברית עם "בוני".

שנה תמימה גר החתול בבית ופתאום נעלם. לגליה היה חסר המשחק שבין החתול והכלב. צלחת הפלסטיק הירוקה עמדה מיותמת ובכלל, גליה לא יכלה להיפרד, כדברי אורי, מחפצים, אנשים וחיות שהתקשרה אליהם. ניר אהב את פראותו של החתול, האגרסיוויות שלו. גליה אמרה שניר וקושקוש דומים זה לזה. שניהם מיללים מתחת לחלונותיהן של נערות וסופגים את נחת־זרועם של השכנים. שניהם נמצאים באותה תקופה שבה מרץ הנעורים והפראות מחפים על נסיון חיים ותבונה. בקיצור – שניהם זכרים.

רינה אהבה את פרוותו של קושקוש. אהבה לשבת מול הטלוויזיה עם החתול בחיקה. "שמתם לב עד כמה הפרווה של קוסקוש הרבה יותר נעימה מהפרווה של בוני? תענוג ללטף אותו".

★

אורי מצא את עצמו מצפה לחתול. הוא לא ידע מדוע. בעצם, הוא לא סבל את החתול אבל, במרוצת הזמן, התענג על הידידות אתו. הנהמות הרכות שלו, צפרניו הנאחזות בכבד המכנסיים כאשר היה קופץ לחיקו. הדרך שבה היה נכנס לחדר העבודה, מטפס על שולחן הכתיבה, ועם חוטמו, הודף את ידו הכותבת של אורי כאומר: "תשמע, מספיק עם השטויות האלה, אתה לא רואה שהגיע הזמן לשחק?"

ריכלו עליו בבית כדרך שמרברים על גבר שעזב את ביתו. אמרו שראו אותו בחצר ממול. אמרו שהוא מצא חתולה לבנה, הגרה בשכונה רחוקה, ולמענה הוא חצה ארבעה רחובות סואנים ועכשיו הוא חי שם בנעימים. רינה טענה שילדים חטפו אותו לאחר שלא יכלו לעמוד בפני הקסם החתולי הרך שלו. אולי קציצות־הבשר של גליה לא מצאו־חן בעיניו. אולי השכנה בבית האחר, הצליחה להכין מטעמים שערבו לחיכו והוא, בדרכו החתולית, הבוגדנית, נטש את בני־הבית שהצילו אותו, שהחזירו לו את חייו והלך אחרי סיר הבשר.

ברגעים עצובים, כאשר בחוץ נשבה רוח קרה וטיפות המים הצליפו כשוטים לחים, שאלו עצמם בני הבית איך קושקוש יכול להסתדר במזג האוויר הנורא הזה. כמו ילד שעזב את הבית. ילד שאהבו אותו ושוב אין אתה יכול להגן עליו. הכלב בוני הבין, שברגעים עדינים כאלה הוא מושך אליו את כל הזעם של בני־המשפחה. כמו ילד מפונק, ילד־בית שמיטתו תמיד מוצעת, שארוחתו מותכנת, שתמיד אוהבים ומלטפים אותו, וברגע מסויים, כאשר מציבים אותו מול הילד שעזב את הבית, הילד המופקר לחסדי־הרחוב, הוא חש עצמו מפונק, בזוי, דווקא משום שמעולם לא היה מעז לברוח, משום שלא היה מסוגל להתקיים במלחמת הקיום האכזרים שבחוץ אפילו יום אחד, במקום ש"קושקוש" עומד בו כבר חצי שנה.

ואז התגנב החשד – אולי איזה מכונית דרסה אותו וגופתו מונחת אי־שם.

חיפשו אותו בכל החצרות. ואז, כאשר כבר כמעט נואשו ממנו, חזר.

מצולק מקרבות. פצוע. שונה במקצת מהחתול שנעלם לפני חצי שנה. למשל, השערות הלבנות שצמחו סביב שתי אוזניו, ועמדו בניגוד מוזר לפרוותו השחורה, נעלמו. גם השיער הלבן שהתחיל לפשוט בגבו, כמו נמרט במרוצת חצי השנה. זנבו המפואר היה מדולדל.

רינה גילתה אותו על הדשא, מתחת לבית המשותף. היא נחה בשקט, ביום אביב נאה, על השמיכה, מתבוננת בעננים המזיזים את צמרות הבתים, כמו היו אלה צמרות עצים ברוח. ואז ניגש אליה קושקוש. הוא יילל ברכות. היא צרחה משמחה. כאשר ביקשה לחבק אותו נמלט. אחר־כך ירדה גליה והביא לו אוכל. סירב לעלות לבית. במרוצת הזמן למד שוב לטפס את כל 12 הקומות המוליכות לפנטהאוז, וכאשר אחד השכנים היה פותח את דלת הזכוכית של חדר־הכניסה, כבר היה ממתין, כמו קליע שחור, חסר־סבלנות, מזנק על פני המדרגות, שורט את דלת הפנטהאוז וממתין שיפתחו לו ויכינו את הארוחה שאהב: חביתה, נקניק, גבינה, עצמות.

★

שובו של קושקוש היה לגבי גליה כמו תשובה לשאלות רבות. היתה לה תחושה שבריחתו של החתול סמלה את ראשית התפוררותו של הבית. כמו שאמרה בעצב לאורי: "תחילה הלך 'קושקוש', אחר־כך ניר, הסטודנט, יברח ובסוף נישאר לבד".

אולי לא הייתי בסדר, שאלה עצמה מה קרה שלא הצלחתי. אבל כמו שאמר ד"ר שיינר, רופא־החיות המטפל בבוני: "חתול זכר אוהב חופש, ויש תקופות ארוכות שהוא נעלם כדי לנסות ולהוכיח את גבהותו".

איש מבני־הבית לא הטיל ספק בכך שרק געגועיו של החתול החזירו אותו. "אני ידעתי תמיד שהוא יחזור – הסביר ניר "גם אני חשבתי כמה פעמים להסתלק, כמוהו, אבל..."

כל אחד מבני־הבית בדרכו היה גאה כאשר החתול הזכר, התוקפן שלהם, חזר מנדודיו. זה היה אישור סופי לדבריה של רינה "הבית שלנו זה הבית הכי טוב בעולם".

ואז קרה משהו שהווטרינר צריך היה אחר־כך להבהיר אותו לבני־המשפחה. לא היה ספק שהחתול ברח מהבית כדי לנדוד. לכן, נדהמו בני־הבית כאשר יום אחד, זה היה בעצם בוקר חמים, טרם שחר, כשהציפורים ממלאות את החלל בשירתן, שמעו ציוץ מוזר. במרפסת, בפינתו של קושקוש, אצל הארגז שלו, מצאו אותו יושב, מוקף בחמישה גורי־חתולים...

איך אמר רופא החיות? "אתם הייתם צריכים חתול כפיצוי, כדי להוכיח לעצמכם שאתם הצויים, שאי־אפשר לעזוב אתכם. והחתולה האומללה הזאת, חשה את הרעב הזה באינסטינקט החייתי שלה"...

ימית. אנדרטה לשלום

(המשך מעמוד 15)

ברוך לימית עוצריה כפר הנופש "כוכב סיני". לאף אחד מהמלווים, רובם פקידים ויובאים יהודים, אין מושג שבמקום הזה היה פעם מושב שקראו לו "נאות סיני". הם מכירים אותו בתור "כוכב סיני" כפי שכתוב בשלט הגדול באנגלית שהוצב על הגבעה. "אתם רואים, הישראלים הרסו הכל", אומר נר מוחמד כוראים. בתי המושב המוכרים כל־כך, דווקא נראים תמימים ובלתי פגועים. "אלה בתי המושב, אנחנו מתקשים, "דבר לא נהרס כאן".

"כן, אלה הבתים, אבל לקחו את הדלתות, את החלונות, אפילו את רודי השמש לקחו. הכל".

אם לא מתבוננים עליהם מקרוב, נדמה שזה אותו מושב בדיוק, אותן שורות הבתים, שאריות הדשא, המקלטים. דלתות העץ של המקלטים מתפוררות. ממילא לא צריך אותן. נראה יפה. מוסיקה ערבית מסתלסלת מאחד הבתים בשורה השלישית. נינשים. מקפות בכסאוויסי מקהיר התעוררה מהסיכה לצלילי של ורידטייפ גדול. היא שכרה את הבית, כמו שאר הנופשים, במחיר של שלושים־מאות לירות מצריות לשבוע, ששווין כמאתיים עשרים דולר. הכסף הולך לקופת הממשלה המתפעלת את המקום.

הבן הגדול במשפחה נשוי לנערה גרמניה. הוא לובש גלבייה לבנה, והיא שמלה כחולה הסרת יונירות אקזוטיות. לערבית שלה ענה גרמנית כבדה. "פה טוב מאוד, טוב מאוד", הוא אומר ונתיישב על כסא הקש בכניסה הבית.

[illegible]

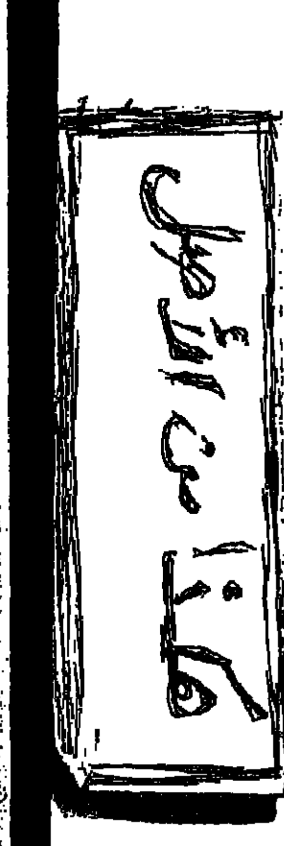
מיכל קפרא

לא יותר מדי סקס, יהושע?

(המשך מעמוד 41)

[illegible]

בילי מוסקונה־לרמן

מעריב

השבוע לפני 35 שנה

בעמוד זה מבחר מהידיעות והמודעות שפורסמו ב"מעריב" בשבוע המקביל של 1951. הנוסח המקורי נשמר. ליקט: גבריאל שטרסמן.

תוספת היוקר תועלה ב־600 פרוטה

אינדקס יוקר המחיה ירד בנקודה אחת בחודש יוני והועמד על 356 נקודות.

כיוון שבחודשים הקודמים עלה האינדקס ב־6 נקודות הרי בסיכום שלושת החודשים האחרונים עלה האינדקס ב־5 נקודות.

העליה ב־5 נקודות תחייב העלאה של תוספת יוקר בשיעור של 600 פרוטה בערך. ההסכם על כך יותם בפגישה שתתקיים בין נציגי הוועד הפועל של ההסתדרות לבין ב"כ בעלי התעשיה.

לירידת האינדקס גרמה הורדת מחירי הירקות ותפוחי אדמה, אולם משך החודש חלה עליה בסעיף דמי דירה והלבשה.

הירידה בחודש יוני היא ירידה ראשונה במשך השנה האחרונה.

נעליים ימכרו לפי פנקסי זיהוי

צו הקפאת מלאי הנעליים בא לייצרנים כהפתעה גמורה.

במשך השבועות האחרונים התנהל מו"מ בין נציגי משרד המסחר והתעשיה ובאי כוח יצרני הנעליים בקשר לקביעת מחירים לנעליים. המו"מ הופסק לפתע והופיע הצו על הקפאת מחיר הנעליים והנהגת סידורי שיווק לפי רשיונות קניה.

המערב מסיים היום מצב המלחמה עם גרמניה

בריטניה, ארצות הברית וצרפת עומדות להכריז עוד היום על סיום מצב המלחמה עם גרמניה – מודיע "רויטר" מחוגים יודעי דבר בפריס.

ההכרזה תימסר בעת ובעונה אחת בשלוש הבירות וע"י שלש מפקדות הכיבוש בבון.

אחת התוצאות המיידיות של ההכרזה תהיה כנראה הקמת נציגויות דיפלומאטיות של גרמניה בארצות המערב. הכרזה זו גם תחזיר את הזכויות לנציגים גרמניים בארצות חוץ אשר עד כה נחשבו ל"נתיני אויב".

איטליה ומקסיקו הקדימו את שלושת הגדולים והודיעו על סיום מצב המלחמה עם גרמניה עוד בשבת ואילו דרום אפריקה תסיים את מצב המלחמה עם גרמניה היום.

עונת היציאה ההמונית הגיעה

זרם המבקשים לצאת את שערי הארץ גובר מיום ליום. קשה להכנס בימים אלה לאותם שני בניינים שברחוב אילת ובקצה רחוב אלנבי, שבהם מסדרים את ענייני היציאה. תורים ארוכים מתפתלים בחדרי המרגעות. נראה כי למרות המכשולים שׂשׂמים בדרך הרוצים לצאת, השלימו הללו עם המצב הקיים ומוכנים לסבול ויהי מה.

כ־120 איש ליום מגישים כיום אלה בקשות להיתרי־יציאה במשרדים המחוזיים בתל־אביב בלבד. מנהל המשרד המחוזי, מר א. זילברברג, אמר כי בדרך כלל מתאשרות כ־75 אחוז מהבקשות המוגשות, אך הדרך להשגת היתר־היציאה הפכה לנתיב יסורים ארוך ומיגע. קבלת תעודת־מסע מיום הגשת הבקשה לוקחת כשבועיים, השגת היתר־היציאה עד לחדשיים יותר.

ביקורת על שכר ראש עירית פ"ת וסגניו

תקציב עירית פ"ת שהוגש ע"י סגן ראש העיר מר פ. ריביש נתקבל אמש בביקורת קשה ע"י האופוזיציה. ה"ה י. ספיר וי. זהבי הגיבו במיוחד על משכורות חברי ההנהלה. ראש העיר החדש יקבל 2400 ל"י לשנה ושלושת סגניו יקבלו 2000 ל"י כל אחד. אשתקד היו הוצאות ההנהלה 2500 ל"י. מר ז. יואלי (מפא"י) מסביר, שהמשכורות נקבעו בשיעור זה משום שלראש העיר וסגניו אין כל הכנסה צדדית.

יצאו ברכבת מירושלים אחה"צ והגיעו לחיפה בחצות

טלטולי הדרך וסבל נגרמו לנוסעים ירושלמיים שיצאו אתמול אחר הצהרים ברכבת לחיפה.

הצפיפות ברכבת היתה קשה מנשוא ורבים נאלצו לנסוע בעמידה, ביניהם נשים עם תינוקות. הרכבת יצאה אמנם בשעה הקבועה ב־16 ו־41 דקות, אך כשבאה ללוד לא המשיכה בדרכה. החום לוהט היו הנוסעים מוכרחים לחכות למעלה משעתיים וגם אז הגיעו רק עד ראש העין. מרחק מה אחרי התחנה היו נאלצים לרדת ללכת ברגל ושוב לחכות לרכבת שבאה מחיפה. אותה רכבת קיבלה את הנוסעים, והנוסעים מחיפה עברו לרכבת הירושלמית. באמצע עמדו כמה קרונות משא אשר ירדו מן הפסים וחסמו את הדרך.

באיחור של כ־3 שעות, זמן קצר לפני חצות, הגיעה הרכבת לחיפה. בשעה מאוחרת זו חיכה לנוסעים רק אוטובוס אחד ולכן החליטו רובם למרות השעה המאוחרת, לעלות ברגל אל הדר־הכרמל.

לא לחצו ידיים ולא הצדיעו...

מאת נתן פולוצקי, סופר "אסושייטד פרס"

הקצין שעמד בראש "משלחת השלום הראשונה שבאה במגע עם הקצינים הקומוניסטים מאז פרוץ המלחמה בקוריאה, הבריח כי הפגישה של אתמול "הצליחה במאה אחוז". אולם נציג אחר של בעלות הברית ציין כי היה הכרח להתגבר על כמה חילוקי דעות שנתגלו בפגישה ראשונה זו; הוא אף רמז, כי בשלבים מסוימים התעורר בלבו החשש שהשיחות יסתיימו בכשלון.

בהגיעם לפגישה הגורלית לא לחצו קציני או"ם את ידיהם של קציני האויב ואף לא הצדיעו בפניהם. הם גם סירבו להתגבר ב"ודקה" ובבירה שהוצעה על־ידי הקומוניסטים.

המשלחת של קציני או"ם הגיעה אתמול לקיסונג בשני הליקופטרים שנחתו לא הרחק מן התלה. "הוטסתי לראות, כי הם מוזרים — העיר אחד הטייסים.

מפקדת המחנה השמיני ציינה בשעתה את קיסונג כ"שטח הפקר", אולם הקולונל אנדרוס קינה מחיל התעופה האמריקני הודיע, כי העיר נמצאת בידי האויב. אולם קיני הוסיף, כי הוא לא ראה ריכוזים גדולים של האויב בעיר.

עתונאי או"ם שלא הורשו להצטרף ל"משלחת השלום" הראשונה, טוענים, כי הקומוניסטים הצליחו להערים על האו"ם ע"י כך שהביאו לפגישה של אתמול עתונאים משלהם וכך זכו בזהירון התעמולתי חשוב. בעוד שעתונות המערב נאלצה לקבל את הידיעה על הפגישה ממקורות הצבא בלבד.

העתונאי המערבי היחיד שצרך ברגע האחרון למשלחת של או"ם היה צלם הצבא.

סכסוך עם העתונאים

בינתיים פרץ סכסוך בין העתונות והצנזורה על רקע הפגישה אתמול. בעוד שמפקדת הצבא הכריזה כמה פעמים כי קיסונג היא בשטח ההפקר הנוכחי הכל ע"י הכרזתו של הקולונל קיני, כי האויב מחזיק בעיר. הצנזור הצבאי הודיע כי לא ירשה לפרסם את הכרזתו של הקולונל קיני, אולם כמה עתונאים איתנו שהם לא יכבדו איסור זה של הצנזורה והאשימו שהצבא בכוונת תחילה הטעה את דעת הקהל ביחס למעמד העיר הזו. יותר מאוחר ביטלה הצנזורה את האיסור על הכרזתו של הקולונל קיני.

מאליק ואבן דנו על הקמת מנגנון משקיפים בקוריאה

הפגישה בין אבא אבן ויעקב מאליק אתמול עוררה עניין רב לאחר שהיא מהווה את הצעד הראשון לברר בשיחה ישירה עם המשלחת הרוסית באו"ם את המצב לאשורו יומיים לפני התחלת השיחות המוקדמות בעניין הפסקת האש וכן את הצעדים הראשונים לקראת המו"מ לשביתת נשק ממושכת.

אבא אבן היה הנציג הלא־קומוניסטי הראשון שהצליח להפגש עם יעקב מאליק ולשוחח אתו גם על קוריאה מאז הסערה שעורר מאליק לחברי מועצת הבטחון בוואלדורף אסטוריה לפני שבוע.

אבא אבן נפגש לשיחות גם עם טריגוה לי ועם פראנסיס לאקוסט, נציג צרפת באו"ם ואחה"צ אישר את הידיעות כי נערכות תכניות להקמת ועדת משקיפים ניטראליים בקוריאה שתכלול נציגים של שבדיה, הודו וישראל.

ואלה תשלומי המשרתים בעתודות

כל מי שמשרת בעתודות מילואים יקבל מהאוצר המדינה סך של 650 פרוטה לכל יום של שירות, בניכוי 220 פרוטה דמי כלכלה, כך קובעת הצעת חוק שרות מילואים (תגמולין) שהוגשה אמש על ידי הממשלה לכנסת.

כל עתודאי יקבל לפי הצעת חוק זו ממעבידו תגמול לתקופת שרותו במילואים. שיעור התגמול יהיה לגבי רווק 50 אחוז משכר עבודתו הרגיל, לגבי נשוי בלי ילדים למטה מגיל 18, 65 אחוז משכר עבודתו ולגבי נשוי עם ילדים למטה מגיל 18 – 80 אחוז ממשכורתו. מסכומים אלה ינוכו 650 פרוטה לכל יום שישולמו מאוצר המדינה.

החלה נטיעת פארק עירוני בת"א

היום אחה"צ יתקיים טקס התחלת הנטיעות בפארק עירוני של תל־אביב על שטח של 700 דונאם, ליד שפך הירקון (במזרח תל־אביב). האדמה לפארק זה נרכשה ברובה ע"י העיריה עוד לפני קום המדינה. בהמשך לשטח זה יינטע הפארק הלאומי על 1700 דונאם.

מועדון מטיילי מעריב | מעריב חופשות וטיולים לקוראי | מועדון מטיילי מעריב

חופשת קיץ בכפר־חטים ליד הכנרת

מחירי חנוכה מיוחדים לקוראי „מעריב"!

סמינר מיוחד בשיתוף „שרשים":

„הרופא והרב – רפואה והלכה"

הסמינר יתקיים בימים ב'–ד', 23–21 ביולי (כולל שני לילות לינה) בירושלים ◻ מרצים ומשתתפים: פרופ' גוטסמן (ביה"ח „הדסה"); פרופ' אברהם שטיינברג (ביה"ח „שערי צדק"); פרופ' שלום רוזנברג (האוני' העברית); פרופ' ישעיהו ליבוביץ; פרופ' דן מיכאלי (מנכ"ל משרד הבריאות); ד"ר א. הסנר („איכילוב") ◻ הסמינר בשיתוף המח' לחינוך מבוגרים במשרד החינוך והתרבות.

סיור של יומיים – בשיתוף „שרשים":

בתי כנסת עתיקים בגליל וברמת־הגולן

מרצים ומדריכים: פרופ' שמואל ספראי, הארכיאולוג עמנואל דמתי וגב' חנה ספראי.

הסיור יתקיים בימים ב'–ג' (28–29 ביולי) – כולל לינת לילה אחד בצפת והסעות הלוך ושוב מירושלים, חיפה ות"א.

הווי דתי, אוכל כשר ומלווה דתי:

טיולים לדתיים ושומרי מסורת

המבחר הגדול ביותר של טיולים לארה"ב ואירופה (כולל סקוטלנד, סקנדינביה וספרד)

- 10 ימים באיטליה ושוויץ. היציאה: 5.8; 12.8; 19.8.
- 9 ימים בפאריס ולונדון. היציאה: 11.8; 23.8.
- 27 יום במזרח־הרחוק. היציאה: 29.10.
- אירופה הקלאסית ל־21 יום; 14 יום; 12 יום. היציאה: 22.7; 5.8; 12.8; 19.8.
- איטליה, שוויץ, צרפת־ואנגליה; 17 יום. היציאה: 20.7; 3.8; 17.8.
- טיול צעירים לאירופה: 23 יום. היציאה: 26.7.
- סקוטלנד: 6 ימים. היציאה: 31.7; 15.8.
- ארה"ב מחוף אל חוף: 25 יום. היציאה: 20.7; 10.8; 17.8; 24.8.
- ספרד ופורטוגל: 13 יום. היציאה: 23.7; 6.8; 20.8.
- סביב סקנדינביה: 15 יום. היציאה: 24.7; 7.8.

ביצוע: „טיולי גשר"

טיולי קיץ עם „נאות הככר"

★ מסלולים ייחודיים ★ צוות מדריכים מעולים ★

[illegible]

◻ **סקנדינביה: 18 יום**
טיול קלאסי של 18 יום בדנמרק, שוודיה, נורווגיה ופינלנד. היציאה: 8.8

◻ **ספרד ופורטוגל: 15 יום**
- הטיול הקלאסי (כולל גיברלטר, שמורת חבוסאקו ו„הערים הלבנות"). היציאה: 14.8; 4.9; 18.9; 2.10. מחיר מבצע באוגוסט: 999 $!!
- איבריה האחרת (כולל ברצלונה). היציאה: 25.7; 10.8; 28.9; 17.10.

◻ **ספרד ופורטוגל: 19 יום (כולל ברצלונה) או 20 יום (כולל ברצלונה והפירינאים).**
- טיול מקיף של 19 יום, כולל ברצלונה. היציאה: 2.10; 16.10; 20.10.
- טיול מקיף של 20 יום, כולל ברצלונה והפירינאים. היציאה: 14.8; 4.9; 18.9.

◻ **הונגריה ואוסטריה:**
- טיול מקיף של 16 יום בהונגריה ואוסטריה. היציאה: 22.7; 12.8; 30.9; 14.10.
- 9 ימים בהונגריה ווינה. היציאה: 22.7; 12.8; 30.9; 14.10.

◻ **יוון: 16 יום**
מסלול הכולל גם את איי הים האגאי (כולל מיקונוס וסנטוריני) ● היציאה: 5.8; 16.10.

◻ **יוגוסלביה: 16 יום**
הטיול הקלאסי בנופים, אתרים ותרבות ● היציאה: 4.8; 15.8; 8.9; 30.9; 14.10. תאריך נוסף לאור הביקוש: 25.7.

◻ **יוגוסלביה והונגריה: 18 יום**
היציאה: 3.8; 28.9; 12.10.

◻ **יוגוסלביה, הונגריה (אוסטריה): 25 יום**
היציאה: 3.8.

◻ **ספארי בקניה: 9 או 16 יום**
- ספארי לודג'ים בשמורות המרתיבות של קניה. היציאה: 31.7; 14.8; 11.9; 9.10.
- טיול קמפינג: 16 יום. (7.8; 4.9; 9.10); 23 יום (31.7).

◻ **תורכיה: 8 או 18 יום**
- הטיול הקלאסי. היציאה: 25.7; 15.8; 19.9; 3.10; 10.10. (מסלול חגים מקוצר ל־15 יום. היציאה: 15.10).
- מזרח תורכיה. היציאה: 1.8.
- הטיול הקצר. (8 ימים סביב איסטנבול). היציאה: 25.7; 8.8; 3.10; 17.10.

5 טיסות בלבד במטוסי „סאן־דור" – ישירות לכרתים:

שבוע של חופשה באווירה בינלאומית באי כרתים – עם שפע של נופים, חופים ובילויים.

לבחירה – ששה בתי־מלון: „מיראבלו", „אלפא", „כרתה מאריס", „אקטי־זוס", „אפולוניה" ו„קאפסיס".

המחיר: החל מ־345 $
(לאדם בחדר זוגי)
כולל טיסה הלוך ושוב

תאריכי הטיסות: 26.7; 2.8; 9.8; 16.8; 23.8

ביצוע: „קדמוס" בע"מ

3 מסלולי טיול בארה"ב

- 29 יום מחוף־אל־חוף, קנדה ומקסיקו
  המחיר: 2699 $ (כולל טיסות) ◻ היציאה: 29.7
- 31 יום בארה"ב וקנדה
  המחיר: 2399 $ (כולל טיסות) ◻ היציאה: 10.8
- 29 יום בארה"ב והוואי
  המחיר: 2595 $ (כולל טיסות) ◻ היציאה: 10.8

כל המחירים: לפני ההנחה למטיילים ותיקים ● ביצוע: „אברהורס".

מסלולים ותיקים של „מועדון מטיילי מעריב":

17 יום באירופה
המסלול: איטליה, שוויץ, צרפת ואנגליה ◻ המחיר (כולל טיסות): 1,290 דולר – לפני ההנחה למטיילים ותיקים ◻ תאריכי יציאה: 22.7; 12.8; 19.8.

10 ימים בפאריס ולונדון
המחיר (כולל טיסות) 805 דולר – לפני ההנחה למטיילים ותיקים ◻ היציאה: 11.8; 18.8.

ביצוע הטיולים: „אברהורס" בע"מ

חופשיט שלא שוכחים לעולם – שיט־חופים היחיד המותאם במיוחד לקהל הישראלי

4 הפלגות בלבד במסלול מיוחד לישראלים

חופשיט אמיתי באניה „סיטי אוף רודוס" – חגיגה של חופשה על הים ובחופי איטליה, יוגוסלביה, תורכיה ויוון ● 3 ארוחות ביום ● אוכל כשר ● מיזוג אוויר ושירותים צמודים בכל התאים ● שפע תכניות בידור ותרבות עשירות.

אמנים אורחים (בהפלגות השונות): עפרה חזה, גדי יגיל, פנינה רוזנבלום, „הכל עובר חביבי", אבי טולידנו, סולימן הגדול, ציפי שביט, דני ליטאני ועוד. קצין־בידור בכל ההפלגות: דודו דותן.

מתנה מיוחדת לבנים ובנות החוגגים השנה בר/בת מצווה: הפלגה חינם (בתא עם ההורים המשלמים מחיר רגיל)

7 ימים במסלול:
חיפה – רודוס – בוספורוס – איסטנבול – מיקונוס – הרקליון (כרתים) – חיפה.
תאריכי הפלגה: 31.7; 7.8; 14.8.
המחיר החל מ־450 $.

10 ימים במסלול:
חיפה – רודוס – אלימפיה – ונציה – דוברובניק – קורפו – תעלת קורינת – חיפה.
תאריך הפלגה: 21.8.
המחיר החל מ־650 $.

ארגון וביצוע: מלחי בע"מ

● ת"א: רח' דיזנגוף 76 (03-299414; 03-290896)
● חיפה: רח' הבנקים 3 (04-524218/9)

מועדון מטיילי מעריב | מועדון מטיילי מעריב

